Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed Bin İbrahim

Hatice Oruç*

Öz

1694 Avusturya Seferi, Osmanlılar tarafından 1526 senesinde fethedilen ve 1687 senesine kadar 161 yıl Osmanlı idaresinde kaldıktan sonra Habsburgların eline geçen Varadin (Sırpça Petrovaradin; Macarca Pétervárad) kalesi üzerine gerçekleştirilmiştir. Sefer, sadrazam Sürmeli Ali Paşa tarafından idare edilmiş ve Kırım Hanı Selim Giray ile Orta Macar Kralı İmre Thököly de askerleri ile birlikte bu seferde Osmanlı ordusu yanında yer almıştır. 23 gün devam eden muhasara nihayetinde kötü hava durumu sebebiyle kaldırılmıştır.

1694 Varadin muhasarası Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan *Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed bin İbrâhîm Hân* başlıklı anonim bir Osmanlı kroniğine konu olmuştur. Yazarının adı belli olmamakla birlikte, anlatımlarından sadrazam Ali Paşa'nın maiyetinden biri olduğu ve sefere iştirak ettiği anlaşılmaktadır. Bir sefer-ruznamesi niteliğinde olan eser, 1694 Avusturya seferini ve dolayısıyla Varadin kalesinin muhasarasını baştan sona gün be-gün anlatmaktadır. Eserde ordunun yola çıkışından itibaren uğradığı menziller, buralarda yaşanan hadiseler, düzenlenen alay merasimleri, askerin sayısı, kullanılan hafif ve ağır silahların isim ve nitelikleri, geçit yerlerinde alınan emniyet tedbirleri, nehirler üzerine köprüler inşası, donanmanın mevcudiyeti, gemilerin isim, miktar ve nitelikleri, divan toplantıları gibi sefer ile ilgili çok çeşitli konuya yer verilmiştir. 1694 Osmanlı-Avusturya seferinin detayları ile ortaya konulması yanında *Târîh-i Varadin*, Osmanlı'da askerî bir sefer organizasyonunun tasviri açısından da son derece önemli bir kaynaktır. Bu çalışma, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi'nde Revan 1312 referans numarada kayıtlı söz konusu bu el yazmasını değerlendirmeyi ve transkripsiyonunu yayınlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Varadin, Osmanlı, Avusturya, 1694.

The History of Varadin in the Time of Sultan Ahmed- Son of İbrahim Han

Abstract

The 1694 Austrian military expedition was carried out on the Fortress of Varadin (Serbian: Petrovaradin, Hungarian: Pétervárad), which had been conquered by the Ottomans in 1526 and held for 161 years. The expedition commanded by Grand Vizier Sürmeli Ali Pasha was supported by Crimean Khan Selim Giray and the Central Hungarian King Imre Thököly. The siege lasting for 23 days was finally removed due to poor weather conditions.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara /TÜRKİYE, horuc@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0003-2185-1640 DOI: 10.37879/belgeler.2021.51

The Siege of Varadin was the subject of an anonymous Ottoman chronicle entitled *Târîh-i Varadin Der Zemân-i Sultân Ahmed bin Ibrahim* (The History of Varadin in the Time of Sultan Ahmed- Son of Ibrahim Han). Although the name of the author is not given, it seems to be one of Grand Vizier Ali Pasha's attendants who participated in the expedition. This chronicle gives a daily account of Austria's campaign and siege of Varadin. The work includes information on a wide range of topics such as the numbers of the soldiers in each army, their route and incidents that took place on their way, their weaponry, safety precautions, navy and their vessels as well as regiment ceremonies and divan meetings. In addition to presenting the 1694 Ottoman-Austrian expedition in detail, *Târîh-i Varadin* is also an extremely important resource in terms of the representation of a military expedition organization in the Ottoman Empire. The present study aims at evaluating and providing a full transcription of this manuscript held at Topkapı Palace Museum Manuscript Library under registry number Revan 1312.

Keywords: Petrovaradin, Ottoman, Habsburg, 1694.

Giriş

1683 Viyana hezimetini sonrasında, Osmanlı'ya karşı Avusturya, Venedik ve Lehistan arasında kutsal ittifak kurulmuş, daha sonra bu ittifaka Rusya da dâhil olmuş ve böylece 1699 Karlofça Anlaşmasına kadar Osmanlı Devleti ile söz konusu ittifak devletleri arasında on altı yıl süre ile savaşlar meydana gelmiştir. Bu çalışmada bu ittifak güçlerinden Avusturya'ya karşı girilen 1694 seferini-Varadin muhasarasını anlatan bir el yazması konu edilmekte; önce eser ile ilgili kısa bir değerlendirme yapılmakta ve sonra transkripsiyonuna yer verilmektedir.

Tuna nehri kıyısında konumlanmış olan Varadin (Sırpça Petrovaradin; Macarca Pétervárad) kalesi, günümüzde Sırbistan sınırlarında Vojvodina bölgesinde bulunmaktadır. Varadin kalesi Mohaç seferi ile birlikte 27 Temmuz 1526 tarihinde sadrazam Makbul İbrahim Paşa tarafından fethedilmiştir¹. Kale, Budapeşte-İstanbul yolu üzerindeki konumu sebebiyle Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu sürece önemli bir lojistik merkez olarak kullanılmıştır. 1683-1699 Avusturya- Osmanlı savaşları devam ederken ilki 1687'de olmak üzere birkaç kez el değiştirmiş (1687'de Avusturya, 1688'de Osmanlı, 1689'da Avusturya, 1690'da Osmanlı) ve nihayet 1691'de Avusturya elinde kalmıştır. Bunun akabinde Avusturya 1692'de kalenin yeniden düzenlenmesi ve tahkimi için büyük bir faaliyet başlatmıştır. Bu çalışmalar esnasında *Leopold* burcu, üst kalenin güney ve doğu kısımları inşa edilmiş, kalenin güneyine iki savunma hattı kazılmış (yaklaşık 14.000 asker alacak kadar), kenarlarına sekizer topun yerleştirildiği iki köprü inşasıyla kale ile Tuna'nın sol kıyısı arasında irtibat sağlanmıştır. Tuna'da ise top atışlı gemiler demirlenmiş; toplarla mücehhez 9 kalyon köprü hizasında savaşa hazır hale getirilmiştir. Karşı yakada ise 19.000 Macar ve Avusturya süvarisi mevzilenmiştir². Kale 1694

1 Nicolae Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, C 2, İstanbul 2005, s. 335; Bekir Kütükoğlu, "Varadin", *MEB İA*, C 13, İstanbul 1986, s. 204.

2 Dimitrije Trifunović, "Petrovaradin", *Enciklopedia Jugoslavije*, C 6, Zagreb 1965, s. 484-485. Bekir Kütükoğlu, "Varadin", s. 205.

yılında sadrazam Sürmeli Ali Paşa kumandasında Osmanlı askerî güçleri tarafından muhasara edilmiş ancak olumsuz hava şartları sebebi ile bir sonuç alınamamıştır.

Eser: Eser, Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kitaplığında 1312 referans numarası ile kayıtlıdır. Toplam 42 varaktan oluşmaktadır. Ölçüleri 295 x 175 mm.'dir. Mıktelepli ve şemseli vişneçürüğü renginde deri bir cildi bulunmaktadır. Mıktelebinde de şemsesi vardır. Cildin içerisi ebru ile kaplıdır. Serlevha müzehhep ve cetveller yaldızlıdır.

İç kapak olarak nitelendirilebilecek ilk varakta eserin adı kaydedilmiştir. Buna göre eser *Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed bin İbrahim Hân* ismini taşımaktadır. Bir sonraki la nolu varakta ise bir mühür ve hemen mühürün altında yine eserin ismi kaydedilmiştir. Ancak burada kitabın isminin *Târîh-i Varadin* şeklinde bir öncekine göre daha kısa formda kaydedildiği görülmektedir. İsmi altına “*be-hatt-ı nesh, satır 15*” kaydı düşülmüştür. Bununla metnin nesih hatla yazıldığı ve varakların 15 satır olarak düzenlendiğine işaret edilmektedir. Mühürün içerisinde Araf suresinin 45. ayeti ve Sultan III. Osman’a ait bir tuğra bulunmaktadır. Revan 1312 numaralı bu nüsha tektir, başka bir nüshaya tesadüf edilmemiştir.

Müellif: Eserin müellifi belli değildir. Aslında, müellif eserde kendisinden bahsetmekle birlikte ismini zikretmemiştir. 1694 Avusturya seferine memur olan sadrazam Ali Paşa’dan “*velî-ni ‘metimiz ve efendimiz*”³ şeklinde bahsetmesinden, onun maiyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Metnin sonrasında birkaç yerde daha sadrazamın hizmetinde bulunduğunu belirtmektedir. Mesela, Hisarcık menziline varıldığında buraya bir buçuk saat mesafede bulunan ve Tuna üzerinde önemli bir kale olan Semendire’ye sadrazam at üzerinde gitmiş, menzile geri dönüşünde ise donanma-yı hümayun şaykalarından birisine binmiştir. Müellifimiz de hizmetinde bulunmasından dolayı şaykaya sadrazamla birlikte binmiştir: “*Bu hakîr dahi sa’âdetlü sadr-ı a’zam hazretlerinin hıdmet-i aliyyeleriyle şaykaya ma’ân süvâr olmuşidim.*” Hatta sadrazam şaykada bulunan “hademe” ile “evrâd ü ezkâr” ile meşgul iken kendisine Tuna Kapudanı Ali Paşa ile müzakere izni vermiştir.⁴ Varadin kuşatmasının devam ettiği günlerde de müellif yine kendisini sadrazamın hizmetinde olarak tanımlamaktadır: “*Yevm-i mezbûrda sadr-ı a’zam hazretleri bizzat guzât-ı İslâmî görmek için birkaç kulları ile ova tarafında geşt ü güzâr ve bir mahalde nişest-karâr buyurub bu hakîr dahi mülâzim-ı rikâb-ı hıdmetleri idim.*”⁵ Nihayet, tüm bu kayıtlar bize müellifin sadrazam Sürmeli Ali Paşa’nın maiyyetinde ve hizmetindeki yakın adamlarından biri olduğunu göstermektedir. Bunun dışında hakkında başka bir bilgi mevcut değildir.

Telif Sebebi: Müellif, esere giriş kısmında namdar padişahların eserleri ve haberlerini kaydetmenin eski tarihçilerin ve düzgün hitabeti olan eğitimli kimselerin tavrı olduğunu, ayrıca eski eserlerin incelenme ve araştırılmasının gelecek kuşakların doğruyu bulmalarına sebep olacağını ve bunun fayda ve kazanımlarının izahtan müstağni olduğunu belirtmektedir. Bun-

3 *Târîh-i Varadin*, vr.2b.

4 *Târîh-i Varadin*, vr.10a.

5 *Târîh-i Varadin*, vr.28a.

dan dolayı, Sultan II. Ahmed zamanında vezaret mührü kazanan ve sadaret makamına oturarak sadrazam ve sipehsalar olan Ali Paşa 1105/1694 senesinde Engürüs seferine memur edildiğinde bu seferin günlük hadiselerinin kaydedilmesi ismini bilmediğimiz müellifimizin gönlünde yer etmiştir. Ancak bu konuda yetenek ve kudretten yoksun olmasının onu engellediğini ve bu ilimde beceri noksanlığının cesaretini kırdığını, bundan dolayı da bir kaç gün devam etme ya da vazgeçme konusunda tereddüt içerisinde kaldığını, zamanın münşilerinden bazı dostlarına sığınarak bu işi onların yapmalarını istediğini ancak müspet bir cevap alamadığını yazmaktadır. Dostları onu çeşitli bahanelerle reddetmişlerdir. Hatta bazıları bunca uğraş ile meşgul iken böyle bir hayal tuzağına düşmek nasıl bir beladır diyerek bezginliklerini ortaya koymuşlardır. Nihayetinde iş başa düşmüş ve seferin günlüğünü anonim müellif kendisi üstlenmiştir. Eserini yazarken, tarihçilerin geleneği olan ifrat ve mübalağadan uzak kaldığını ve sadece vakayı beyan ile yetindiğini belirtmektedir. Okuyucudan hatalarını görmezden gelmesini ya da mertlik gösterip kalemi ile bu hataları tashih etmesini dilemektedir.

Eserin Türü: Anonim müellif, 1105/1694 senesinde karar verilen Avusturya seferini, ordunun Edirne'den hareketinden itibaren kayıt altına aldığı ve bu bağlamda yirmi üç gün devam eden Varadin kuşatmasını günü gününe anlattığı bir eser kaleme almıştır. İsmi *Târîh-i Varadin* olmakla birlikte, eser bir tarih kitabından ziyade bir *sefer ruz-nâmesi* ya da bir *gazâ-nâme* niteliği taşımaktadır.

Eserde birine ithaf edildiğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Ancak, müellifin bu eseri maiyetinde bulunduğu sadrazam Sürmeli Ali Paşa (öl.1106/1695) adına yazmış olduğu tahmin edilebilir. Nitekim sadrazam Sürmeli Ali Paşa eserde merkezî şahsiyet olarak zuhur etmektedir. Müellif, fırsat buldukça sadrazam için övgü dolu sözler etmekten de geri durmamıştır.

Muhtevası: *Târîh-i Varadin*, serlevhalı müzehhep varak 1b'de besmele, Allah'a hamd ü sena ve Hz. Peygambere salavât ve ardından dönemin padişahı II. Ahmed'e ve sadrazam Sürmeli Ali Paşa'ya övgü ve dualar ile başlamaktadır.

Müellif öncelikle bu eserin kaleme alınma sebebi ve önemini açıklamakta, akabinde Sadrazam Ali Paşa komutasındaki askerin 5 Zilkade 1105 (28 Haziran 1694) tarihinde Edirne'den hareketi ile sefere dair anlatımlarına geçmektedir⁶. Aynı gün askerin sultan II. Ahmed önünde alay tertip etmeleri ve ordunun sefere uğurlanması ile ilgili diğer merasimler detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Huzura kabul edildiği vakit sadrazam, sultan ile yarım saatlik bir görüşme gerçekleştirmiş ve nihayet sultan kendisine iki samur kürk hediye etmiştir. Bundan sonra rikab-ı hümayun kaymakamı vezir Abdullah Paşa, buraya iki saatlik mesafede yemek çadırları kurdurmak suretiyle büyük bir ziyafet vermiş ve sefere memur olmayan devlet erkânı ile veda edilmiştir. Sefer öncesi bu merasimlerde sultan ve sadrazam tarafından kimlere ne tür kıyafetler hediye edildiği de kaydedilmiştir. Edirne'den hareketle ordu üç saat mesafede Kemal Çayırı denen menzil mahalline ulaşmıştır.

Müellif, önce menzillere göre anlatıma başlamıştır, tarih vermeden ulaşılan bir menzilin adını kaydetmekte ve saat olarak bir önceki menzile mesafesini belirtmektedir. Tarih vermediği halde bazı menzillerdeki hadiseleri, o menzile varıldığı güne atfen olsa gerek, “yevm-i mezbûrda” şeklinde anlatmaktadır. Edirne’den yola çıkıldığı 5 Zilkade (28 Haziran)’den 21 Zilkade (14 Temmuz)’ye kadar tarih düşülmemiş, bundan sonra bazen günün rakam ve ayın kısaltma harfleriyle yazılması şeklinde tarihleme yapılmıştır. Başlarda müellifin bazı tarihleri iki defa yazdığı görülmektedir. Mesela varak 5a’da 21, 22, 25 ve 27 Zilkade tarihleri kaydedilmişken, aynı tarihlere varak 6a-6b’de de rastlanmaktadır. İlkinde ordu Filibe menziline ve diğerinde ise Sofya menziline. Bundan dolayı Filibe menzili anlatılarında tarihlerin sehven yazıldığı, bunların gerçekte 11, 12, 15 ve 17 Zilkade olduğu düşünülebilir. Zilkade ayının yirmi sayısı ile başlayan günleri ise Sofya menzili için geçerli olmalıdır. Tarihleme ile ilgili rastlanan bir yazım da günlerin *yevmü’l-Cum’a*, *yevmü’s-sebt* vs. şeklinde herhangi rakamsal bir gösterge olmaksızın yazılmasıdır⁷. Bu tür tarih yazımı Varadin muhasarasının anlatımları esnasında kullanılmıştır. Bu muhasarayı anlatan ve olayları günü gününe kaydeden çağdaş bir kaynağın mevcudiyeti, bizim buradaki günleri doğru tarihlememizi kolaylaştırmaktadır. Bu kaynak Osmanlı ordusu yanında savaşa katılmış olan Orta Macar Kralı İmre Thököly’nin günlüğüdür. Varadin muhasarasını içeren günlüğünde, İmre Thököly muhasaranın birkaç gün öncesinden not tutmaya başlamış ve her gün tarih atmak suretiyle muhasaranın gidişatını sonuna kadar kaydetmiştir (1 Eylül- 4 Ekim 1694 tarihleri arası)⁸.

Eserde, varılan her menzille ilgili detaylı bilgi yer almamaktadır. Müellif, bazen sadece menzilin ismini zikretmekle iktifa eder. Mesela, Kemal Çayırı, Harmanlar, Uzunca Abad⁹, Hasan Paşa¹⁰ gibi bazı menziller sadece ismen kaydedilmişlerdir, buralarda ordunun faaliyetlerine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bazen de Papaslu¹¹, Yeniköy¹² ve Musa Paşa Palankası¹³ menzillerinde olduğu gibi, tek cümlelik kısa bir açıklamaya yer verir. Gerçekte, menziller ile ilgili anlatımların yoğunluğunun, menzilde meydana gelen hadiselerin önemine ya da bir menzilde ikamet süresinin uzunluğuna göre değiştiğini söylemek mümkündür. Mesela Sofya menziline on bir gün kalınmış ve buraya ait anlatımlar da pek çok menzile kıyasla daha uzun olmuştur.¹⁴

7 *Târîh-i Varadin*, vr. 23a-34a.

8 Bk. Hüseyin Şevket Çağatay Çapraz, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu’nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, *Akademik Bakış*, 3/6 (2010), s. 123-176.

9 *Târîh-i Varadin*, vr.4b.

10 *Târîh-i Varadin*, vr.9b.

11 *Târîh-i Varadin*, vr.5a.

12 *Târîh-i Varadin*, vr.5b.

13 *Târîh-i Varadin*, vr.7b.

14 *Târîh-i Varadin*, vr.6a-7a.

Tablo 1: 1694 Varadin Muhasarasında Ordunun Sefer Güzergâhı

Menzil Adı	Bir Önceki Menzile Saat Olarak Mesafesi*	İkamet Süresi*
Edirne (Hareket tarihi 5 Zilkade 1105/28 Haziran 1694)		
Kemâl Çayırı	3	
Cisr-i Mustafa Paşa	3	
Harmanlu	6	
Uzunca Abad-ı Hasköy	6	
Kayalu	6	
Papaslu	6	
Filibe	6	6 gün
Tatar Pazarı	6	1 gün
Yeniköy	4	
İhtiman	8	
Yenihan	6	
Sofya	6	11 gün
Halkalu	6	
Sarı Pirot	7	
Şhirköyü (Mukābele-i Şhirköyü)	5	
Musa Paşa Palankası	6	
Niş	9	
Aleksinçe	6	
Kınalı Oğlu Çiftliği	6	
Parakin	6	
Yagodine	5	
Bataçine	6	
Hasan Paşa	6	
Kolar	6	
Hisârcık	5	
Çeşme	-	
Belgrad (Belgrad'a varış 23 Zilhicce 1105/15 Ağustos 1694)	-	19 gün
Zemun	-	2 Gün
Belegiş	3	
Slankamen		
Varadin		

* Mesafe aralığı ve ikamet süresi eserde belirtildiği takdirde burada gösterilmiştir.

Müellif, yolculuk esnasında ordunun geçtiği menzilleri belirtmek suretiyle bir sefer yol haritası çıkartmakta, ordunun güzergâhının belirlenmesini sağlamaktadır. Yol boyunca çeşitli menzillerde orduya yeni katılan yeniçeri ya da eyalet askeri hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Bundan önce, daha Edirne'den hareket esnasında sadrazam için günlük tayinatları verilmek suretiyle tedarik edilen kapıkulunun sayısını vermektedir¹⁵. Bu sayı eserden aynen alıntılanarak aşağıda verilmektedir.

Tablo 2: Sadrazam Sürmeli Ali Paşa'nın 1694 Varadin Muhasarası İçin Günlük Ücretleri Ödenmek Üzere Yazılan Kapıkulu

	Nefer Sayısı
Piyâde-i Bosna	1.000
Piyâde-i Arnavud	1.000
Piyâde-i Silifke	1.000
Piyâde-i tüfenkçi	330
Sağ ve sol kol süvârî	386
Gönüllüyân ve divânegân	262
Tatarân	120
Süvârî-i Adana levendâtı	300
Ağayân-ı Enderûn ve çukadâr ve mehder	250
Kara Kullukcu	603
Kapucıbaşı-ı ağayân	130
Vâcibü'r-ri'âye ber vech-i tahmîn	1.500
Yekûn neferen	6751*
* Müellif 6751 olarak kaydetmiştir, ancak verilen tüm rakamlar hesaplandığında yüz fazla ile 6851 nefer etmektedir.	

Bu listede adı geçen bazı askerin de yolculuk esnasında orduya dâhil olduğu görülmektedir. Mesela 1.000 nefer olarak yazılan Silifke piyadesi Tatar Pazarı menziline¹⁶, 1.000 nefer Arnavud levendatı ise Niş menziline¹⁷ orduya dâhil olmuştur. Farklı menzillerde orduya yeniçeriler katılmaktadır. Mesela 6 gün ikamet edilen Filibe menziline önce 9 ve sonra 5 bayrak yeniçeri gelmiştir. 11 gün ikamet edilen Sofya'da ise orduya farklı günlerde ve sayılarda toplam 31 bayrak yeniçeri katılmıştır. Eyalet askerlerinin de hangi menzilde orduya ulaştıklarını tespit etmek mümkündür. Ancak burada sadece hangi eyalet ya da sancağın askerinin kimin idaresinde geldiği belirtilmekte sayıları hakkında genelde bilgi verilmemektedir. Mesela Sivas Beğlerbeği Mahmud Paşa'nın eyaleti askeri ile birlikte orduya katılışı Yeniköy menziline

15 *Târîh-i Varadin*, vr.4a.

16 *Târîh-i Varadin*, vr.5a.

17 *Târîh-i Varadin*, vr.6a.

gerçekleşmiştir¹⁸, Sofya’da iken orduya katılan beylerbeyi ve sancak beyleri arasında Karaman Beylerbeyi Mustafa Paşa, Hamid sancağı mutasarrıfı Süleyman Paşa, Kastamonu sancağı mutasarrıfı İbrahim Paşa, Ayıntab sancağı mutasarrıfı Abdulkâdir Paşa ve Akşehir sancağı mutasarrıfı Abdünnebi Paşa bulunmaktadır (25 Zilkade 1105/18 Temmuz 1694)¹⁹, Kastamonu sancağı beyinin gelişi burada görüldüğü üzere Sofya menziline rastlasa da, bu sancağın zuama ve erbabı Bolu sancağınıniki ile birlikte çok daha önce Kayalu menzilinde orduya dâhil olmuşlardı²⁰. İçil ve Tarsus eyaleti zuama ve erbab-ı timarı da Sofya menzilinde orduya ulaşmışlardır. Maraş beylerbeyi Hasan Paşa Niş’te²¹, Adana beylerbeyi İbrahim Paşa Hisarcık’ta²², Rumeli beylerbeyi Mahmud Beğzâde Mahmud Paşa Kolar’da²³ orduya yetiştir. Hepsinin orduya seferin hangi evresinde katıldıkları kayıtlı olmasa da çeşitli vesilelerle diğer eyalet ve sancak beylerinin isimleri de zikr edilmektedir. Anadolu beylerbeyi Mısırlızâde İbrahim Paşa, Delvine sancağı mutasarrıfı Kaplan Paşa, Avlonya ve Köstendil sancakları mutasarrıfı Cafer Paşa, Ohri sancağı mutasarrıfı Ömer Paşa, Niğbolu sancağı mutasarrıfı Ali Paşa, Malatya sancağı mutasarrıfı Hasan Paşa yine seferde yer alan isimler arasındadır. Bosna beylerbeyi Mehmed Paşa, Gabele kalesi muhasarasına gönderilen askere başbuğ tayin edilmiş olduğundan²⁴, 2.000 Bosna levendatı Varadin seferine Fazlı bölükbaşı başbuğluğunda katılmıştır²⁵. Bu bilgiler eyalet askerinin seferdeki varlığını göstermenin yanında, dönemin idari taksimatı ve idarecilerinin tespiti konusunda faydalı bilgiler sunmaktadır.

Müellif ordunun silah ve mühimmatı hakkında da bilgi vermektedir. Mesela 10 Muharrem 1106 (31 Ağustos 1694) tarihinde 22 balyemez ve kolonborna, 60 şahî ve 12 havan topu 3.200 kantar barut, 16.000 adet kazma, 30.000 kürek, 20.000 top mikdarı cephe ve mühimmatın Belgrad’dan kara yoluyla ve Tuna nehri üzerinde gemilerle Zemun’a naklinin emredildiğini bildirmektedir²⁶.

Sefere katılan donanma ile ilgi müellifin verdiği bilgi bir anlamda sadrazamı da övmeye yöneliktir. Müellifin bildirdiğine göre donanmanın; çekdiri misali kalyete adı verilen 10 adet gemisi (yedişer vukiye koğuş ve dörder saçma topu- 200’er silahlı levendat); 40 adet fırkatası (üçer vukiye gülle atar koğuş, dörder saçma topu ve yan topu - 120, 100 ve 80 nefer tüfenkli levendat); 51 adet ocaklık ve mirî şaykası (üçer top- 40’ar levendat); 80 üstüaçık tabir olunur kayığı (asker, top ve mühimmat nakli için dokuzar neferli) bulunmaktadır²⁷. Müellif verdiği bu rakamların kayıkları hariç tutmak üzere toplam sayısını “yüz seksen pâre yelken ve üçyüz

18 *Târîh-i Varadin*, vr.5b.

19 *Târîh-i Varadin*, vr.6b.

20 *Târîh-i Varadin*, vr.4b.

21 *Târîh-i Varadin*, vr.8b.

22 *Târîh-i Varadin*, vr.11a.

23 *Târîh-i Varadin*, vr.9b.

24 *Târîh-i Varadin*, vr.14b-15a, 40a.

25 *Târîh-i Varadin*, vr.13a.

26 *Târîh-i Varadin*, vr.19a.

27 *Târîh-i Varadin*, vr.10b-11a.

altmış üç pâre tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer” şeklinde vermektedir. Donanma’nın bu duruma ulaşmasında Sadrazam Ali Paşa’nın rolünü şu cümlelerle belirtmektedir: “*mukad-demâ nehr-i Tuna üzerinde yirmi mikdârı ocaklık şaykasından mâ‘adâ cenk ü harb için vaz‘ olunmuş bir pare kayık yoğidi. Sadr-ı a‘zam hazretleri yüz bir senesinde defterdârlıkları eyyâmında yirmi mikdârı fırkate ihtirâ‘ idüb devlet-i ‘âliyyeye kati vâfir nef‘î müşâhede olunmağla elhamdiliüllahi te‘âlâ zemân-ı sadâretlerinde bu mertebeye bâliğ oldu*”²⁸. Bu sefer esnasında Tuna Kapudanı Ali Paşa’dır.

Eserde dikkat çeken hususlardan birisi, ordunun ilerlediği güzergâhta geride bırakılan yerlerin güvenliğinin sağlanmasına verilen önemdir. Bununla ilgili müellif pek çok anlatıma yer vermiştir. Mesela bunlardan biri İhtiman menzili hakkındadır. Müellifin anlatımına göre İhtiman menziline iki derbend bulunmaktadır: Kapulu ve Kız derbendi. Cebehane ve tophane mühimmatları ile toplar Kız Derbendinden ve Sadrazam Kapulu derbendinden geçmişlerdir. Her iki derbende de çoğu zaman eşkiya toplanmakta ve gelip-geçen yolcuya saldırıda bulunmaktadırlar. Emniyetlerinin temini için mevcut derbentçilerinin yanında Kız derbendine Pazarcık kazasından ve Kapulu derbendine Samakov kazasından 80’er silahlı martalos getirilerek, Kız derbendine dergah-ı ali müteferrikalarından İbrahim ve Kapulu derbendine Filibe nazırı Ahmed Ağa mübaşir tayin edilmişlerdir. Ayrıca sefer dönüşünde her hangi bir kayıp ya da zarar söz konusu olur ise mübaşirlere tazmin ettirileceği ferman buyrulmuştur²⁹. Sefer esnasında güvenlik açısından önemli olan ve onarıma ihtiyaç hissedilen yerler de onarılmış ve muhafız yerleştirilmiştir. Mesela Vidin ve Niş arasında yer alan Bana’nın “*istîlâ-i kefereden ahâlîsi perîşân ve kasabası harâb olub ziyâde haydûd mecma‘ı ve mürûr u ‘ubûr iden ebnâ-i sebîli rencîde ve ta‘addî üzere oldukları i‘lâm olunmağla*” palankasının onarımı ve muhafazası için 300 nefer tahriri kararlaştırılarak bu konuda mübaşirler atanmıştır³⁰. Ya da Parakin (Paraçin)’de olduğu gibi dağlar ve تنها yerlerde yaşayan reaya tüm tekâlifden muaf kılınmış ve ilk yıl için öşür vergisi kaldırılmış; şimdiye kadar haydutluk edenler bundan böyle raiyyet kabul edilerek eşkıyalıktan vazgeçmeleri halinde palankalar etrafında yerleşip cizyesini ve öşrünü vermek üzere kendilerine “*istimâlet kağıdları*” gönderilmiştir.

Müellif, sefer esnasında askerin geçmesini sağlamak amacıyla büyük nehirler üzerine köprü inşa edildiğini de anlatmaktadır. Bununla ilgili ilk anlatı Morava nehri üzerine yapılan köprüye aittir. Bu nehir ordu güzergâhında Parakin menziline Yagodine menziline gidişte geçilmesi gereken azim bir nehirdir. Nehir üzerine bir köprü inşası emri ordu buraya ulaşmadan evvel verilmiştir. Bu iş için gedikli çavuşlarından Mahmud Ağa tayin edilmiştir. Ordu geldiğinde “*metîn ve müstahkem*” bir köprüyü hazır bulmuş ve karşıya geçmiştir. Malatya sancağı mutasarrıfı Hasan Paşa 500 silahlı askerle birlikte köprünün muhafazasına tayin edilmiştir³¹. Bir başka köprü Belgrad’dan Zemun’a geçmek için Sava nehri üzerine inşa edilmiştir. Belgrad menziline gelindiğinde

28 Târîh-i Varadin, vr.11b.

29 Târîh-i Varadin, vr.5b.

30 Târîh-i Varadin, vr.9a.

31 Târîh-i Varadin, vr.9a-9b.

köprünün inşasına hemen başlanmış ve beş gün içerisinde bitirilmiştir (23 Zilhicce/15 Ağustos ile 27 Zilhicce/19 Ağustos tarihleri arasında). Bu köprünün yapımı tamamlandıktan sonra yine Sava nehri üzerinde Çingene Adasına (Ada Ciganlija) yakın bir mahalde yeni bir köprü yapımına başlanmış ve muhafazasına eyaleti askeri ile Sivas beylerbeyi tayin olunmuştur³².

Müellif, sık sık askerin alay göstermesi ile ilgili kayıtlar düşmekte, bazen konuyla ilgili detaylı bilgi vermektedir. Mesela Belgrad’a iki saat mesafede yemek sayebanları kurulmuş ve daha önce Belgrad sahrasına varmış olan Anadolu ve Rumeli askeri ve diğer beylerbeyleri alay tertip etmişlerdir (13 Zilhicce/5 Ağustos). Alay düzenini, kimlerin hangi sıra ile alay gösterdiklerini, kimlere hilatler verildiğini, mutad olanın ve sadrazam tarafından ilk defa uygulananın neler olduğunu anlatmaktadır³³. Kırım Hanı El-Hâcc Selim Giray Han’ın 6 Muharrem 1106 (27 Ağustos 1694) tarihinde orduya ulaşması üzerine düzenlenen alay da yine teferruatı ile anlatılmaktadır³⁴.

Belgrad’da on dokuz gün kadar kalınmasında Sava nehrine yapılan iki köprünün tamamlanmasından ziyade Kırım Hanı ve askerin gelişinin beklenmesi etken olmuştur. Bundan evvel daha Temmuz ortalarında Sofya’da iken Tatar askerin gelmesi beklenmiş, bu sebeple on bir gün orada ikamet edilmiş ancak askerin o sırada henüz Akkerman hududunda olduğu haberi alınmıştır³⁵. Ordu Belgrad sahrasında iken 6 Muharrem (27 Ağustos) Cuma günü Kırım Hanı ve askerin Semendire’ye ulaşması üzerine, büyük ve gösterişli bir alay tertip edilmiş ve ardından büyük bir ziyafet verilmiştir. Bu ziyafette 150 baş sığır, öküz ve koyun kesilmiş ve ayrıca 800 sahandan ziyade çeşit çeşit yemekler hazır edilmiştir. Müellifin ifadesine göre Tatar askerleri rüyalarında bile görmedikleri nefis yemekler yemişlerdir. Sadrazam Kırım Hanına büyük bir ihtimam ve iltifat ile muamele etmiş, aynı gece Hanı kendi otağında misafir etmiştir. Hanın yanında oğulları *Kalgay* sultan, Gazi Giray ve Saadet Giray sultan ile kardeşi oğlu Şehbaz Giray sultan bulunmaktadır ve sadrazam her birine samur kürkleri, birer kese akçe ve birer at hediye etmiştir³⁶. Tatar hanı ve maiyetine karşı sadrazamın cömert tavrı, ertesi gün savaş konusunda toplanan müşavere divanından sonra hana ve diğer sultanlara verdiği başka hediyelerde de gözlenmektedir³⁷.

İlginçtir ki müellif orduya ulaşmalarından itibaren Tatar hanı ve askerinden çeşitli vesilelerle sıklıkla bahsederken, kendisi ve askeri yine Osmanlı ordusu yanında savaşa katılmış olan Orta Macar Kralı İmre Thököly’den neredeyse hemen hiç bahsetmemektedir. İmre Thököly’nin adı sadece bir defa âdemlerinin Kerevit palankasının muhafazasına tayin edilmesi ile ilgili olarak “Kurus Kralı” şeklinde zikredilmiştir³⁸. Müellifin Thököly hakkındaki bu suskunluğunun sebebi ise belirsizdir.

32 *Târîh-i Varadîn*, vr.13a-14a.

33 *Târîh-i Varadîn*, vr.11b-12b.

34 *Târîh-i Varadîn*, vr.15b-16b.

35 *Târîh-i Varadîn*, vr.7a.

36 *Târîh-i Varadîn*, vr.17a.

37 *Târîh-i Varadîn*, vr.18a-18b.

38 *Târîh-i Varadîn*, vr.26a.

19 Muharrem 1106 (9 Eylül 1694) tarihinde ordu Varadin'e ulaşmış ve karargâh kurulmuştur. Müellif savaş ile ilgili anlatımlara geçmeden önce Varadin kalesi ve kalede savaş hazırlıkları hakkında bilgi vermektedir. Buna göre Tuna kenarında yüksek bir mevkiye kurulan kale düşman eline 4-5 sene önce geçmiştir. Savunma için kalenin etrafına Tuna'dan Tuna'ya varıncaya değin hendekler kazılmıştır. Kale çeşitli önlemlerle tahkim edilmiş, kalenin içerisi savaş için gerekli alet ve edevat ile doldurulmuştur. Metrislerde 14.000 piyade bulunmaktadır. Tuna nehri üzerinde iki köprü inşa edilmiştir. Tüfenkli askerle dolu, on beşer, yirmişer ve daha fazla top atar kalyonları köprüünün karşısında hazır beklemektedir. Tuna'nın iki tarafında sekizer balyemez topların yerleştirildiği kale misali iki tabya yapılmıştır. Karşı tarafta kurulmuş çadırlarda 19 regimen Macar ve Nemçe süvarisi bulunmaktadır. Bir regimen 1.000 neferden oluştuğuna göre, bunların toplamı 19.000 nefer etmektedir³⁹.

19 Muharrem 1106 (9 Eylül 1694) Perşembe günü muhasara başlamıştır. Aynı gece sabaha kadar ihtiyaten Osmanlı karargâhı etrafına hendekler kazılmıştır. Sabah olduğunda sadrazam kazılan hendekleri gezmiş, bunu yapan neferlere iltifatlar edip 1.000 altın 'kahve baha'sı ihsan etmiştir. Daha sonra yüksek bir mevkiye kurulan sayebanda askerî reis ve ileri gelenleri ile Kırım Hanı'nın hazır bulunduğu bir divan toplanmıştır. Bu divanda belirlenen mahallerden metrislerin alınmaya başlanması kararlaştırılarak o gece piyade askerinin kazılan hendeklerde ve süvarinin bunun arkasında karavul eylemesi emredilmiştir. 20 koldan metrisler alınmasına karar verilmiş ve tamamı üç kol kabul edilerek sağ kola Mısırlı zâde İbrahim Paşa, sol kola vezîr Cafer Paşa ve orta kola yeniçeri ağası başbuğ tayin edilmiştir. Müellif bundan sonra savaş günü gününe kaydetmektedir. Anlatımlarda günlük olarak orduda ya da donanmada neler yaşanmıştır, nasıl savaşılmıştır, hangi savaş silahları kullanılmıştır, nereye metris ya da tabya inşa edilmiş, ne kadar top yerleştirilmiştir, ordunun içerisinde durum nasıldır, donanmanın faaliyetleri nelerdir, düşman nasıl mukavemet etmektedir, durumu nedir, nereden takviye kuvvet gelmektedir vs. savaşa dair pek çok bilgi yer almaktadır. Mesela müellifin ifadesine göre 12 Eylül Pazar günü Mısırlı zâde İbrahim Paşa kolunda münasip mevzilerde siperler hazırlanmış; 3 balyemez ve 10 şahî topu yerleştirilerek sabah erkenden atışlar başlamıştır. Tuna kapudanı Ali Paşa da memur olduğu adada tabya bina etmiş, 4 kolonborna top yerleştirerek top atışları gerçekleştirmiştir. Düşman kalyonları ve Tuna'nın iki başında olan tabyaları ile Osmanlı donanması gemileri arasında azim savaşlar meydana gelmiştir. Kalyete gemilerinden atılan top taneleri düşman kalyonlarına ve köprüsüne isabet etmiş ve düşman mecburen kalyonlarını kalenin altına doğru kaldırmıştır. Aynı gün ikindiden sonra düşman tabyalarından birinde bir miktar barut ve humbaraya ateş isabet etmiş çok sayıda düşman alevler içerisinde kalmıştır⁴⁰.

23 Eylül Perşembe gecesi, şiddetli bir rüzgâr olmuş ve herkesi hayrette bırakacak derecede yağmur yağmıştır⁴¹. Ertesi gün metrisler ve sıçan yolları su ile dolmuş vaziyetteydi, metris erbabı bitap ve savaş ehli sıkıntıdaydı. Savaşın her iki tarafı için de bir adım ilerlemek müm-

39 *Târîh-i Varadin*, vr.21b.

40 *Târîh-i Varadin*, vr.23b.

41 *Târîh-i Varadin*, vr.30a.

kün değildi. Top, tüfenk ve humbara atışları ile savaş devam etmiş, gaziler sırayla çadırlarında bir lahza dinlenseler de, metriste bulunanlar ayakta kalmışlardır. Kovalarla metrislerdeki su boşaltılmıştır⁴². 25 Eylül Cumartesi günü hava durumunda bir değişiklik olmamıştır. Gece ve gündüz devam eden yağmur sebebiyle metrisleri yenileme imkânı bulunamamıştır. Ancak yıkılan mahaller onarılmış, asker memur olduğu mahalde ayakta beklemeye devam etmiştir. Aynı gün öğleden sonra dışarı çıkıp metrislere saldıran düşman askeri püskürtülmüştür⁴³. 26 Eylül Pazar⁴⁴ ve 27 Eylül Pazartesi⁴⁵ günleri de yağmur şiddetle yağmaya devam etmiştir, öyle ki “*dost ve düşmen birbirlerine varmağa imkân*” yoktur ve “*bir tarikle tebdîl-i mekân hâric-i tâkat-ı beşer*”dir⁴⁶. Ancak 28 Eylül’de hava açmış “*asâkir-i İslâma hayât-ı tâze ile sürûr-ı bî-en-dâze hâsıl*” olmuş ve hemen metrisler yenilenmeye başlanmıştır⁴⁷. 29 Eylül Çarşamba⁴⁸ ve 30 Eylül Perşembe⁴⁹ yağmur şiddetini daha da artırarak geri dönmüştür. Metrislerin durumu aşırı yağmurdan dolayı kötü, gece-gündüz çamur içerisinde olan savaş erbabı yorgun-bitkin durumdadır. Asker arasında yağmurdan dolayı hallerinden şikâyet ve “*şimdiden sonra fâ’idesinden zarârı ziyâde ve semt-i selâmete pâ-nihâde olmak evlâ ve ehakk oldu*” söylentileri yayılmıştır. Nihayet 30 Eylül Perşembe günü toplanan divanda yirmi üç gündür süren savaşın son sekiz gününde mütemadiyen devam eden yağmurun hayvan ve insan tüm canlıları bitap düşürdüğü, metrislerde ikametinin imkânsız hale geldiği ve bu durumda bir adım dahi ilerlemenin mümkün olmadığı gerekçesiyle muhasaranın sonlandırılmasına karar verilmiştir. Daha o gece bazı toplar sökülerek yola çıkarılmıştır. Böylece 1694 Varadin seferi zorlu hava şartları sebebiyle bir sonuca ulaşmadan bitirilmiştir.

Târîh-i Varadin, seferin sonlandırılışından sonra ordunun Belgrad’a varıncaya kadar geri dönüş yolculuğunu anlatmaktadır. 3 Ekim Pazartesi günü üçüncü menzil olan Zemun’a ulaşılmış, burada bir gün ikametden sonra Belgrad sahrasına gelinerek çadırlar kurulmuştur. Burada iken 7 Ekim Perşembe günü divan toplanmış ve serhad kaleleri olan Temeşvar ve Gule’ye zahire ve askerî yardım gönderilmesine karar verilmiştir. Burada hangi kaleye, hangi askerin ve ne miktar gideceği de belirtmektedir⁵⁰.

Müellif eserini, Varadin’de “*kesret-i bârân ve kılllet-i evân sebebi ile metrislerden dâmen-keşîde*” olunup sadrazamın ordu ile birlikte Belgrad’a ulaştığının haber alınmasıyla, padişah tarafından silahdar Osman Ağa’nın gönderilmesi ve onun gelişi ile düzenlenen merasimi anlatarak bitirmektedir⁵¹.

Kaynaklık Ettiği Bazı Eserler: Bekir Kütükoğlu, *İslam Ansiklopedisi* “Varadin” maddesinde *Târîh-i Varadin*’deki anlatıların Berlin Devlet Kütüphanesi H.S.216’da kayıtlı bir anonim

42 *Târîh-i Varadin*, vr.30a-30b.

43 *Târîh-i Varadin*, vr.31a.

44 *Târîh-i Varadin*, vr.31b.

45 *Târîh-i Varadin*, vr.31b.

46 *Târîh-i Varadin*, vr.31b.

47 *Târîh-i Varadin*, vr.31b-32a.

48 *Târîh-i Varadin*, vr.33a.

49 *Târîh-i Varadin*, vr.34a-34b.

50 *Târîh-i Varadin*, vr.38a-38b.

51 *Târîh-i Varadin*, vr.40a-42a.

Târîh'te aynen nakl edildiğini belirtmiştir⁵². Bu anonim tarih, 2000 yılında Abdülkadir Özcan tarafından *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)* başlığı ile transkripsiyon ve tıpkıbasım olarak yayınlanmıştır⁵³. Abdülkadir Özcan da, *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde Varadin Seferi ile ilgili kısmın *Târîh-i Varadin* ile benzerlik gösterdiğini, hatta iki eserin aynı kaleminden çıkmış olabileceğini yazmaktadır⁵⁴.

Muhakkak ki iki eser arasında birebir yapılan karşılaştırma, *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde Varadin seferi anlatıları (s. 55-87/ vr.63a-97b) ile *Târîh-i Varadin*'deki anlatıların, bazı farklılık ve ayrıntılar dışında, hemen hemen aynı olduğunu göstermektedir. Aşağıda iki eser arasında tespit edilen bazı hususlar kısaca sıralanacaktır.

Târîh-i Varadin müstakil bir eser olarak, Allah'a hamd ü sena, Hz.Peygambere salât ü selâm, sultan II. Ahmed'e ve sadrazam Sürmeli Ali Paşa'ya övgü ve dualar ile başlayan; sonra eserin kaleme alınma sebebinin açıklanması ile devam eden bir giriş kısmı içermektedir (vr.1b-3a). Varadin Seferi'ni, 1688/1704 olaylarından biri olarak ele alan *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde bu kısım yer almamaktadır. Anlatımlar *Binyüzbeş Senesinde Vukû'bulan Vekâyi'dir* başlığı ile ordunun 5 Zilkade 1105 tarihinde Edirne'den hareketi ile başlamaktadır (s. 55/ vr. 63a).

Anonim Osmanlı Tarihi'nde Varadin seferi, *Târîh-i Varadin* ile aynı temel anlatı üzere kurgulanmıştır. Olaylar aynı düzende anlatılmakta, cümleler aynı ifadelerle ve aynı sıralamayla dizilmektedir. Ancak bu aynılığa rağmen, iki eserde metin içerisinde bazı farklılıklar dikkat çekmektedir.

Bu farklardan birisi *Târîh-i Varadin*'de devlet ricâlinden bahsedilirken saygı, övgü, yüceleme amacıyla sıklıkla kullanılan hazretleri, şevketlü, celâdetlü, âlî-makâm vb.. unvan ve nitelemelerin, *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde genellikle atlanmış olmasıdır. Misal:

Târîh-i Varadin

Serdâr-ı ekrem **ve sipeh-sâlâr-ı a'zam hazretleri*** Trablus-Şam'dan da'vet olunub (4a)

sadr-ı a'zam **hazretleri** (5a, 5b vd.)

Cafer Paşa sarayına serdâr-ı İslâm **ve vezîr-i 'âli-makâm hazretleri** varub (13a-13b)

Sadr-ı a'zam **ve serdâr-ı ekrem hazretleri** bi'z-zât kalkub metrisler (24a)

şevketlü **ve kudretlü ve mehâbetlü** pâdişâhımız hazretleri (29a)

Anonim Osmanlı Tarihi

Serdâr-ı ekrem Trablus-Şam'dan da'vet olunub (63b)

sadr-ı a'zam (64b, 65a vd.)

Cafer Paşa sarayına serdâr-ı İslâm hazretleri varub (72b)

Sadr-ı a'zam bi'z-zât kalkub metrisler (82a)

pâdişâhımız hazretleri (86b)

* *Târîh-i Varadin*'de olup *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde olmayan ifadeler koyu baskı ile gösterilmiştir.

52 Bekir Kütükoğlu, "Varadin", *MEB İA*, C 13, İstanbul 1986, s. 204.

53 *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)*, Yay. Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2000.

54 *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)*, s. XXIV.

İki eser arasında dikkat çeken hususlardan birisi de *Târîh-i Varadin*'de mevcut bazı bilgilerin *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde yer almamasıdır. Misal:

Târîh-i Varadin

Menzil Tatar Pazarı 6 sâ'at. **Menzil-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri kendü mallarından kırkar gurus bahşış ve beher yevm ta'yinatları virilmek üzere tahrîr buyurdıkları bin nefer kırmızı bağır yelekli ve mâ'î şalvarlı tüfenk-endâz Silifke Levendâtı ordu-yı hümâyûna mülhak oldular.** Ve yevm-i mezbûrda bir zimmî, zimmî-i âheri amden alet-i ceriha ile darb ve katl eyledüğünü ikrâr ve hüccet-i şer'iyye olmağla kısâs olundu. Ve menzil-i mezbûrda bir gün meks olunub ertesi hareket buyuruldu (5a-5b).

Fî 29 ZA. **Yevm-i mezbûrda Samakov taraflarında ze'âmeti olan Turna Ahmed nâmında bir kimesneden üçyüz mikdârı re'âyâ dîvân-ı hümâyûnda teşekkî idüb müdâfa'a-i şer' olunub ashâb-ı hukûkun hakları alıvirildikten sonra katl olundu.** Ve yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ilerüye gitmek üzere fermân buyurulub altı bayrak yeniçeri Anadolu tarafından gelüb ocaklarına mülhak oldular. Anadolu tarafından gelecek tevâyif-i askerînin irişmeleri ve 'asâkir-i Tatarın intizârıyla Sofya menziline on bir gün ikâmet olunub ertesi hareket olundu. (6b-7a).

Anonim Osmanlı Tarihi

Menzil Tatar Pazarı 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda bir zimmî, zimmî-i âheri amden alet-i harb ile darb ve katl eyledüğünü ikrâr ve hüccet-i şer'iyye olunmağla kısâs olundu. Ve menzil-i mezbûrda bir gün meks olunub ertesi hareket buyuruldu (65a).

Fî 29 ZA. Ve yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ilerüye gitmek üzere fermân buyurulub altı bayrak yeniçeri Anadolu tarafından gelüb ocaklarına mülhak oldular. Anadolu tarafından gelecek tevâyif-i askerînin irişmeleri ve 'asâkir-i Tatarın intizârı ile Sofya menziline on bir gün ikâmet olunub irtesi hareket olundu (66b).

Ve serhadd-i suğûr-ı İslâmiyyeden olan Gule ve Temeşvar kal'alarına zahâ'ir ve imdâd irsâli otuz kırk günde hâsıl olur münâsib-i hâl-i ferâğ-bâl ile metrislerden dâmen-keşîde olunmak rey-i rezîn-i sefer-dîde ve kâr-azmûde olduğunu i'lâm eyle-diklerinde sadr-ı a'zam hazretleri redd-i kelâm idüb bu sefer-i nusret-esere bu kadar zahâ'ir ve hazîne sarf olunub li'l-İlâhi'l-hamd düşmen-i dîn havf u hirâs-ı Müslimîn ile feth ü teshîri kuvve-i karîbeye gelmişken 'avn-ı Hakk ile birkaç gün dahi ihtimâm olursa ahz-ı intikâm olunmak me'mûldür. Zahâ'ir ve cebehâne ve mühimmât-ı sâ'irede müzâyakanız var ise i'lâm ve iktizâsına göre tedârüküne ihtimâm idelim ve metrislerden dâmen-keşîde olmak metrise girmekten düşvâr olduğu âşikârdır. Düşmen vakt-ı fırsat fikriyle sû-i kasd ihtimâli olur ise haml-ı sakîl makûlesinden olan tob ve mühimmât nakli müşkil değil mi? hitâb buyurduklarında 'asâkir-i İslâmın bi'l-cümle tecrûbe-kârları devlet-i pâdişâhîde mühimmât ve zahâ'ir ve cebehâneye zarûretimiz ve düşmen-i dîn ile cenk ü harbe kudretimiz olmaduğundan değil lâkin emr-i Hakk ile kesret-i bârândan devâbbın ekseri helâk olub (3a-3b)

... çete kayıklarından mâ'adâ müretteb yüz seksen pâre yelken ve üçyüz altmış üç pare tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer olur. **Mukaddemâ nehr-i Tuna üzerinde yirmi mikdârı ocaklık şaykasından mâ'adâ cenk ü harb için vaz' olunmuş bir pâre kayık yoğidi.** Sadr-ı a'zam hazretleri yüz bir senesinde defterdârlıkları eyyâmında yirmi mikdârı firkate ihtirâ' idüb devlet-i 'âliyyeye kati vâfir nef'î müşâhede olunmağla elhamdü li'l-İlâhi Te'âlâ zemân-ı sadâretlerinde bu mertebeye bâliğ oldu (11a).

Ve serhadd-i suğûr-ı İslâmiyyeden olan Gule ve Temeşvar kal'alarına zahâ'ir ve imdâd irsâli otuz kırk günde hâsıl olur münâsib-i hâl-i ferâğ-bâl ile metrislerden dâmen-keşîde olunmak rey-i rezîn-i sefer-dîde ve kâr-azmûde olduğunu i'lâm ale'l-husûs emr-i Hakk ile kesret-i bârândan devâbbın ekseri helâk olub (3a-3b)

... çete kayıklarından mâ'adâ müretteb yüz seksen pâre yelken ve üçyüz altmış üç pare tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer olur (70b).

Bazı sayısal bilgilerde de iki metin arasında farklar gözlenmektedir. Misal:

Târîh-i Varadin

Kapucıbaşı-ı ağayân, Nefer 130

Vâcibû'r-ri'âye, ber vech-i tahmîn, Nefer 1500 (4b)

ve yan tobları ile **yüz yirmi ve yüz ve seksen nefer** tüfenk endâz ile kırk 'aded firkate (10b)

Tatar için müheyyâ kılınan yüz elli re's gâv ve **iki yüz** koyundan mâ'adâ (16b)

Anonim Osmanlı Tarihi

Kapucıbaşı ve Vâcibû'r-ri'âye, ber vech-i tahmîn, neferen 1500 (64a-64b)

ve yan tobları ile **yüz yirmi ve yüzseksen nefer** tüfenk endâz ile kırk 'aded firkate (70a-70b)

Tatar için müheyyâ kılınan yüz elli re's gâv ve **dört yüz** koyundan mâ'adâ (75a)

Târîh-i Varadin’deki bazı kelimeler için *Anonim Osmanlı Tarihi*’nde eş ya da yakın anlamlıları tercih edilmiştir. Buna Hüdavendigar sancağı – Bursa sancağı; ‘ubûr olunub- geçilüb; Ankara paşası- Ankara beğlerbeğisi gibi örnekler gösterilebilir. Ancak bu kullanım yaygın değildir; genel olarak iki eserde de aynı dil hâkimdir.

Varadin seferi ve muhasarasının detaylı olarak ele alındığı bir diğer çağdaş kaynak *Silâhdâr Târîhi*’dir. Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa ilki 1065-1094 (1654-1683) yılları ve ikincisi 1095-1106 (1684-1695) yıllarını kapsayan iki ciltlik bir Osmanlı tarihi kaleme almıştır. Eserin II. cildinde yer alan Varadin seferine dair anlatımlar⁵⁵ *Târîh-i Varadin* ile benzerlik göstermektedir. Müellif, adını zikretmeksizin *Târîh-i Varadin*’den alıntı yapmıştır. *Anonim Osmanlı Tarihi*’nde olduğu gibi bire bir aynı değildir, *Târîh-i Varadin*’deki her bilgi burada yer almaz, yer yer özetlemeler ve kısaltmalar yapılmıştır; ancak aynı ifade ve anlatımın olduğu yerler de mevcuttur. Mesela *Târîh-i Varadin*’de Sadrazamın maiyetindeki kapıkulu sayıları ile kaydedilmişken (vr.4a-4b) *Silâhdâr Târîhi*’nde bu bilgi yer almamaktadır.

Silâhdâr Târîhi’nde *Târîh-i Varadin*’de mevcut olmayan bazı bilgiler de dikkat çekmektedir. Mesela, 21 Muharrem 1106 günü hadiseleri anlatılırken, *Silâhdâr Târîhi*’nde hangi kola kimin kumanda edeceğine dair verilen detay (s. 750-751), *Târîh-i Varadin*’de (vr. 22b) bulunmamaktadır. Bu gece orduda meydana gelen karmaşa hakkında da *Silâhdâr Târîhi*’ndeki bilgiler daha geniştir. Bazen de *Silâhdâr Mehmed Ağa*, *Târîh-i Varadin*’de bulunan bilgileri, bazı ilavelerle aktarmaktadır. Misal:

Târîh-i Varadin, vr. 9a-9b

Silâhdâr Târîhi, s. 751-752

Menzil-i Yagodine, 5 sâ’at. Morava nehri Yagodine ile Parakin palankaları arasında vâkı’ bir nehr-i azîmdir. Mukaddemâ nehr-i mezbûr üzerine cîsr binâsına gedüklü çavuşlardan Mahmud ağa ta’yîn olunub mahall-i mezbûrda metîn ve müstahkem köprü hâzır bulunmağla ‘ubûr olunub muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf Hasan Paşa kapusuyla ve hâne ‘askerinden dahi iki yüz nefer tüfenk endâz mecmû’ı beş yüz nefer olmak üzere ta’yîn buyuruldu.

Onsekizinci Salı Günü. Menzil-i Yagodine. Parakin ile Yagodine arasında vâkı’ Morava nâm nehr-i kebîr üzere cîsr binâsına mukaddem ta’yîn olunan Gedüklü Mahmud Çavuş’un ihzâr itdüğü cîsr-i mustahkemden ubûr olunub lakin her sene haydûd eşkıyâsı ihrâk ve binâyâ muhtâc ve eb-nâ-i sebîle güçlük olmağın palankasıyla cisrinin muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf İpşir Hasan Paşa üçyüz nefer kapusu ve ikiyüz nefer avâriz bedeli yazılan asker ile ta’yîn buyuruldu.

İki eser arasında dikkat çeken hususlardan birisi, *Târîh-i Varadin*’de menzillere varış tarihleri her zaman verilmezken, *Silâhdâr Târîhi*’nde düzenli olarak yazılmasıdır. İlkinde günlerin yazımında Arapça kullanılırken, ikincisinde Farsça ve Türkçe tercih edilmiştir.

55 Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Târîhi*, II. Cilt, (1106-1095), Türk Tarih Encümeni Külliyyatı, İstanbul 1928, s. 747-775. Silâhdâr Mehmed Ağa’nın yazdığı eser Kâtib Çelebi’nin *Fezleke*’sinin tamamlandığı yerden başladığı için *Zeyl-i Fezleke* ismini almakla birlikte daha çok *Silâhdâr Târîhi* olarak bilinmektedir. Abdülkadir Özcan, “Silâhdâr Mehmed Ağa”, *DİA*, C 37, İstanbul 2009, s. 195.

Târîh-i Varadin

Menzil-i Kınalıoğlu Çiftliği, 6 sâ'at (vr.8b).

Menzil-i Parakin, 6 sâ'at. (vr.9a)

Silâhdâr Târihi

Onaltıncı Pazar Günü. Menzil-i Kınalıoğlu Çiftliği (s. 751).

Onyedinci Duşenbe Günü. Menzil-i Parakin (s. 751)

Her ikisinde de tarihin yer aldığı durumda, dikkat çeken bir husus arada bir günlük bir farkın mevcudiyetidir. Bu durum muhasara öncesi anlatımlar için geçerlidir, sonrasında günler uyumludur. Misâl: *Târîh-i Varadin*'de 27 Zilkade 1105 tarihinde kaydedilmiş olan bilgiler, *Silâhdâr Târihi*'nde 28 Zilkade 1105 tarihine kaydedilmiştir:

Târîh-i Varadin, vr. 6b*Silâhdâr Târihi*, s. 749

Fî 27 ZA. Yevm-i mezbûrda bölük-i erba'a ocaklarına müceddeden tahrîr olunan yediyüz mikdârı sipâh neferâtı alay gösterüb bin üçyüz yirmi yedi nefere bâliğ oldu ve altı bayrak yeniçeri dahi geldi.

Yirmisekizinci Çeharşenbe günü dört aşağı bölükde müceddeden tahrîr olunan yediyüz mikdârı sipâh neferâtı alay gösterüb bin üçyüz yirmi yedi nefere bâliğ oldu ve altı bayrak yeniçeri dahi geldi.

Bazen müellifin, *Târîh-i Varadin*'de bulunan bilgileri, bazı ilavelerle aktarmaktadır. Misal:

Târîh-i Varadin, vr. 9a-9b*Silâhdâr Târihi*, s. 751-752

Menzil-i Yagodine, 5 sâ'at. Morava nehri Yagodine ile Parakin palankaları arasında vâkı' bir nehr-i azîmdir. Mukaddemâ nehr-i mezbûr üzerine cîsr binâsına gedüklüz çavuşlardan Mahmud ağa ta'yîn olunub mahall-i mezbûrda metîn ve müstahkem köprü hâzır bulunmağla 'ubûr olunub muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf Hasan Paşa kapusuyla ve hâne 'askerinden dahi iki yüz nefer tüfenk endâz mecmû'ı beş yüz nefer olmak üzere ta'yîn buyuruldu.

Onsekizinci Salı Günü. Menzil-i Yagodine. Parakin ile Yagodine arasında vâkı' Morava nâm nehr-i kebîr üzere cîsr binâsına mukaddem ta'yîn olunan Gediklû Mahmud Çavuş'un ihzâr itdüğü cîsr-i mustahkemden ubûr olunub lakin her sene haydûd eşkiyâsı ihrâk ve binâyâ muhtâc ve ebnâ-i sebîle güçlük olmağın palankasıyla cisrinin muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf İpsir Hasan Paşa üçyüz nefer kapusu ve ikiyüz nefer avâriz bedeli yazılan asker ile ta'yîn buyuruldu.

Nihâyet, *Silâhdâr Târihi*'nde Varadin seferi ve muhasarasına ait anlatıların temel olarak *Târîh-i Varadin*'e dayandığı, ancak müellifin bundan başka kaynak ya da kaynakları da görmüş olduğu söylenmelidir. Dönemin diğer kaynaklarına gelince, Defterdâr Sarı Mehmed Paşa tarafından kaleme alınan ve 1656-1704 yılları arasında meydana gelen olayları anlatan *Zübde-i Vekâyiât*'da Varadin seferi ile ilgili anlatılar oldukça muhtasardır.⁵⁶ Raşid Mehmed Efendi'nin 1660-1722 tarihlerini konu alan *Târihi*'nde ise bu anlatılar Defterdâr Sarı Mehmed Paşa'nın eserine dayanmaktadır.⁵⁷

56 Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât. Tahlil ve Metin (1066-1116/1656-1704)*, Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1995, s. 485-486 (vr. 278a), 489 (vr. 280a), 492-494 (vr. 282a-283a).

57 Bekir Kütükoğlu, "Varadin", s. 205. Abdülkadir Özcan, *Zübde-i Vekâyiât ile Raşid Tarihi* arasında yaptığı karşılaştırmalar sonucu, Raşid Mehmed Efendi'nin 1115 senesine kadar ismini zikretmeksizin *Zübde-i Vekâyiât*'dan geniş alıntılar yaptığını belirtmektedir. Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât. Tahlil ve*

İmre Thököly'nin Varadin Muharasası Günlüğü: 1694 Varadin muhasarasının diğer bir çağdaş anlatımı, İmre Thököly'ye aittir. *Târîh-i Varadin*'de kendisinden neredeyse hiç bahsedilmeyen İmre Thököly askerleri ile birlikte Cafer Paşa'nın komuta ettiği sol kanada yerleştirilmiştir⁵⁸ ve 1 Eylül- 4 Ekim tarih aralığında sefer deneyimlerini anlattığı bir günlük kaleme almıştır. Thököly İmre'nin kendi zaviyesinden Varadin muhasarası anlatımları, *Târîh-i Varadin*'deki anlatımları tamamlayıcı bilgiler içermektedir. Mesela *Târîh-i Varadin*'de 18 Temmuz Cumartesi günü hadiseleri arasında gece Osek (Osijek) tarafından 2.000 yardımcı kuvvetin kayıklar ile düşman taburuna dâhil olduğunun duyulduğu kaydedilmektedir ("bu gice Osek tarafından iki bin mikdârı imdâdinin kayıklar ile dâhil-i tabur ve zamîme-i ehl-i şürûr olduğu istimâ' olundu")⁵⁹. İmre Thököly ise aynı tarih için günlüğüne şu kaydı düşmüştür: "Bu sırada vezir kethüdasının da haberi geldi. Buna göre Almanların esir aldığı bir Türk kaçımayı başarmıştı ve Heizler'in iki bin atıyla Bukovár ve Eszék'e doğru gittiğini anlatıyordu. Gáspár Sándor Bey'im böyle bir Türk'e güvenilemeyeceğini, Almanların bu kişiyi Türk taburunda kargaşa yaratmak için göndermiş olabileceklerini belirtti. Sándor Bey'ime göre Heizler'in iki bin süvariyle buraya gelmesi olasılık dışıydı; eğer Türk yöneticiler bu konudan haberdar olurlarsa itibar etmesinler; Veziri rahatsız etmesinler; faaliyetlerine devam etsinler!"⁶⁰ Görüldüğü üzere, *Târîh-i Varadin*'de bahsi geçen 2.000 kişilik kuvvetle ilgili haberin kaynağı İmre Thököly'nin günlüğünde açığa kavuşmaktadır. Bir diğer örnek 10 Eylül gecesini Osmanlı askeri arasında yaşanan bir çarpışma ile ilgilidir. O gece herkes memur olduğu mahallerden metrisler almaya başladığında bir karmaşa meydana gelmiştir. Müellifin ifadesine göre "birkaç tane mürtedd" tüfeklerini ateşlemişler ve metris almaya gelen başka bir kol da düşman haberdar oldu dışarı çıktı düşüncesiyle kendi tüfeklerini ateşlemiş böylece ordunun iki kolu arasında bir mücadele yaşanmıştır⁶¹. İmre Thököly de aynı hadiseye yer vermektedir, ancak onun anlatımında mücadelenin hangi kollar arasında meydana geldiği de kayıtlıdır. Buna göre akşam ordular harekete geçtiğinde Türk askerleri içinde bir düzensizlik baş göstermiş, Alman metrislerine yaklaşıldığında ordu subayları arasında düzeni sağlama ve disiplin konusunda problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Gece vakti 'Arnold Paşa' (Mahmud Beyzâde Mahmud Paşa), Cafer Paşa'nın askerlerine rastlamış, onları düşman zannederek ateş emri vermiş ve iki kol arasında bir mücadele meydana gelmiştir⁶². Dolayısıyla, *Târîh-i Varadin*'deki bazı anlatımlar, İmre Thököly'nin günlüğü ile daha açık hale gelebilmektedir. Ancak elbette İmre Thököly'nin günlüğünün Osmanlı ordusunun Belgrad'dan Zemun'a hareketi ile hemen Varadin muhasarasından biraz evvel başladığını hatırlatmak gerekir. Ayrıca savaşan tarafların asker sayısı, silah, top gibi savaş alet ve edevatı miktar ve nitelikleri, donanmanın vasfı gibi konularda kesin ya da detaylı bilgi yer almaz. Thököly, kendi askerinin sayısı hakkında da kesin bir

Metin (1066-1116/1656-1704), s. LXII – LXXXVII; Abdülkadir Özcan, "Defterdâr Sarı Mehmed Paşa", *DİA*, C 9, İstanbul 1994, s. 99.

58 Çapraz, "İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması", s. 145.

59 *Târîh-i Varadin*, vr. 27a.

60 Çapraz, "İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması", s. 155.

61 *Târîh-i Varadin*, vr.22b.

62 Çapraz, "İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması", s. 145.

sayı vermemektedir. Yine de sefer sırasındaki hadiseleri, savaş alanlarında yaşananları, asker arasındaki ilişkileri vs. ayrıntılı olarak anlatmaktadır. *Târîh-i Varadin* ise seferi, Edirne'den ordunun hareketi itibari ile anlatmaya başlamakta ve müellif bizzat kendisi ordu içerisinde aktif yer aldığından askerin günlük yaşamından, ordu ve donanmanın asker gücü ve teçhizatına, savaş stratejisine kadar seferin her safhası hakkında eşsiz bilgiler vermektedir.

Transkripsiyonda Takip Edilen Yöntem: *Anonim Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed bin İbrahim* başlıklı yazmanın bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kitaplığında 1312 referans numara ile muhafaza edilmektedir. Dolayısıyla metnin transkripsiyonu bu nüsha üzerinden yapılmıştır.

Metnin daha anlaşılır olması için, tarafımızdan nokta, virgöl, tırnak işareti gibi noktalama işaretleri ilave edilmiş, bazı yerlerde [ ] işareti içerisine ilaveler yapılmıştır. Varak numaraları da koyu renkli olarak yine [ ] işareti içerisine yerleştirilmiştir. Eserde kullanılan imlâ ve dil özelliklerinin korunmasına gayret gösterilmiş *itmek*, *virmek* gibi kelimeler aynen muhafaza edilmiş, son harfi idüb, gelüb, gidüb gibi “b” harfi ile biten kelimelerde bu harf “p” ile değiştirilmemiştir.

Transkripsiyonda basit bir yöntem izlenmiş, Arapça ve Farsça kelimelerde gayn (غ) ve kaf (ق) harflerinden sonra gelen uzun heceler ā, ū, ī şeklinde, diğer harflerden sonra gelen uzun heceler ise â, û, î şeklinde yazılmıştır. Ayn (ع) için (‘) işareti ve hemze (ء) için (’) işareti kullanılmıştır. Metinde geçen âyetler için Diyanet İşleri Başkanlığı’nın <http://kuran.diyanet.gov.tr> adresinden faydalanılmıştır. Metin içerisinde âyetler Arapça yazılış ve okunuşları ile verilmiş, dipnotlarda mealleri yazılmıştır.

TÂRÎH-İ VARADÎN DER ZEMÂN-I SULTÂN AHMED BİN İBRAHÎM HÂN

[1a]⁶³

TÂRÎH-İ VARADİN

Be-hatt-ı nesh, satır 15

[1b]

Bismillâhirrahmanirrahîm

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [Tebârekellezî bi yedihi'l-mulku ve hüve alâ külli şey'in kadîr]⁶⁴ hamd-ı kesîr ve senâ-i cezîl adîmü't-taksîr ol hüdâvend-i lâ nazîr ve fermân-fermâ-yı bî-şerîk ve vezîre⁶⁵ olsun ki selâtın-i İslâm ve havākîn-i sâmi-makâmı ve جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا [câiluke li'n-nâsi imâmen]⁶⁶ makarrında takrîr ve مَقَامًا وَحَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا [hasunet mustekarran ve mukâmâ]⁶⁷ serîr-i sâadet-masîrinde cây-gîr idüb unvân-ı ma'delet ve bünyân-ı saltanat ve es-bâb-ı nasfet-yâb-ı übbebet ü şevketlerin ber muktezâ-yı fehvâ-yı واجْعَلْ لِي وَزِيرًا [vec'al lî vezîren]⁶⁸ vüzerâ-yı nîk-verâ ve vükelâ-yı reşâd-intimâ vesâtatıyla hitâm-pezîr eyledi ve salât-ı salavât ve tahiyyât-ı seyyid-i kâinât ve mefhar-ı mevcûdât hâdî-i sebîl muktedâ-yı enbiyâ ve rûsul-i nûru'l-verâ Hazret-i Muhammed Mustafa ve âl u ashâb-ı bâ-safâyî üzerlerine olsun ki

63 vr.1a'da içeriği aşağıda verilen bir mühür bulunmaktadır.

“Elhamdü lillâhillezî hedâna lihâza vemâ künnâ li-nehtediye levlâ en hedânallâh[*]. Osmân Hân bin Mustafa el-muzaffer dâimâ”

* Araf: 43

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ (Elhamdü lillâhillezî hedâna lihâza vemâ künnâ li-nehtediye levlâ en hedânallâh).

Hamd, bizi buna eriştiren Allâh'a mahsustur. Eğer Allâh'ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık. (<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

64 Mülk: 1

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Tebârekellezî bi yedihi'l mulku ve huve alâ kulli şey'in kadîr)

Hükümrânlık elinde olan Allâh, yücedir. O, her şeye hakkıyla gücü yetendir. (<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

65 بي شريك ووزيره

66 Bakara: 124

وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنْتَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ (Ve izibtelâ İbrâhîme Rabbuhu bi kelimâtin fe etemmehun, kâle innî câiluke li'n-nâsi imâmen, kâle ve min zurriyyeti kâle lâ yenâlu ahdi'z-zâlimîn)

Bir zaman Rabbi İbrahim'i bir takım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu: “Ben seni insanlara önder yapacağım.” İbrahim de, “Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)” demişti. Bunun üzerine Rabbi, “Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz” demişti.

(<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

67 Furkan: 76

حَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمَقَامًا (Hâlidîne fihâ, hasunet mustekarran ve mukâmâ)

Orada ebedi kalırlar. Orası ne güzel bir durak ve ne güzel bir konaktır! (<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

68 Ta Ha: 29

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي (Vec'al lî vezîren min ehli)

Bana ailemden birini yardımcı yap.

وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ [ve câhedû fî sebîlillâhi]⁶⁹ emrine imtisâl ve inkıyâd ile her birileri erbâb-ı küfr ü fesâda sell-i seyf-i cihâd idüb levs-i eşrâk ve ta'abbüd-i evsân-ı nâ-pâkdan rû-yı zemîni tathîr ve erkân-ı râsihü'l-bünyân şerî'at-ı mutahhareyi [2a] hezâr sa'y-ı cemîl ile ta'mîr eylediler. **Emma ba'd.** Basâ'ir erbâb-ı kiyâsete rûşen ve zamâ'ir ashâb-ı dirâsete müberhen ve müteyakkındır ki zabt-ı âsâr-ı pâdişâhân-ı nâmdâr ve sebt-i ahbâr-ı tâcdârân-ı kâmkâr şîve-i müverrihân-ı eslâf ve şîme-i suhanverân-ı ma'ârif-ittisâf olduğundan gayri asâr-ı sâlifenin te-tebbu' ve istikşâfı bâ'is-i istirşâd-ı ahlâf idüğü bilâ-hilâf olmağın fevâ'idi müstebîn ve avâ'idi müstağni-i ani't-tebyîndir. Binâ-berîn pâdişâh-ı zemân ve halife-i asr ü evânımız sultânü'l-a'-zam ve hakanü'l-mu'azzam serîr-ârâ-yı saltanat-ı Osmânî, şeref-bahşâ-yı evreng-i cihân-bânî, gavsü'l-İslâm ve'l-Müslimîn, kâmi'u'l-kefere ve'l-müşrikîn, Zıllu'l-İllâhi fi'l-arzeyn, hâmî-i beyzatü'l-İslâm, mâhi-i zılâmü'l-küfr an vechi'l-eyyâm, bâsıt-ı bisâtü'l-emn ve'l-emân, kâsir-i ünûfi'l-cebâbire ve ashâbü't-tuğyân sultân-ı cihân ve şehensâh-ı devrân, es-sultân Ahmed Hân bin es-sultân İbrahim Hân (ebbede Allâhu saltanatehu ilâ inkırâzi'd-devrân) hazretlerinin zemân-ı saltanat ve ebbân-ı hilâfet-i bâ-sa'âdetlerinde ihrâz-ı nigîn-i vezâret ile mesned-nişîn-i sadâret olan vezîr-i a'zam ve sipehsalâr-ı ekremleri, kerîmü's-şiyem, celiyyü'l-himem, sâhibü's-seyf ve'l-kalem, mü'ellifü kulûbi'n-nâs bi-me'âsiri'l-kerem, semiyyü şîr-i Hudâ, sâlik-i tarîk-i ihtidâ [2b] velî-ni'metimiz ve efendimiz Ali Paşa (yessere Allâhu mâ-yurîdu ve mâ yeşâ) hazretleri hicret-i Nebeviyye -'aleyhi efdalü's-salât ve ekmelü't-tahiyyenin- bin yüz beş senesinde Engürüs seferine me'mûr olub taraf-ı hümayûn-ı şehir-yârîden istîsâl-i ehl-i dalâl için ba's ü irsâl olunduklarında bu sefer-i zafer-eserde mekâmin-i gaybiyyeden rûz-be-rûz

69 Bakara: 218

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

(İnnelezzîne âmenû vellezzîne hâcerû ve câhedû fî sebîlillâhi, ulâike yercüne rahmetallâh, vallâhu gafûrun rahîm)

“İman edenler, hicret edenler, Allâh yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allâh'ın rahmetini umarlar. Allâh, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir”.

Enfâl ; 74

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Vellezzîne âmenû ve hâcerû ve câhedû fî sebîlillâhi vellezzîne âvev ve nasarû ulâike humul mu'minûne hakkâ, lehum magfiratun ve rizkun kerîmun.

İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek mü'minlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır.

Mâide: 35

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (Yâ eyyuhâllezzîne âmenütteteküllâhe vebtegû ileyhil vesîlete ve câhidû fî sebîlihi leallekum tuflihûn).

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının, ona yaklaşmaya vesile arayın ve onun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz.

Tevbe: 20

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

(Ellezzîne âmenû ve hâcerû ve câhedû fî sebîlillâhi bi emvâlihim ve enfusihihim a'zamu dereceten indallâh ve ulâike humul fâizûn)

İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir.

burûz iden vakâyi'-i yevmiyyeyi sebt ü tahrîr mâ-fi'z-zamîr-i abd-ı fakîr olub lâkin tab'-ı heves-fermâ bu temennâ-yı tasavvur-peymâyı ifrâğ-ı kâlib-ı imlâ itmek istedikçe 'adem-i isti'dâd ve istitâ'atım mûmânâ'ât ve bu fende kusûr-ı sanâ'atım keff-i kalem-i cür'et itdiğinden nâşî keşmekeş-i ikdâm ü ihcâmda birkaç gün mütekallib ve mütereddid oldum. Akıbet münşiyân-ı zamândan ba'zı ihvân cenâblarına ilticâ ve bast-ı temhîdât ricâ idüb bu me'mûlun nakş-i cerîdeye husûl olmasın temennâ eyledim. Amma mültesemim karîn-i kabûl olmayub kimi "bu kadar eşgâl-i kesîreye mübtelâ iken her gün iktinâs-ı şevârid-i hayâl dâmına düşmek ne belâdır" deyu arz-ı kelâl ve kimi vekâyi-i yevmiyyeyi istikşâfdan istinkâf ile izhâr-ı acz ü melâl ve kimi dahi özr-i âhir ile cevâb-ı ye's-iştimâle tasaddî eylediklerinde bu hakîr-i adîmü'l-istitâ'a bu âsâr-ı celîlenin [3a] izâ'asın revâ görmeyüb ma'a kılletü'l-bizâ'a tertîb ve imlâ ve telfik ve inşâsına şürû' itdim ve ekseriya de'b-i müverrihîn olan ifrât ü mübâlağayı terk idüb beyân-ı vâkî' ile iktifâ eyledim. Bu güftâr-ı perîşân-etvâra ifâza-i envâr-ı enzâr iden ulu'l-ebîsardan ricâ olunur ki "cürmüne mu'terif olan miskîn yeğdir andan ki ola tâ'at-bîn" mazmûn-ı meskenet-karînini melhuz-ı dîde-i itibâr idüb vâkıf oldukları sehv ve zelev ve hatâ ve halelinden iğmâz belki mürüvvet buyurub kalem-i kerem ile tashîh ve ıslâhında i'râz buyurmıyalar. Hatâ ü sehv birle vakt-i tahrîr galatlar düşse ger [eğer] nevk-i kalemden benân-ı lutf ile tashîh kılmak ba'îd olmaya. Ashâb-ı keremden ve bi'l-illâhi't-tevfik innehu bi'l-icâbetihi cedîr ve hakîk serdâr-ı ekrem vezîr-i a'zam Ali Paşa hazretleri bin yüz beş senesi Zi'l-ka'desinin beşinci günü Edirne sahrâsından hareket ve mütevekkilen 'ale'l-illâh Engürüs tarafında atf-ı inân-ı 'azîmet idüb ol gün şevketlü ve kudretlü ve 'azametlü pâdişâhımız sultân Ahmed Han (halledi Allâhu Te'âlâ hilâfete hü ilâ yevmi'l-karâr) hazretlerine bir sâ'at mesâfede münâsib olan mahalde sâye-bân kurulub asâkir-i İslâm tertîb-i alay ile mukâbelelerinden [3b] güzër idüb sa'âdetlü vezîr-i a'zam hazretleri sâye-bân-ı şehr-yârı olduğı mahalle karîb geldiklerinde ağâyân-ı rikâb-ı hümâyûn istikbâl ve darü's-sa'âde ağası için kurulan çadıra nüzûl buyurub kahve ve şerbetden sonra bâbü's-sa'âde ağası ile silâhdâr ağa gelüb huzûr-ı hümâyûna da'vet ve dârü's-sa'âde ağası önlerince sür'at idüb rikâb-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile şeref-yâb ve nevâziş [ü] iltifatla şâdâb buyurulub rikâb-ı hümâyûn kâimmakâmı Abdullah Paşa dahi huzûr-ı şehriyârîye da'vet ve ser-â-sere kaplı kürk ile ilbâs-ı hil'at buyuruldu. Ba'dehu ağâyân-ı rikâb-ı hümâyûn ve darü's-sa'âde ağası dahi gidüb şevketlü ve mehâbetlü pâdişâhımız ile sadr-ı a'zam hazretleri yarım sâ'at mikdârı tenhâ kalub müzâkere [ve] mükâlemeden sonra sadr-ı a'zam hazretlerine dahi iki sevb ser-â-serlere kaplı semmûr kürk ilbâs ve mazhar-ı du'â-yı hayrları olduğunu ihsâs idüb vedâ' ve rahş-ı sebük-seyre süvâr olub mukâbele-i şehriyârîden tertîb-i alay ile güzër eylediler. Ol gün sadr-ı a'zam hazretleri ferrâce kürk ve sâde dikkik ile eğerlenmiş ata süvâr olmuşlar idi. Sâ'ir erkân-ı dîvân [4a] dahi siyâb-ı sefer ile binüb esnâ-yı sefer olmağla tarh-ı tekellûf olunmuşıdı. Ba'dehu iki sâ'at münâsib mahalde rikâb-ı hümâyûn kâ'im-makâmı vezîr-i mükerrerrem Abdullah Paşa tarafından yemeklik çadırları kurulub azîm ziyâfetler tertîb olunmağla mekân-ı merkûma nüzûl ve bade't-ta'âm kapucıbaşı ağalar ve sefere me'mûr olmayan erkân-ı devlet bi'l-cümle vedâ' eylediler. Fazîletlü Şeyhü'l-islâm Sadık Mehmed Efendi hazretlerine ikrâmen sa'âdetlü sadr-ı a'zam hazretleri tarafından beyaz çukaya kaplı semmûr kürk ilbâs olunub vezîr Nişancı Mehmed Paşa ve Sadreyn Efendiler vedâ' eylediler. Ba'dehu

kâ'im-makâm Abdullah Paşa hazretlerine çukaya kaplı semmûr kürk ve bi'l-cümle etbâ'na kaftan ve kethüdâları Muhammed Ağa'ya ferrâce semmûr kürk ilbâs olunub tertîb-i alay ile Kemâl Çayırı nâm mahalle nüzûl buyuruldu. Serdâr-ı ekrem ve sipeh-sâlâr-ı a'zam hazretleri Trablus-Şam'dan da'vet olunub mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamın yirmi yedinci günü Edirne'ye dâhil ve mühr-i vezârete nâ'il olmuşlar idi. Edirne ve Edirne sahrâsında müddet-i ikâmetleri altmış sekiz gün mikdârı olub 'avn-ı Bârî ile tedârük olunub beher yevm ta'yînâtı virilen kapuları kullarıdır:

Piyâde-i Bosna	Nefer	1000
Piyâde-i Arnavud	Nefer	1000
Piyâde-i Silifke	Nefer	1000

[4b]

Piyâde-i tüfenkçi	Nefer	330
Sağ ve sol kol süvârî	Nefer	386
Gönüllüyân ve divânegân	Nefer	262
Tatarân	Nefer	120
Süvârî-i Adana levendâtı	Nefer	300
Ağayân-ı Enderûn ve çukadâr ve mehder	Nefer	250
Kara Kullukcu	Nefer	603
Kapucıbaşı-ı ağayân	Nefer	130
Vâcibü'r-ri'âye ber vech-i tahmîn	Nefer	1500
Yekûn neferen	Nefer	6751

Menzil-i Kemâl Çayırı, 3 sâ'at.

Menzil-i Cisir-i Mustafa Paşa, 3 sâ'at. Yevm-i mezbûrda sipâh ve silâhdâr ağaları Belgrad'a varınca her gün kol gezüb ve yolların sağ ve sol taraflarına âdemler ta'yîn idüb fukarânın bağ ve bağçe ve ekinlerine tevâ'if-i 'askerîden bir ferd dahl ü ta'arruz itmeyüb ve müft [ü] meccânen yem ve yiyecek talebiyle rencîde ve ta'addî eylememek üzere tenbîh buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri ayîn-i Osmâniyân üzere bi'z-zât baş çadıra çıkub otağ kapuları açılıb ve mehterhâneler çalınub fukarâ ve mesâkîn ve erbâb-ı hâcâtın işleri görülmek üzere divân olmağa mübâşeret ve inşâ'e Allâhu Te'âlâ her menzilde bu kâ'ideye ri'âyet olunmak üzere ser-çavuşân ve erbâb-ı divâna tenbîh buyuruldu.

Menzil-i Harmanlu, 6 sâ'at.

Menzil-i Uzunca Abad-ı Hasköy, 6 sâ'at.

Menzil-i Kayalu, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Kastamonu ve Bolu sancaklarının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârî ordu-yı hümayûna [5a] mülhak oldular.

Menzil-i Papaslu, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Filibe kâdısı ve ayan-ı vilâyet hazret-i sadr-ı a'zamı istikbâl eylediler.

Menzil-i Filibe, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Yeniçeri ve cebeci ve tobcu ocakları üç gün mukaddem Filibe'ye dâhil olmuşlar idi. Cümlesi alaya çıkub sadr-ı a'zam hazretleri dahi tertîb-i alay ile yemeklikden hareket ve vasat-ı şehirden geçüb otağa nüzûl buyurdudan sonra piyâde 'askeri alay gösterdiler.

Fî 21 ZA⁷⁰. Yevm-i mezbûrda Anadolu tarafından dokuz bayrak yeniçeri ordu-yı hümâyûna mülhak oldular.

Fî 22 ZA. Yevm-i mezbûrda dahi beş bayrak yeniçeri geldi.

Fî 25 ZA. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ilerüye fermân buyuruldu.

Fî 27 ZA. Filibe menziline altı gün ikâmet olunub ertesi hareket olundu.

Menzil Tatar Pazarı⁷¹ 6 sâ'at. Menzil-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri kendü mallarından kırkar guriş bahşış ve beher yevm ta'yınatları virilmek üzere tahrîr buyurdıkları bin nefer kır muzı bağır yelekli ve mâ'î şalvarlı tüfenk-endâz Silifke Levendâtı ordu-yı hümâyûna mülhak oldular. Ve yevm-i mezbûrda bir zimmî, zimmî-i âheri amden alet-i cerîha ile darb ve katl eylediğini ikrâr ve hüccet-i şer'iyye olmağla kısâs olundu. Ve menzil-i mezbûrda bir gün meks [5b] olunub ertesi hareket buyuruldu.

Menzil-i Yeniköy⁷², 4 sâ'at. Menzil-i mezbûrda Sivas beğlerbeğisi Mahmud Paşa eyâlet 'askeri ile ordu-yı hümâyûna mülhak oldular.

Menzil-i İhtiman, 8 sâ'at. Bu mahal derbend olub iki yolu vardır. Bir yolu Kapulı ve bir yolu Kız Derbendi demekle ma'rûfdur. Cebehâne ve tobhâne mühimmâtları ve toplar Kız Derbendi ve sadr-ı a'zam hazretleri Kapulı Derbendi'nden eshel vech üzere mürûr buyurdular. Ve derbend-i mezbûrlarda ekser eyyâmda haydûd eşkiyâsı tecemmu' idüb mürûr u 'ubûr iden ebnâ-i sebîle ta'addî eylemek mu'tâdları olmağla Kız Derbendi'nde kadîmden ta'yîn olunan derbendciyândan mâ'adâ Bazarcık kazâsından seksen nefer tüfenk-endâz martalos ihrâc ve Der-gâh-ı 'âlî müteferrikalarından İbrahim mübâşir ve Kapulı derbendine dahi kadîmi neferâtından mâ'adâ Samakov kazâsından seksen nefer martalos ihrâc ve üzerlerine Filibe nâzırı Ahmed Ağa ta'yîn buyurulub 'asâkir-i İslâm sefer-i hümâyûndan 'avdet idince bir şey zâyî ve telef olmak ihtimâli olur ise mübâşirlerine tazmîn itdirilmek üzere fermân buyuruldu.

70 Filibe menzili anlatılarında 21, 22, 25 ve 27 Zilkade tarihleri yazılmışken (vr.5a), aynı tarihler Filibe'den dört menzil sonra gelen Sofya anlatılarında da tekrar etmektedir (vr.6a-b). Muhtelen müellif Filibe menziline bulunma tarihlerini sehven yazmıştır. Ordunun Edirne'den 5 Zilkade günü yola çıktığı göz önünde bulundurulduğunda, Filibe için verilen tarihlerin 21, 22, 23 ve 24 Zilkade yerine 11, 12, 15 ve 17 Zilkade olarak değerlendirilmesi doğru olacaktır. Nitekim *Silâhdâr Târîhi*'nde de Filibe'ye vüsûl tarihi 11 Zilkade olarak yazılmıştır. *Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, Silâhdâr Târîhi*, C II (1106-1095/1683-1694), İstanbul 1928, s. 748)

71 *Silâhdâr Târîhi*'nde Tatar Pazarı'na 17 Zilkade Cumartesi günü varıldığı belirtilmektedir. (s. 749)

72 *Silâhdâr Târîhi*'nde 19 Zilkade Pazartesi günü Yeni Köy'e nüzul ettiği belirtilmektedir. (s. 749)

Menzil-i Yeni Han, 6 sâ'at. Mahall-i mezbûrdan Sofya'ya gelince ve aralıkda Kâdî'asker Derbendi dimekle ma'rûf [6a] muhâfazaya muhtâc olmağla kurbunda olan kurânın on 'aded 'avârizhâneleri ref' ve altmış nefer tüfenk-endâz ile muhâfaza eylemek üzere ta'ahhüd itmele-riyle Sofya mütesellimi dahi mübâşir ta'yîn buyuruldu.

Menzil-i Sofya, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ve sâ'ir ocaklar halkı selâma durub tertîb-i alay ile kenâre-i şhirden gûzer olunub Bali Efendi Tekyesi'ne nüzûl olundu. Sadr-ı a'zam hazretleri otağa geldiklerinde piyâde 'askeri alay gösterdiler.

Fî 22 ZA. Yevm-i mezbûrda defterdâr İsmail Paşa Kilis sancağı ile Gabele kal'asına me'mûr ve baş muhâsebe hülefâsından Halil Efendi şıkk-ı evvel defterdârlığı ile mesrûr oldu. Ve yevm-i mezbûrda Aydın tarafından sekiz bayrak yeniçeri 'asker-i hümâyûna mülhak oldular.

Fî 23 ZA. Yevm-i mezbûrda Gabele kal'asına Venedik keferesi müstevlî olduğu haberi vürûd idüb imdâd taleb itmeleriyle sâbıkâ yeniçeri ağası olub ber vech-i arpalık Hüdavendigar sancağı mutasarrıfı Abdullah Paşa ve sâbıkâ cebeci başı olub ber vech-i arpalık Beğşehir sancağına mutasarrıf Muhammed Paşa mükemmel kapuları ile me'mûr ve ta'yîn buyuruldu.

Fî 24 ZA. Yevm-i mezbûrda altı bayrak yeniçeri ve İçil ve Tarsus sancaklarının [6b] zu'amâ ve erbâb-ı tîmârî mu'asker-i hümâyûna mülhak oldular.

Fî 25 ZA. Yevm-i mezbûrda Karaman beğlerbeğisi Mustafa Paşa ve Hamid sancağı mutasarrıfı Süleyman Paşa ve Kastamonu sancağı mutasarrıfı İbrahim Paşa ve Ayıntab sancağı mutasarrıfı Abdulkadir Paşa ve Akşehir sancağı mutasarrıfı Abdünnebi Paşa ve beş bayrak yeniçeri ordu-yı hümâyûna dâhil olub alay gösterdiler.

Fî 26 ZA. Yevm-i mezbûrda Tatar 'askeri ile celadetlû Selim Giray Han hazretleri Akkerman hudûduna dâhil oldukları haberi vürûd eyledi.

Fî 27 ZA. Yevm-i mezbûrda bölük-i erba'a ocaklarına müceddeden tahrîr olunan yediyüz mikdârî sipâh neferâtı alay gösterüb bin üçyüz yirmi yedi nefere bâliğ oldu ve altı bayrak yeniçeri dahi geldi.

Fî 28 ZA. Yevm-i mezbûrda Diyarbekir eyâleti evvel baharda mükemmel kapusuyla sefere gelmek üzere sâbıkâ Van beğlerbeğisi İsmail Paşa'ya ihsân buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda Ivraçe⁷³ ve Plevne⁷⁴ ve Lofça⁷⁵ ve ol havâlîde zuhûr iden haydûd eşkiyâsının def'i içün mahsûs gediklû ağalar ta'yîn ve sefere me'mûr olmayan a'yân-ı vilâyet ve darb u harbe kâdir il erleri vilâyetlerini muhâfaza eylemek üzere fermân buyuruldu.

Fî 29 ZA. Yevm-i mezbûrda [7a] Samakov⁷⁶ taraflarında ze'âmeti olan Turna Ahmed nâmında bir kimesneden üçyüz mikdârî re'âyâ dîvân-ı hümâyûnda teşekkî idüb müdâfa'a-i şer' olunub ashâb-ı hukûkun hakları alıvirildikten sonra katl olundu. Ve yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı

73 Bulgaristan'da Vratsa (Враца).

74 Bulgaristan'da Pleven (Плевен).

75 Bulgaristan'da Loveç (Ловеч).

76 Bulgaristan'da Samokov (Самоков).

ilerüye gitmek üzere fermân buyurulub altı bayrak yeniçeri Anadolu tarafından gelüb ocaklarına mülhak oldular. Anadolu tarafından gelecek tevâyif-i 'askerînin irişmeleri ve 'asâkir-i Tatarın intizârıyla Sofya menzilinde on bir gün ikâmet olunub ertesi hareket olundu.

Menzil-i Halkalı⁷⁷, 6 sâ'at.

Menzil-i Sarı Pirot⁷⁸, 7 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Dragoman⁷⁹ derbendinden 'ubûr olunub muhâfazaya muhtâc olan mahallerden olmağla piyâde ağalarından seksen dört nefer ile Hüseyin Ağa ve altmış nefer ile Mehmed Ağa ta'yîn buyurulub Şehirköyü'ne⁸⁰ gelince bu aralıkda Kuru Çeşme nâm mevzi' doksan nefer ile Mehmed Ağa ve Sukova⁸¹ cistrine altmış üç nefer ile Halil Ağa me'mûr olub ve Sukova cistrinde hala Eskişehir sancağı beği Halil Beğ muhâfaza idüb haydûd eşkiyâsı zuhûr ider ise Dragoman nâm mahalden Kızıl Bayıra varınca muhâfız ta'yîn olunan piyâde levendâtı ile ittifâk idüb üzerlerine varılmak üzere fermân [7b] buyuruldu.

Menzil-i mukâbele-i Şehirköyü, 5 sâ'at. Yevm-i mezbûrda re'âyâ fukarâsının bir kimesnedен zulm ve ta'addîsi ve haydûd eşkiyâsının istilâsı tefahhus ve tecessüs olunub re'âyânın ba'zıları muhâfızları olan Halil Beğ'den müteşekkî ve ba'zıları hoşnud olub üzerine şer'an isbât olunur mevâd zuhûr itmeyüb ancak muhâfaza-i merkûmdan ref' ile te'dîb olundu. Ve kasaba-i mezbûr istilâ-i kefereden hâlî ve harâbe olmağla kâdıları sâkin olacak mahall olmaduğı i'lâm olunmağla kâbil-i sükânâ mertebesi bir hâne tedârük olunmak üzere akçesi beytü'l-mâl-ı Müslimînden virildi. Ve kazâ-yı mezbûr ahâlîsi kendü ittifâkları üzere tedârük eyledikleri beş bayrak martalos kemâ fi'l-evvel kurâsını muhâfaza eylemek üzere tenbîh buyuruldu.

Menzil-i Musa Paşa Palankası⁸², 6 sâ'at. Palanka-yı merkûmun kadîmi neferâtından mâ'adâ yetmiş yedi nefer ile süvârî ağalarından Halil Ağa ta'yîn buyuruldu.

Menzil-i Niş⁸³, 9 sâ'at. Musa Paşa Palankası ile Niş arasında vâkı' Kızıl Bayır dimekle ma'rûf mahûf ve muhâtara mahalde muhâfaza eylemek üzere kadîmi neferâtından mâ'adâ seksen nefer ile piyâde ağalarından Ömer Ağa ta'yîn buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda Arnavudluk tarafından Hüseyin Paşazâde İsmail Beğ [8a] ve Kaplan Paşa birâderi Ali Beğ mübâşeretleriyle iki bin nefer mirî ve bin nefer sadr-ı a'zam hazretlerinin neferâtı üç bin nefer güzîde tüfenk-endâz istikbâl idüb alay gösterüb kırmızı boğasidan nîmten ve mâ'î boğası çiltiyân ihsân olundu.

77 *Silâhdâr Târîhi*'ne göre 3 Zilhicce Pazartesi günü Halkalı Pınar'a gelinmiştir (s. 750)

78 İsim harflerin noktalama işaretleri konulmaksızın Sarı Mürüvvet ya da Sarı Pirot şeklinde okumaya müsait yazılmıştır. *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde harflerin noktalamaları da yazılmıştır ve buna göre isim Sarı Pirot okunabilir (صاری بیروت, vr. 66b). *Silâhdâr Târîhi*'nde aynı isim Sarı Yurt olarak yazılmıştır. (صاری یورت, s.750)

79 Bulgaristan'da Dragoman (Драгоман).

80 Sırbistan'da Pirot (Пирот).

81 Sırbistan'da Pirot'a bağlı Sukovo (Суково) köyü.

82 Sırbistan'da Pirot bölgesinde Ak Palanka - Bela Palanka (Бела Паланка).

83 *Silâhdâr Târîhi*'nde Niş'e varma tarihi 7 Zilhicce Cuma olarak verilmektedir.

Fî 8 Z⁸⁴. Ağalarına [boş]⁸⁵ akçe tekâ'üdlük, yüzbaşlarına dokuz, bayrakdâr ve baş çavuşlarına yedişer ve neferât bayrakdârları ve çavuşları ve on başlarına yedişer⁸⁶ ve neferâta beşer akçe terakkîleri ile sipah ve silâhdârandan beşer yüz nefer terakkîli serdengeçdi yazılıb beş yüz nefere bir ağa ve her yüz nefere bir yüzbaşı ve yüz nefere on nefer on başı ve yüz nefere bir bayrak ve her bayrağa bir çavuş her beşyüz neferde altmış sekiz zâbıt olmak üzere beher yevm birer çift nân ve yarım yem arpa ve beşer nefere bir vukiyye lahm ve müceddeden sipâhîlik murâd idenlere onar akçe ibtidâ ve bu üslûb üzere zâbıtları ve ta'yînatları virilmek üzere sipâh ve silâhdârdan beşer yüz serdengeçdi ve bir def'a dahi sipâh ve silâhdârdan beşer yüz terakkîli mecmû'u iki bin serdengeçdiden mâ'adâ olmak üzere ve beşer akçe terakkîler ile beş yüz nefer cebeci serdengeçdi [8b] dahi fermân buyuruldu.

Fî 10 Z⁸⁷. Yevm-i mezbûrda ıyd-ı adha vâkı' olub ordu-yı hümâyûnda bayram namâzı kılınmak ve kurbân zebh olunmak esnâ-yı sefer olmağla terk olunub murâd idenler Niş kasabasında ıyd-ı adha namâzını edâ eylediler. Ve kâ'ide üzere sadr-ı a'zam hazretleri ile bayramlaşmak dahi terk olunub ziyâret tarîkiyle herkes gelüb arz-ı ubudiyyet eylediler.

Fî 11 Z. Yevm-i mezbûrda Maraş beğlerbeğisi Hasan Paşa ordu-yı hümâyûna mülhak oldu. Ve yevm-i mezbûrda bölük-i erba'a ocaklarına müceddeden tahrîr olunan neferâtın esâmileri tevzî' olundu. Ve yevm-i mezbûrda birkaç seneden berü ol havâlîde ebnâ-i sebîli gâret iden haydûd eşkıyâsından [boş] nâm zimmî haydûd başı ahz olunub katl olundu.

Menzil-i Aleksinçe⁸⁸, 6 sâ'at. Baymur Bayır ta'bir olunur mahûf mahalle yüz elli nefer piyâde ile Şa'bân Ağa ve kırk beş nefer ile süvârî ağası İsmail Ağa ta'yîn buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda Maraş beğlerbeğisi Hasan Ağa 'asâkir-i İslâma dümdâr ta'yîn olundu.

Menzil-i Kınalı Oğlu Çiftliği, 6 sâ'at. Rajene⁸⁹ Palankasında yetmiş altı nefer ile Muhammed Ağa ve Devebağırda nâm mahalle varınca iki yüz nefer piyâde tüfenk endâz Arnavud levendâtı ve ikiyüz on [9a] nefer ile ber vech-i ocaklık hâssa mutasarrıf olan Hocaşâde Eyyûb Paşa ta'yîn buyuruldu. Vidin ile Niş arasında Bana⁹⁰ nâmında bir kasaba ve kurbunda bir taş kulesi vardır. İstîlâ-i kefereden ahâlîsi perîşân ve kasabası harâb olub ziyâde haydûd mecma'ı ve mürûr u 'ubûr iden ebnâ-i sebîli rencîde ve ta'addî üzere oldukları i'lâm olunmağla kasaba-i mezbûrun palankası müceddeden ta'mîr ve neferâtı üçyüze varınca tekmîl ve tahrîr olunmak üzere mübâşirler ta'yîn buyuruldu.

84 Metinde sehven 28 ZA yazılmıştır. Doğrusu 8 Z olmalıdır. Nitekim *Silâhdâr Târîhi*'nde de "Sekizinci Şenbe günü" olarak geçmektedir (s. 750).

85 *Silâhdâr Târîhi*'nde "yirmişer" yazmaktadır. (s.750)

86 *Silâhdâr Târîhi*'nde "altışar" yazmaktadır. (s.750)

87 Metinde Fî 10 ZA yazmakla birlikte, doğrusu Fî 10 Z [ilhicce] olmalıdır. Nitekim müellif aynı gün Kurban Bayramının vakı olduğunu belirtmektedir ki, kurban bayramları Hicrî Zilhicce ayının 10. gününe denk gelir. Bu tarih, *Silâhdâr Târîhi*'nde de 10 Zilhicce Pazartesi günü olarak kaydedilmiştir. (s. 751)

88 Sırbistan'da Niş bölgesinde Aleksinac.

89 Sırbistan'da Niş bölgesinde Ražanj (Ражањ).

90 Sırbistan'da Sokobanja (Сокобања) olabilir.

Menzil-i Parakin⁹¹, 6 sâ'at. Ol havâlîde ve dağlar ve becenelerde sâkin olan re'âyâ tâ'ifesi mecmû'ı tekâlîfden mu'âf ve ibtidâ senesinde 'öşr dahi alınmayub ve haydûdluk idenler fi-mâ-ba'd ra'iyyet kabul idüb şekâvetden ferâgat iderler ise gelüb palankalar etrâfında tavattun eyleyüb ednâ cizyesiyle zirâ'at eyledikleri mahsûlâtın a'sârını virmek üzere istimâlet kağıdları gönderildi.

Menzil-i Yagodine⁹², 5 sâ'at. Morava nehri Yagodine ile Parakin palankaları arasında vâkı' bir nehr-i azîmdir. Mukaddemâ nehr-i mezbûr üzerine cîsr binâsına gedüklü çavuşlardan Mahmud ağa ta'yîn [9b] olunub mahall-i mezbûrda metîn ve müstahkem köprü hâzır bulunmağla 'ubûr olunub muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf Hasan Paşa kapu-suyla ve hâne 'askerinden dahi iki yüz nefer tüfenk endâz mecmû'ı beş yüz nefer olmak üzere ta'yîn buyuruldu.

Menzil-i Bataçine⁹³, 6 sâ'at. Devebağırđan nâmıyla meşhûr olan derbend ve haydûd mecma'ı ve nefsü'l-emr bir mahûf ve muhâtara mahalde vâkı' olmağla muhâfazası lâzım olub Ohri sancağına mutasarrıf Ömer Paşa ve altıyüz otuz levendât ile hâs ağaları ta'yîn olundu.

Menzil-i Hasan Paşa⁹⁴, 6 sâ'at.

Menzil-i Kolar⁹⁵, 6 sâ'at. Bundan akdem Rumili beğlerbeğisi Mahmud Paşa ve eyâlet 'askeri Temeşvar ve Gule kal'alarına zahâ'ir nakline me'mûr olmuşlar idi. Selâmet birle teslîm ve 'av-det olunub Rumili beğlerbeğisi sebûk-bârîce gelüb sadr-ı a'zam hazretlerine buluşduklarında du'â-yı hayrlarına mazhar olub vedâ' mahallinde çukaya kaplı semmûr kürk ilbâs buyuruldu.

Menzil-i Hisârcık⁹⁶, 5 sâ'at. Yevm-i mezbûrda ordu-yı hümâyûn doğru Hisârcık menziline gidüb mahall-i mezbûr Semendire'ye bir buçuk sâ'at olub kal'a-i merkûm serhadd-i mansûre-nin [10a] nehr-i Tuna üzerinde bir lâzımlı kal'ası olmağla sadr-ı a'zam hazretleri sebûk-bârca varub cevânib-i erba'asını geşt ü güzâr neferât ve cebehâne ve tobhânesi ve iç hisârı görölüb andan sâye-bân kurulduğı mahalle nüzûl ve bade't-ta'âm donanma-yı hümâyûn şaykalarına süvâr ve Hisârcık menziline doğru 'azîmet buyurdular. Bu hakîr dahi sa'âdetlü sadr-ı a'zam hazretlerinin hıdmet-i 'aliyyeleriyle şaykaya ma'an süvâr olmuşidim. Kal'a-i merkûmdan alarga olundukda azîm şenlikler olub tobcılara ve sâ'ire in'âm ve ihsân buyuruldu. Şaykada sadr-ı a'zam hazretleri ile hademe beyninde vaz' olunan perde verâsında mu'tâd üzere evrâd ü ezkârlarına meşğûl olub bu bendelerine Tuna kapudanı Ali Paşa ile müzâkere ve mükâlemeye ruhsat buyurmuşlar idi. Bî-hûde gıybet ve mesâvîden ise bu sene-i mübâreke de donanma-yı hümâyûna olan himmet ve evliyâ-yı ni'amın gayret ve hamîyyetleri istifsâr ve hakîkati üzere varak-ı parçaya tahrîre cesâret olundu. Bi-irâdeti'l-İllâhi Te'âlâ devlet-i Osmâniyye (eyyede

91 Sırbistan'da Paraçin (Параћин).

92 Sırbistan'da Jagodina (Јагодина).

93 Sırbistan'da Batočina (Баточина).

94 Sırbistan'da Smederevska Palanka (Смедеревска Паланка).

95 Sırbistan'da Koları (Колари).

96 Sırbistan'da Grocka (Гроцка).

Allâhu Te‘âlâ ilâ yevmi’l-karâr) bir kaç seneden berü taraf taraf düşmen-i dînin hücumu ve kesret-i seferler iktizâsıyla **[10b]** hazîne-i âmireye nev‘an müzâyaka gelmişidi. Ve ale’l-husûs bu sene-i mübâreke Venedik keferesinin istilâsı sebebiyle Ağriboz kal‘ası ve Mora ser-‘askeri Kandiye ve Hanya kal‘aları ve donanma-yı hümâyûn sefineleri ve müceddeden binâ olunan yirmi ‘aded kalyonlar ve Belgrad ve Temeşvar ve Gule kal‘aları ve bi-‘avni’l-İllâhi Te‘âlâ Engürüs düşmenine mukâbele olmak niyeti ile ordu-yı hümâyûn ile olan ‘asâkir-i İslâm ve ‘asker-i Tatar’a ikrâm ve Gabele kal‘asına müstevlî olan küffârın def‘ine ta’yîn olunan on bin mikdârı ‘asâkir ve Kamenîçe ve Azak kal‘aları ve Baba Dağı tarafında olan ser-‘askerin mühimmât-ı cebehâne ve tobhâne ve zahâ’irleri tedârükü ve zikr olunan kılâ‘da iktizâ iden ta‘mîrat ve mesârif-i sâ‘ire ve mevâcibât görüldükden sonra yedişer vukiyye koğuş⁹⁷ ve dörder saçma toblu ikişer yüz musallah levendât ile memlû on ‘aded *kalyete*⁹⁸ ta‘bîr olunur *çekdiri* mânendi sefineler ve üçer vukiyye gülle atar koğuş ve dörder saçma ve yan tobları ile yüz yirmi ve yüz ve seksen nefer tüfenk endâz ile kırk ‘aded fırkate ve üçer tob **[11a]** ve kırkar nefer levendât ile hâzır ve müheyâ elli bir ‘aded ocaklık ve mîrî şaykalar ‘asker ve tob ve mühimmât geçürmek için dokuzar nefer ile *üstüaçık* ta‘bîr olunur seksen kayık ki bi-‘inâyeti’l-İllâhi Te‘âlâ çete kayıklarından mâ‘adâ müretteb yüz seksen pâre yelken ve üçyüz altmış üç pare tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer olur. Mukaddemâ nehr-i Tuna üzerinde yirmi mikdârı ocaklık şaykasından mâ‘adâ cenk ü harb için vaz‘ olunmuş bir pâre kayık yoğidi. Sadr-ı a‘zam hazretleri yüz bir senesinde defterdârlıkları eyyâmında yirmi mikdârı fırkate ihtirâ idüb devlet-i ‘âliyyeye kati vâfir nef‘î müşâhede olunmağla elhamdü li’l-İllâhi Te‘âlâ zemân-ı sadâretlerinde bu mertebeye bâliğ oldu.

Menzil-i [Çeşme]⁹⁹, [boş] sâ‘at. Yevm-i mezbûrda Nemçe taburundan Tuna levendâtı Ali bölükbaşı yediyle iki dil ve Fazlı bölükbaşı mübâşeretiyle haydûd getürenlere in‘âm [ü] ihsân buyurulub Adana beğlerbeğisi İbrahim Paşa eyâlet ‘askeri ile ordu-yı hümâyûna mülhak olub Çeşme menziline Belgrad muhâfızı vezîr Cafer Paşa hazretleri gelüb vedâ‘ vaktinde ferrâce çukaya kaplı semmûr kürk ilbâs **[11b]** olundu.

Fî 23 Z. Yevm-i mezbûrda yümn-i ikbâl ve sa‘âdet ü iclâl ile Çeşme menziline hareket ve Belgrad’a iki sâ‘at mesâfede vâkı‘ bir mekân-ı mürtefi‘a ve tarîk-i ‘âmme nâzır mevzi’de mu‘tâd üzere yemeklik sâyebânları kurulub ordu-yı hümâyûndan mukaddem Belgrad sahrâsında darb-ı hıyâm-ârâm iden Rumili ve Anadolu ‘askeri ve sâ‘ir mîr-i mîrân kânûn üzere alay göstermek fermân buyuruldu. Evvelen sâbıkâ kapudan olub Anadolu eyâletine mutasarıf Mısırlızâde vezîr İbrahim Paşa hazretleri kapısı halkı ile müretteben sâyebâna karîb geldiklerinde ser-çavuşân ve ağayân istikbâl idüb ser-â-sere kablu bir sevb semmûr kendülere

97 Metinde toğuş (طوغوش) şeklinde kaydedilmiştir. Ancak koğuş (قوغوش) olması muhtemeldir.

98 “Kalite” şeklinde de okunabilir.

99 Metinde “Menzil-i Hisarcık” olarak yazılmıştır. Ancak bundan önceki menzil Hisarcık olduğuna göre, müellif yeni menzilin adını sehven yeniden Hisarcık yazmış olmalıdır. Nitekim metnin devamında bu menzilin Çeşme menzili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca *Silâhdâr Târîhi*’nde de bu menzil doğrudan Menzil-i Çeşme olarak kaydedilmiştir. “Yirmi ikinci şenbe günü Menzil-i Çeşme.” (s. 752)

ve etbâ'ına yedi 'aded hıl'at ilbâs olundu. Ba'dehu Anadolu zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı alay gösterüb on dört sancakdan Kütahya alaybeğisi ile çavuşlar kethüdâsına ilbâs-ı hıl'at mu'tâd iken sâ'ir senelerden ziyâde neferât tedârüküne bezl-i kudret ve cümlesi boylu tüfenklü tâmmü's-silâh geldiklerinden müstehakk-ı 'âtıfet olmalarıyla alaybeğilerine¹⁰⁰ başka başka hıl'atler ilbâs olundu. Ba'dehu Rumili beğlerbeğisi Mahmud Beğzâde Mahmud Paşa geçmek üzere fermân buyurulub müşârün-ileyhin üç bin [12a] mikdârı piyâde ve süvâri Arnavud levendâtı olub biri birini müte'âkıb yirmi piyâde ve on beş süvâri müretteb-sâz alay-nümâ ve cümlesi siyâb-ı sürh-renk ile dehşet-efzâ-yı cevâsîs-i a'dâ olub hakkan ki bir alay-ı şecâ'at-nümâ tarh eylemişlerdi ki temâşâ idenler *sad bârekallâh hezâr aferîn* dirlerdi. Efendimizin dahi gâyet pe-sendîde-i âsafâneleri olub kendüye ve etbâ'ına ve alay beğlerine hıl'atler ilbâs ve Rumili beğlerbeğileri ve sâ'ir iki tuğlu olanlar alay gösterdiklerinde etbâ'ına hıl'at ilbâs olunca huzûr-ı sadr-ı 'âlîde kıyâm üzere meks eylemek mu'tâd iken ikrâmen taraf-ı yesârlarında mahsûs iskemle vaz' ve bir hıl'at dahi ilbâs ve eslâfına olmayan ikrâm ile beyne'n-nâs ser-efrâz oldular. Ba'dehu Delvine¹⁰¹ sancağına mutasarrıf Kaplan Paşa ve Avlonya¹⁰² ve Köstendil sancaklarına mutasarrıf Cafer Paşa ve 'avârizları mukâbelesinde hânedan ihrâc olunan piyâde tüfenk-endâz Arnavud levendâtı ve Niğbolu Paşası ve yörük beği ve neferâtı yolları ile alay gösterüb ilbâs-ı hıl'at buyuruldu. Bundan sonra serdâr-ı mu'azzam ve sipeh-sâlâr-ı mükerrerem hazretleri de'b-i kadîm üzere kallâvî ve muvahhidî [12b] ve dîvân rahtı ile eğlerlenmiş rahş-ı sebûk-seyre süvâr olub ol gün şâtırân *kanture* ta'bîr olunur libâs ile zerrîn-tas urunmuşlar idi. Otağa varınca sağlu ve sollu vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve ümerâ-yı zî-şân ve a'yân-ı kâr-güzârân ve sipâh ve silâhdârân ve yeniçeri ve cebeci ve tobcı ve sâ'ir ocaklar halkı piyâde ve süvâri bi'l-cümle asâkir-i İslâm muntazırân-ı selâm olub dörder beşer kat yerlerinde karâr ve ârâm ve redd-i selâm idüb sadr-ı a'zam hazretleri dahi miyâne-i 'askerden kemâl-i hüzn ü inkisâr ve meskenet ü vakâr ile güzêr ve guzât-ı İslâmda şecâ'at-şî'ârlık alâyimi nümâyân oldukça def'-i keder buyururlardı. Asâkir-i İslâmın sığâr ve kibârı bu makûle nizâm-ı ahvâl-i 'âlem ile mukayyed zât-ı sûtûde-i siyerin du'â-yı devleti zimem-i 'âlemiyâna lâzım, belki vâcibdir. Rabbü'l-'âlemîn bu dîn-i mübînî habîbî Muhammedi hürmetine mağlûb eylemeyüb dâ'imâ nusret ve fırsat ihsân idüb düşmenlerini makhûr idegelmişlerdir. Ah [ü] enîn ile olan sihâm-ı du'âmız ümididir ki müsâdif-i hedef-i icâbet olub bu sâl fevz ü nusret ile mesrûr oluruz deyu tefevvüh ve hayr-fâl [13a] eylediler.

Menzil-i Belgrad, Fî 23 Zî'l-hicce sene 105. Yevm-i mezbûrda otağa nüzûl buyuruldukda Belgrad muhâfızı vezîr Cafer Paşa hazretlerine ser-â-sere kablu semmûr kürk ve sâ'ir muhâfazada olan beğlerbeğilere ve zağarcıbaşı ve turnacıbaşı ve zâbitâna ilbâs-ı hıl'at buyuruldu. Yevm-i mezbûrda nehr-i Sava üzerine cîsr binâsına mübâşeret olundu.

100 *Silâhdâr Târîhi*'nde "âtıfet olmalarıyla on dört sancak alaybeğilerine" şeklindedir. (s. 752)

101 *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde Avlonya olarak yazılmıştır (vr.71b). *Silâhdâr Târîhi*'nde de yine Avlonya olarak geçmektedir (s.752).

102 *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde (vr.71b) ve *Silâhdâr Târîhi*'nde (s.752) Delvine yazılmıştır.

Fî 24 Z. Yevm-i mezbûrda Belgrad kal'asının etrâfı ve ta'mîr ve termîm olunan ve bade'l-yevm ta'mîr iktizâ iden mahalleri görüldükden sonra derûn-ı kal'ada Cafer Paşa Sarayına varılıb bade't-ta'âm kendülere ferrâce semmûr kürk ve etbâ'ına ilbâs-ı hıl'at buyurulub Bosna tarafindan Fazlı Bölükbaşı mübâşeretiyle tedârük olunan iki bin nefer piyâde Bosna levendâtı alay gösterdiler.

Fî 25 Z. Yevm-i mezbûrda donanma-yı hümayûn sefineleri mu'asker-i nusret-eserden mukad-dem Belgrad kurbunda Kaya Burnu nâm mahalle vusûl ve ordu-yı hümayûn Belgrad sahrâsına nüzûl eyledikden sonra alay göstermek üzere fermân buyurulmuşıdi. Yevm-i merkûmda dahi derûn-ı kal'ada nehr-i Sava üzerinde olan Cafer Paşa sarayına serdâr-ı İslâm ve vezîr-i 'âli-makâm [13b] hazretleri varub eyyâm-ı muvâfık ile yek-pâre bâd-bân-güşâ ve her biri güya bir neheng-i deryâ-yı vegâ avâze-i surnâ ve nefir ise nağme-pervâz-ı uşşâk ü nevâ iderek bir aceb hey'ât-ı savlet-nümâ nehr-i Tuna ve Sava müctemi' olduğu mahalle geldiklerinde len-ger-endâz-ı ârâm [ü] direng ve i'mâl-i tob ü tüfenk ile şenlikler idüb gulgule-endâz-ı kubbe-i firûze-renk oldular. Ba'dehu Kapudan Paşa ve sâ'ir bi'l-cümle kapudanlar huzûr-ı sadr-ı 'âlîye da'vet ve ilbâs-ı hıl'at-ı mûrisü'l-behcet ile ser-efrâz oldular.

Fî 26 Z. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı zâbıtları ve sipâh ve silahdâr ağaları ve ba'zı kâr-az-mûde ve sefer-dîde beğlerbeğiler ile ahvâl-i cenk mahfî müşâvere ve müzâkere olundu.

Fî 27 Z. Yevm-i mezbûrda nehr-i Sava üzerinde binâsına mübâşeret olunan cisrin itmâmına teşmîr-i sâ'id-i himmet ve bi'z-zât sadr-ı a'zam hazretleri üzerine varub irtikâb-ı külefe zahmet buyurdular.

Fî 28 Z. Yevm-i mezbûrda nehr-i Sava'dan Zemun¹⁰³ sahrâsına varınca suların tuğyânı sebebiyle tarîk-i câdde mütevârî olmağla Çingâne Adası¹⁰⁴ ta'bîr olunan mahalle karîb mevzi'de mürûr olunmak üzere müzâkere ve mahall-i mezbûra efendimiz [14a] varub müşâhede buyurdularında ma'ber-i mezkûrda iktizâ iden bir muhtasar cîsr binâsı fermân buyurulub muhâfazasında olmak üzere Sivas beğlerbeğisi ve eyâlet 'askeri ta'yîn olundu.

Fî 29 Z. Yevm-i mezbûrda Rumili beğlerbeğisi Mahmud Paşa üç bin mikdârı süvâri Rumili dilâverleri ile dîl almak bahânesiyle Varadin tarafına irsâl, fırsat olur ise güş-mâl için müteveccih-i tabur-ı ehl-i dalâl kılınmış idi. Paşa-yı mûmâ ileyh dahi kendüleri ile me'mûr olanlardan bir mikdârını mutarassıd-ı fırsat olan münâsib mahalde der-kemîn, mâ'adâsıyla kal'a havâlîsinde saklayub düşmen-i dînden cenk ü harbe tasaddî ider taşrada bir ferd olmadığına tahsîl-i yakîn idüb tabur ise verâ-yı nehr-i Tuna'da olmağla zahmet ve meşakkatleri hebâ ve uzakdan merhaba ile iktifâ olundu. Melâ'în-i hud'a-kâr zabt-ı 'askerinde ısrâr idüb tabur-ı menhûsdan hâricde bulunan Nemçe tâ'ifesini katle soltâtlarını musallat idüğü haber alınurdu.

Fî gurre-i M sene 106. Rikâb-ı hümayûn kâ'im-makâmı olan Abdullah Paşa bi-irâdeti'l-İllâhi Te'âlâ dâr-ı bekâya irtihâl idüb yerine bir mu'temedün-'aleyh kimesne nasb ve irsâl olunmağı müş'ir [14b] hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûn kozbekçi vesâtatıyla şeref-resân-ı vürûd ol-

103 Sırbistan'da Zemun (Земун).

104 Sava nehrinde Ada Ciganlija (Ада Циганлија).

mağla sadr-ı a'zam hazretlerinin kadîmden perverde-i ni'am-ı celîleleri olub alâ tarîki's-sa'dâd ve'l-istîcâl Rumili beğlerbeğiliği pâyesiyle cebecibaşılık rütbesini ihrâz iden Ahmed Paşa alâ-cenâhi'l-isti'câl irsâl olunub rütbe-i vezâret için mu'tâd olan hıl'at ta'vîk ve inşâ'e Allâhu Te'âlâ huzûr-ı hümâyûnda ilbâsa ta'lik buyuruldu.

Fî 2 M. Vezîr-i sâbık İbrahim Paşa hazînedârı İbrahim Ağa kâr-güzâr kimesne olmağla mahru-se-i Mısır'dan da'vet ve bir hıdmetde istihdâm olunmak üzere va'd-ı himmet buyurulmuş idi. Yevm-i mezbûrda cebecibaşılığa ilbâs-ı hıl'at ve umûr-ı seferiyyede bezl-i kudret eylemek üzere tenbîh buyuruldu.

Fî 3 M. Gabele¹⁰⁵ kal'ası mukaddemâ dest-i a'dâya giriftâr içinde olan küffâr-ı siyeh-i derûn teslim-i hisârda ısrâr üzere olub tob ve mühimmât ve ziyâde asker ile muhâsaraya muhtâc olduğu ilâm olunmağla üç kıt'a kolonborna ve beş kıt'a şâhî tob ve ba'zı mühimmât-ı cebehâne ve tobhâne ve birer oda yeniçeri ve cebeci ve tobcı ve birkaç humbaracı ve lağımcı ve yeniçeri ocağından Haseki Osmân Ağa gönderilüb ve ol tarafda olan **[15a]** 'asâkir-i me'mûreye Bosna beğlerbeğisi Mehmed Paşa baş ve buğ ta'yîn buyuruldu.

Fî 4 M. Hersek Paşası Selim Paşa'nın ihmâli sebebiyle Gabele kal'ası dest-i a'dâya giriftâr olmağla liva-i mezbûr Rüstem Paşa birâderi Ali Paşa'ya ihsân ve ber vech-i müsâra'at serhadd-i mansûreye irişmek üzere fermân buyurulub Selim Paşa dahi mükemmel kapusuyla serhadde bulunmağla İhlivne kal'asında muhâfazaya ta'yîn buyuruldu.

Fî 5 M.¹⁰⁶ Aksaray sancağı ilhâkıyla Ankara paşası olan İslâm [Paşa] devr ve selâmiyye akçesi nâmıyla fukarâdan ziyâde akçe aldıkdan sonra me'mûr olduğu sefer-i hümâyûna vaktiyle gelmemekle liva-i merkûmân Belgrad muhâfazasında olan Ebu Bekir Paşa'ya ihsân buyuruldu.

Ameden-i 'asâkir-i Tatar-ı 'âlî-tebâr: Belgrad sahrâsına vüsûl müyesser olub taraf-ı düşme-ne 'ubûr kasdıyla mübâşeret olunan cisrlerin itmâmıyla cünûd-ı Tatarın vürûduna dîde-düz-ı intizâr iken mâh-ı Muharremü'l-harâmın altıncı günü 'asâkir-i encüm-şümâr ile hân-ı 'âlî-tebâr ve ilhânî-i şecâ'at-şî'âr ve fermân-fermâ-yı leşker-i Tatar El-hâcc Selîm Giray-ı huceste-re'y hazretleri Semendire havâlîsinde sâye-endâz-ı teşrîf olduklarını müş'ir mektûb-ı meveddet-üs-lûbları ile eşref-i **[15b]** selâtîn-i zemîn olan şevketlü ve kudretlü pâdishâhımız Sultân Ahmed Hân hazretleri tarafından mukaddemâ sefer-i hümâyûna da'vet ve ordu-yı hümâyûna mülâkî olunca 'alâ cenâhi'l-isti'câl hareketleri için hıdmet-i mülâzemetlerine ta'yîn buyurulan mîr-i ahur-ı evvel İbrahim Ağa haber getürmekle sadr-ı a'zam-ı 'âlî-mikdâr hazretleri dahi sinîn-i mâziyeden ziyâde kavâ'id-i kâm-kârî ve levâzım-ı mihmândârî üzere tekâmül ve tatmîm-i elbise ve simât ve ferş-i bisâtlarına mu'tâd-ı kadîmden ziyâde ikdâm ve mesbûkûn bi'l-misli ri'âyet ile ikrâmlarında ihtimâm buyurub otak-ı gerdûn-nitâklarına teşrîf için da'vet ve terettüb-i alaya bu vechile sûret virildiği vüzerâ-yı 'izâmdan Haleb eyâletine mutasarrıf Cafer Paşa ve Anadolu eyâletine mutasarrıf Mısırlızâde İbrahim Paşa hazretleri yemîn ü yesârlarında hem-'inân ve mîr-i mîrândan Karaman Beğlerbeğisi Mustafa Paşa ile Adana Beğlerbeğisi İbrahim

105 Bosna ve Hersek'te Neretva nehrinin sağ kıyısında Gabela.

106 Metinde müellif sehven 25 yazmıştır.

Paşa alayları ile pîşlerinde dîvân olub mehterhâne ile sadr-ı a'zam kethüdâsı Mehmed Ağa ve zümre-i çavuşân ile ser-çavuşân Mustafa Ağa ve gürûh-ı müteferrikagân ve sâ'ir erkân-ı dîvân ve ağayân-ı silâhdâran ve sipâhiyân müretteb ve müzeyyen alay ile [16a] istikbâl ve ordu-yı hümayûnda bulunan mîr-i mîrân ve mîr-i livâ yollu yollarınca mürûr idecekleri tarîkin tarafeynine redd-i selâm için isti'câl ve otağa karîb mahalde yeniçeri ve cebeci ve sâ'ir piyâde gürûhı zâbitları ile müheyyâ ve baş çadırdan zokağa varınca sadr-ı a'zam hazretleri ağavâtı ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve zokakdan hâric dîvânegân ve gönüllüyân ve amâde kılınan simât-ı bî-pâyân etrâfına sadr-ı a'zam hazretlerine mahsûs olan üçyüz elli nefer tüfenkciyan ve sâ'ir hıdmet-i hırâsete me'mûrân dizilüb kudûm-ı meymenet-i lüzûmlarına muntazırân oldılar. Mâh-ı Muharremü'l-harâmın altıncı günü ki ıydü'l-müminîn olan Cum'a'dır tertîb-i mesfûr üzere istikbâl ve tumturak-ı 'unvân ile aylak çadırına karîb geldiklerinde vezîr-i a'zam kethüdâsı ve ser-çavuşân ve tezkireciyân ve kethüdâ-i bevâbân redd-i selâmdan sonra otağa değin rikâblarında devân ve şitâbân olub tuğlar önüne karîb olduklarında vezîr-i a'zam hazretleri dahi erkân kürkü ve ruzmerre isti'mâl buyurdıkları destâr ile tahrîk-i hatavât izz ü ikbâl buyurmalarıyla celâdetlü hân-ı 'âlîşân hazretleri ile burc-ı hâkîde neyyîreyn sa'deynin ictimâ'ından sıgâr ü kibâr tahsîl-i sürûr ü iftihâr ve çavuşân-ı [16b] yarıcımız Allâh sadâsını peyveste-i evc-felek-i devvâr eylediler. Bu esnâda yağma-girân Tatar için müheyyâ kılınan yüz elli re's gâv ve iki yüz koyundan¹⁰⁷ mâ'adâ sekiz yüz sahandan mütecaviz et'ime-i gûn-â-gûn tenâvülüne salâ dinilüb gürisne-çeşmân gürûh-ı Tatar vâkı'alarında görmedikleri et'ime-i nefise ile murâdları üzere def'-i cû' ve karârgahlarına rücû' esnâsında kimi dahi gûsfend-i nîm buhtaları âvîze-i fitrâk ve bi'l-cümle ni'am-ı mebzûl-i bî-müntehâyiden hisselerin idrâk itdiler. Sadr-ı a'zam hazretleri ile hân-ı 'âlîşân üç direkli ta'bîr olunan çadıra vardıklarında celse-i hafifeden sonra pürsiş-i ahvâl ile temhîd-i kavâ'id-i hülûs itmâmında tarh-ı tekellûf olunub "*tebdîl-i siyâb-ı sefer olunsâ be'is yokdur*" deyu nevâziş-gûne hitâb ile üç direkli arasında kurulan obaya nakl ve ihzâr olunan bir boğaca esvâb ve eyyâm-ı hârreye münâsib olmak takrîbiyle sofa kaplu kakum kürk ile ser-a-pâ tebdîl-i disâr ü şî'âr buyurulub bir mikdâr dahiistirâhatdan sonra üç direkliye ta'âma da'vet ve sultânân ve mîrzâyân ve ağayân için başka başka hıyâm nasb ve hüddâm ta'yîn ve her bir sultâna bir sofa ta'âm tahsîs kılınub [17a] kemâl-i inbisât ile tenâvülünden sonra 'asâkir-i Tatar ol gün nehr-i Sava cisrinden 'ubûr idüb Zemun sahrâsına gitmişler idi. Hân-ı celâdet-nişân vezîr-i a'zam otağında ol gice müsâferet üzere kalub Kalgay Sultân ve Gâzî Giray Sultân ve Sa'âdet Giray Sultân oğulları ve Şehbâz Giray Sultân birâderzâdeleridir. Elvân çukalara kaplu semmûr kürkleri ilbâs olunub birer kise akçe ve birer re's yeleşen-dest atlar ihsân ve i'tâ buyuruldu.

Müşâvere der-Belgrad fî 7 M sene 106. Yevm-i mezbûrda müşâvere olunmak üzere otağ-ı 'âlîde dîvân-ı 'azîm arâste olunub umûmen vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve mîr-i livâ ve müteferrika ve çavuş ve mîr-i alay [ve] zu'amâ ve sâ'ir 'asâkir-i İslâmın umûr-dîde ve sâlhurde â'yân-ı tecrübe-kârları ihzâr olunub sadr-ı a'zam-ı kâm-kâr ve hân-ı 'âlî-mikdâr hazerâtı mecma'-ı müşâvere olan üç direkliye teşrîf ve hüzzâr-ı meclisi nevâziş ve ikrâm ile

107 Anonim Osmanlı Târîhi (vr.75a) ve Silâhdâr Târîhi'nde (s. 755) "dört yüz koyundan" şeklinde yazılmıştır.

taltîf buyurduklarından serdâr-ı İslâm ve vezîr-i ‘âlî-makâm feth-i kelâm idüb “*birkaç sene-den berü Belgrad havâlisinde darb-ı hıyâm-ı ârâm iden vüzerâ-yı ‘izâm ve ‘asâkir-i İslâm bi-hasebi ‘l-iktizâ zuhûr iden mevânî’ ve emr-i zarûrî sebebiyle [17b] nehr-i Sava’nın mürûru münâsib görülmeyüb ta ‘mîr ü termîm-i kal’a-i Belgrad ve serhadd-i mansûre kılâ’ına irsâl-i zahâ’ir ve imdâd-ı ecnâd ile iktifâ eylemişler. Hamden-li ‘l-İllâhi Te’âlâ bu sâl-ı meymenet-iş-timâlde kudretimiz mertebesi ‘asker ve tahsîl-i zahâ’ir husûsunda ihtimâm, celâdetlü hân-ı ‘âli-şân hazretleri dahi cünûd-ı Tatar ile ‘asâkir-i İslâma mülhak olmağa ikdâm ve ale ‘l-husûs teşrîf-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla tahsîl-i nîk-nâm buyurmuşlardır. Sizin dahi re ‘yiniz ve münâsib gördüğünüz ne ise ref’-i hicâb ve her birinize mükâlemeye ruhsat virilmiştir*” deyu hitâb buyurub cümlesi sem’ kabûl-i rızâ ile isgâ eylediklerinde yümn-i teveccüh-i ikbâl ve te’sîr-i baht-ı ferruh-fâl ile ‘azîmet buyurduğunuz tarafa emr-i serdârda fermân-ber-i imtisâl eylemekde hem-zebân-ı ittifâk ve kemer-beste-i vifâk olduklarını iş’âr eylediler. Sadr-ı a’zam hazretleri tekrar i’âde-i kelâm idüb “*Her birimiz irâdet-i ‘âliyye-i hüddâ-dâd ve te’sîr-i baht-ı ‘âlî-nejât ile bi-hasebi ‘l-isti’dâd ihrâz eylediğimiz rütbe-i vâlâ-nihâd umûr-ı ‘âmmede i ‘tibâr olunub umûr-dîde biz dahi ahâd-ı nâsdan sizin gibi bir abd-ı ‘âciz olub heman herkes arîza-i mâfi ‘z-zamîrinizi bu mahalde takrîr [18a] ve müdde ‘â-yı derûnunuz bu vakitte yegân yegân nihâde-i dâmen-i ta ‘bîr eylemek gereksiz*” didiklerinde nehr-i Sava’dan ‘ubûr eylemede hem-‘inân-ı ittifâk ‘avn-ı Hakk ile düşmen üzerine varılmağa sell-i seyf-i vifâk eylediler. Sadr-ı a’zam hazretleri bi’z-zât sûz u güdâz ile du’âya ağâz ve dest-i niyâzı berdâşte-i dergâh-ı çaresâz kıldıklarında sıgâr ü kibâr nihanî ve aşîkâr iki lüle-dîdelerinden bir mertebe isâle-i katarât-i eşk eyledi ki bilâ-şübhe şâd-ı âb-sâz-ı mezârî’ kabûl oldu. Bade’t-ta’âm hân-ı ‘âli-şân hazretlerine taraf-ı pâdişâhîden ser-â-sere kaplu bir sevb semmûr-ı safâ-güster ve sorguç-ı mücevher ile bir kabza şemşîr-i ‘adû-tedmîr ve bir tîrkeş-i bî-nazîr ihdâsından sonra altun kakma raht ve abâyî ile arâste sîm rikâb ve zer-dûz eğer ile pirâste bir re’s esb-i bâd-pâ başcadırda hâzır ve müheyyâ olub hîn-i rûkûbda sadr-ı a’zam hazretleri “*şevketlü ve kudretlü pâdişâhımız hazretleri Selim Giray Hân hazretleri devlet-i ‘âliyyemizin emekdârı ve ‘ibâd-ı Müslimînin hayr-hâhı olduğu ma ‘lûm-ı hümayûnum olmağla rû-yı gazâda süvâr ve esâs-ı muhabbeti üstüvâr eylemek için irsâl buyurdukları rahş-ı hoş-refstârdır*” deyü şeker-feşân-ı ta’zîm [18b] ve Kalgay Sultâna dahi tekrar bir bisatlı at ihdâsıyla tekrîm buyurdular. Ve sadr-ı a’zam hazretleri tarafından bir boğça esvâb ve bir semmûr kürk ve iki bin şerîfî altun ve ba’zı hedâyâ-yı gûn-â-gûn ve ‘anber ve ‘ûd ve sâ’ir sultânân ve etbâ’larına eşyâ ve nûkûd ihsân buyuruldu. Ve tekrar hân-ı ‘âli-şân hazretlerine bir eğerli bâr-gîr ve bir vakitte dahi bir bisatlı kısarak gönderildi.

Fî 7 M. Yevm-i mezbûrda Rumili beğlerbeğisi ve eyâlet ‘askeri ve Delvine ve Avlonya ve Köstendil sancakları mutasarrıfları Zemun’a geçmek fermân buyuruldu ve yevm-i mezbûrda her bir nefere iki kile şaîr ve bir kile dakîk olmak üzere tevzî’-i zahâ’ir-i umûm ile sipâh ve silâhdâr ve bölük-i erba’a neferâtlarının kânûnları icrâ olunmağla def’-i gumûm eylediler.

Fî 8 M. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ve piyâde ‘askeri karşı tarafa ‘ubûr eylemek fermân ve yetmiş oda yeniçerinin her odasına yirmişer gurus ve yirmibeşer kile pirinç ihsân buyuruldu.

Fî 9 M. Yevm-i mezbûrda Anadolu ‘askeri ile Mısırlızâde İbrahim Paşa ve eyâlet-i sâ’ire ve mîr-i mîrân ve mîr-i livâ ikmâl-i izhâr-ı şevk ve sürûr ile nehr-i Sava’yı mürûr eylediler.

Fî 10 M. Yevm-i mezbûrda tobhâne ve cebehâne mühimmâtı [19a] ve ocakları neferâtı ve toblar Zemun tarafına geçirölmek üzere yirmi yedi ‘aded balyemez ve kolonborna ve altmış kıt’a şâhî ve on iki kıt’a havan tobları, üç bin ikiyüz kantar barut, on altı bin ‘aded kazma, otuz bin kürek, yirmi bin tobra bunlara kıyâs ile sâ’ir mühimmât ve cebehâne kara tarafından arabalar ve nehr-i Tuna’dan sefineler ile nakl olunmak fermân buyuruldu.

Belgrad sahrâsından hareket ve Zemun’a geçmek. Mâh-ı Muharremü’l-harâmın on ikinci günü fer-i şevket ve iclâl ve reh-nümâ-yı tevîk-i hüdâ-yı müte’âl ile Belgrad sahrâsından hareket ve düşmen-i dîn üzerine varılmağa niyet olunub alay-ı müretteb ile cısri Sava ‘ubûr olundukda kenâre-i Tuna’da lenker-endâz ikâmet olan donanma-yı hümayûn sefineleri sadr-ı a’zam ve ‘asâkir-i İslâm mürûr idecekleri tarikin uğurunda vâkı’ olmağla livâ-i Resûlullah mürûrundan sonra gül-bang-ı “Allâh Allâh” ile müsta’înen bi’l-llâh kalkub Varadin cânibine rû-be-râh oldular. Ve yevm-i mezbûrda sahrâ-yı pehnâ-yı Zemun madreb-i hıyâm-ı ‘asâkir-i nusret-encâm olub ol gice iktizâ iden mahallere karavullar ve nigh-bânlar ta’yîn buyuruldu.

[19b] **Fî 13 M.** Yevm-i mezbûrda guzât-ı İslâmın tavarları için otluk getürmeğe gidenlere mahsûs bir beğlerbeği otlukcu ta’yîn olunub nehr-i Sava kenârı ile gidenlere düşmenin gelecek yerleri on beş sâ’at mikdârı mesâfe olub bu taraflara gelmek ne ihtimâldir mülâhazasıyla karavulcudan ilerüye giden at oğlanı makûlesine serhadlî şeklinde yüz mikdârı Macar katanası müstevlî olub karavulcu irişince bir kaçî şehd-i şehâdeti nuş eylediler.

Tenbîh: Sefer-dîde ve kâr-azmûde kimesneler *düşmen memleketinde karavulcudan ilerüye otlukcu göndermek emri hatar ve düşmenin her ne kadar hakîr ise hîle ü hud’asından hazer itmek gerek* didiklerinin âsârı müşâhede olundu.

Yevm-i mezbûrda sadr-ı a’zam hazretleri iki bin mikdârı atlu ile Tatar ordusuna varub han-ı ‘âli-şân hazretleri ahvâl-i cenk ü cidâl ve düşmen üzerine ne vechile varılmak münâsib oldu-ğu müzâkere ve istiksâ-yı me’âl eylediler. Belgrad muhâfazasında yerlû neferâtından mâ’adâ sekiz oda yeniçeri ile haseki ağa ve ber vech-i arpalık Arabgîr sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa ve nehr-i Sava üzerinde olan cısri muhâfazasında sâbıkâ Hüdâvendigar sancağı mutasarrıfı diğeri İsmail Paşa ta’yîn olundu.

Zemun sahrâsından [20a] Hareket Varadin’e ‘Azîmet: Kerem-i ‘amîm-i İzed Kird-gâr gazâ-fermâ ve mu’cize-i bâhire-i kâfile-sâlâr-ı enbiyâ ve kerâmet-i pîr-i mucâhidîn ve etkîyâya tevekkül ve istinâd ve her hâlde inâyet-i Hüdâ’ya i’timâd ve du’â-yı hayr-ı Zillü’l-llâh-ı ‘âdili rehber-i reh-nümâ-yı ecnâd idüb mâh-ı Muharremü’l-harâmın on dördüncü yevmü’s-sebtdir Zemun sahrâsından hareket ve Varadin nâm harbî kal’aya doğru ‘azîmet olunub yevm-i merkûmda Rumili beğlerbeğisi talî’atü’l-ceyş asâkir-i bî-şümâr Anadolu ‘askeriyle Mısırlızâde İbrahim Paşa verâsında kafâdâr yemîn ü yesârda tevâ’if-i ‘asâkir-i sâ’ire yerlû yerlerinde karâr ve üzerlerine ta’yîn-i ümerâ-i kâr-güzâr ile her biri müstakil gürûh olmak üzere tertîb-i

alay olub ve her alayın önünce birkaç tob gitmek üzere fermân buyurulmağla bu vech üzere müretteb müheyyâ ve esliha-i âlât-ı rezm ü vegâ bu tarz-ı dil-pezîr ile âmâde ve bercâ kılınub tuğlar önünde yeniçeri dilâverleri ve Arnavud ve Boşnak gazîleri âheste âheste gâh meşy ve gâh karâr Haleb vâlisi vezîr Cafer Paşa Sirem ve Semendire sancakları zu'amâ ve erbâb-ı tîmârî ile dümdâr ve sa'âdetlü sadr-ı a'zam hazretleri sipâh ve silahdârân [20b] ve kapuları halkı ile haşmet-i vakâr birle kadem ber kadem hareket ve mahall-i merâma 'azîmet buyururlardı. Yevm-i mezbûrda 'asâkir-i Tatar ordu-yı hümâyûna mülhak olunca mülâzım-ı hıdmet ve tekâmîl-i levâzım-ı me'ûnetleri için me'mûr olan mîr-i ahur-ı evvel İbrahim Ağa edâ-yı hıdmet itmekle rikâb-ı kâm-yâba 'avdet itdirildi. Ve yevm-i mezbûrda bahâdırân-ı Tatardan Kantemur Mîrzâ taburdan ahz eylediği âhen-pûş Nemçe mukâbelesinde kendüye ve âdemlerine ilbâs-ı hıl'at ve ihsân buyurulan yüz elli 'aded zer-i nâ-mağşûş-sûrûrî ile çekilen âlâmı ferâmûş eyledi. Ve yevm-i mezbûrda Değirmenlik nâm menzile nüzûl olundu.

Menzil-i Peleğiş¹⁰⁸, 3 sâ'at. Yevm-i mezbûrda dahi bu etvâr üzere tertîb olunub herkes yerlû yerinde karâr ve takdîm-i du'â-yı şehr-yâr-ı 'âlî-tebâr ve serdâr-ı nâmdar ile rû-be-râh karâr-gâh-ı 'adû-yı güm-râh olurlardı. Vezîr-i a'zam-ı kâm-kâr ise 'asâkir-i İslâma nevâziş ve iltifâta bahâne-cû olub kesret-i 'askerden tayerân itmeğe mecâli olmayan tuyûr getürenlere "*keremden özge kerâmet olur mu âdemde*" mefhûmu üzere lütf ü 'atâ buyururlardı. Vezîr-i merhamet-mu'tâdın âsâr-ı hasenelerinden biri dahi tevâyif-i 'askerînin her gürûhu [21a] hesâb ve tahmîn ve kifâyet mikdârı sakkâları ta'yîn olundukdan sonra piyâde-rev ve sahrâ-neverd olan piyâde tâ'ifesi ve Boşnak ve Arnavud levendâtın 'atşânlarını saky için müstakil elli re's bar-gîrli sakkâların meşikleri pür-âb ve alaylar önünde devân ve şitâb idüb kanda ki bir 'atşânı görse fi'l-hâl sîr-âb ve nâ'il-i sevâb olurlardı. Yevm-i mezbûrda cünûd-ı Tatar'dan altı bin mikdârı kâ'il-i men yusaddak mu'asker-i hümâyûna mülhak olub hakkâ ki bakıyye-i Cengiz denilse mâ-sadak idiler.

Menzil-i Islankamen¹⁰⁹. Menzil-i mezbûrda Köprülüzâde merhûm ve mağfûrun-leh Şehîd Mustafa Paşa muhârebe eylediği mahalle nüzûl ve etrâf ü eknâfı tecessüs ve tefahhus olunmak üzere ertesi gün menzil-i mezbûrda ikâmet olunub Rumili ve Anadolu vâlileri ve Kalgay Sultân ve Sadr-ı a'zam Kethüdâsı Mehmed Ağa Varadin kal'ası mukâbelesinde ordu-yı hümâyûn nüzûl ideceği mahalli görüb tahmîn eylediler.

Keyfiyyet-i Ahvâl-i Tabur-ı Adû-yı Dîn ve Muhâsara-i Kal'a-i Varadin

Mâh-ı Muharremü'l-harâmın on dokuzuncu yevmü'l-hamîsidir. Murâfakat-ı bedraka-i 'inâyet-i Rabbi'l-izzet ile Varadin kal'ası mukâbelesinde hayme-zen-i celâdet olunub kal'a-i merkûm nehr-i Tuna kenârında bir mekân-ı mürtefî'de [21b] vâkı' ve makarr-ı melâ'in-i dalâlet-âyîn olalı dört beş seneye karîb olmağla iç kal'asına kemâl-i metânet ve istihkâm virdiğinden mâ'adâ Tuna'dan Tuna'ya varınca rub' sâ'at arzî ve bir buçuk sâ'at devresiyle arız ü amîk hendekler hafr ve dâ'iren-mâdâr metîn ve üstüvâr tabur ve kat kat şaranbo ve çarh-ı felekler

108 Sırbistan'da Belegiş (Белегиш).

109 Sırbistan'da Srem'de Slankamen (Сланкамен).

ve müte'addid tabya ve hınzır-hâneler ibdâ' ve ihtirâ' idüb derûn-ı taburu envâ' edevât-ı harb ü kıtâl ile mâl-â-mâl ve metrislerinde on dört bin mikdârı piyâde küffâr-ı bed-fi'âl dîde-dûz-ı cenk ü cidâl olup nehr-i Tuna üzerinde iki kıt'a cısr binâ ve tüfenk-endâz küffâr ile memlû on beşer ve yirmişer ve dahi ziyâde tob atar dokuz 'aded kalyonları köprü mukâbelesinde hâzır ve müheyyâ durub ve Tuna'nın iki tarafında sekizer pâre balyemez toblar ile kal'a mânendi iki tabya peydâ idüb karşı tarafda olan çadırlarında on dokuz regimen Macar ve Nemçe atlası ki her bir regimen bin neferden 'ibâretidir, mutarassıd-ı gavga-yı vegâ iken asâkir-i mansûrû'l-livâ bî-muhâbâ tob irişür mahalde at arkasında âmâde ve ber-câ olup ordu-yı hümâyûn nüzûl ve çadırları kurulub ba'dehu düşmen-i hîle-kârın hud'asından [22a] ihtiyâten ordu etrafına hendekler hafr olunmak münâsib görüldü. Ve ol sâ'at fermân-ı serdâr-ı zafer-yâr ile metris yerleri tahmîn ve muhâsara yolları görülmek üzere ocak zâbitları ta'yîn olunub ol gice sabâha değin intibâh üzere hareket olundu. Ale's-sabâh sadr-ı a'zam hazretleri bi'z-zât hafr olunan hendekler başında yeniçeri ağası sâiebânına varub neferâta nevâziş ü iltifât ve "şevketlü pâdişâhımızın nân ve nemeği size helâl olsun" deyu hüsn-i mu'âmelat ile kahve baha olmak üzere bin 'aded altun ihsân ba'dehu Anadolu ve Rumili kolları görölüb tabura karşı bir mürtefi' mahalde kurulan sâiebâna rû'esâ-yı 'asker ve celâdetlü han-ı 'âli-şân hazretleri dahi da'vet ve tahmîn olunan mahallerden metrisler alınmağa mübâşeret olunmak üzere müşâvere ve karâr-dâde oldukdan sonra ol gice piyâde 'askeri hafr olunan hendeklerde ve atlu dahi verâsında karavul eylemek üzere fermân buyuruldu.

Mâh-ı merkûmun yirmi birinci gicesi ki ertesi yevmü's-sebtdir. Yeniçeri Anadolu, Rum, Haleb vâlisi vezîr Cafer Paşa cebeci, Sivas ve Adana eyâletleri ve Bosna ve Arnavud ve Silifke levendâtı ve sâ'ir me'mûr olan [22b] donanma-yı hümâyûndan mâ'adâ yirmi koldan metrisler alınmak üzere karâr ve mecmû'ı üç kol i'tibâr olunub sağ kolda Mısırlızâde İbrahim Paşa ve sol kolda vezîr Cafer Paşa ve orta kolda yeniçeri ağası baş ve buğ olmak üzere fermân buyuruldu. Yeniçeri neferâtı ardında sipâh ve silâhdâr kânûn üzere ve sâ'ir kollara iktizâsı üzere atlu 'askerinden karavul eylemek üzere tertîb ve ba'de edâ-yı salâtü'l-magrib müsta'inen bi'l-İlâh bî-sît ü sadâ herkes me'mûr oldukları mahallerden metrisler almağa 'azîmet eylediklerinde meğer içlerinden birkaç dane mürtedd var imiş, tüfenklerine ateş virdiklerinde küffâr haberdâr olup taşra çıkdı mülâhazasıyla metris almağa varanlar dahi tüfenkler boşaldub sadâ-yı gül-bang-ı "Allâh Allâh" ordu-yı hümâyûna resîde piyâde 'askeri hendek-i evvele doğru devire? olup sadr-ı a'zam hazretleri icâleten keyfiyet-i ahvâli istifsâr vukû' bulan madde bu minvâl üzere ma'lûmları oldukda yeniçeri ocağı zâbitlarına vesâ'ir kul sahiblerine ekîd ü şedîd buyuruldular. Tahrîr ve *be-her-hâl tahmîn olunduğu mahallerden metrisler alursuz yohsa bilâ-te-vakkuf cümlelizin haklarından gelinür* deyu fermân buyurulduğu sâ'at uğur-ı dîn-i mübîninde kemâl-i [23a] gayret ü ittifâk üzere hareket olunub bî-pervâ metrisler alınmağa mübâşeret ve küffâr tarafından her ne kadar cenk ü harbe mübâderet olundu ise kat'â isgâ olunmayub sabaha değin bi-fazli'l-İlâhî Te'âlâ metrisler alındı. Garâ'ib ahvâldendir ki birkaç mürteddin fesâdı ile taraf-ı İslâmiyândan atılan tüfenk sadâsından derûn-ı taburda olan ehl-i şürûr ve kefer-i pür-gurûr azîm telâşa düşüb "dilîrân-ı îmân bize ne-aceb amân virmeyüb geldikleri gibi yürüyüş

idiyorlar” deyu pîç ü tâb ve kemâl-i ıztırâb ile karşı tarafda olan ‘askerini tabura cem’ itmeğe mübâşeret ve sabaha değin terk-i hâb ü râhat eyledikleri ahz olunan dillerden haber alındı.

Yevmü’s-sebt. Yevm-i mezbûrda metrislere metânet ve istihkâm ve tob tabyaları binâsına ihtimâm olunub küffâr dahi taburda olan çadırların bozmağa piyâde ve süvârî alayların düzmeğe başlayub metrisler dahi henüz dâ’iren-mâdâr hafr olunub tekmîl olunmamağa küffâr taşra çıkar ise gâfil olunmamak üzere herkesin çadırında birer ikişer hıdmetkârından mâ’adâsı metrisler ardında ve ‘asâkir-i Tatar bayır başlarında hâzır ü âmâde olunmak üzere fermân buyurulub tarafeynin alayları ahşama dek minvâl [23b] üzere karâr idüb tüfenkden mâ’adâ silâh ile cenk vâkı olmadı.

Yevmü’l-ehad. Yevm-i mezbûrda Mısırlızâde İbrahim Paşa kolunda mevâzi’-i münâsibde hâk-ı ekin sepetlerden siperler vaz’ ve üç ‘aded balyemez ve on ‘aded şâhî toblar nihâde ve ale’s-sabâh atılmağa mübâşeret ve Tuna Kapudanı Ali Paşa dahi me’mûr olduğu adada tabya binâ ve dört ‘aded kolonborna tob vaz’ ve atmağa müdâvemet idüb küffâr kalyonları ve Tuna’nın iki başında olan tabyaları ile donanma-yı hümâyûn sefineleri azîm cenk eylediler. Kalyetelerden atılan tob daneleri kalyonlarına ve köprüsüne isâbet itmekle bi’z-zârûrî kalyonlarını kal’a altına doğru kaldırdı. Ve yevm-i mezbûrda bade’l-asr irâdet-i Kahhâr-ı Zülcelal ile tabyasının birinde bir mikdâr barut ve humbarasına ateş isâbet idüb vâfir küffâr dâhil-i hufre-i nâr oldu.

Yevmü’l-isneyn. Yevm-i mezbûrda Cafer Paşa kolundan üç ‘aded balyemez ve birkaç kıt’a şahî toblar vaz’ ve ale’s-sabah atılmağa mübâşeret ve i’-mâl-ı tob ve tüfenk ile tazyîk-i a’-dâ-yı bed-sigâle mübâderet olunub küffâr dahi taburda bakiyye kalan çadırların kaldırmağa dikkat eyledi ve yevm-i mezbûrda sadr-ı a’zam hazretleri [24a] bi’z-zât yeniçeri metrislerine varub herkese nevâziş ve ikrâm ve erbâb-ı metrise ihsân ve in’âm buyurub ve her kolda mecrûh olanlara cerrâhlar ve bahşiş vermek için mahsûs mu’temed âdemler ta’yîn buyuruldu.

Yevmü’s-sülasâ. Bu gice yeniçeri ve sâ’ir kollarda vaz’ olunan toblar atılmağa başlanub metrisler ve sıçan yolları ile ilerüye ‘azîmet olunub taraf taraf cenk ü peygâr derkâr ve semt semt gavga iştihâr bulub mevâzi’-i müte’addide toblar nihâde ve esbâb-ı muhâsara amâde olduğunu melâ’in-i dalâlet âyîn müşâhede eyledikçe bîm ü ıztırâba düşüb piyâde ve süvârî ‘askerini kal’aya da’vet ve cenk ü harbe niyet eyledüğü nümâyân olub ve celâdetlü han-ı ‘âli-şân hazretleri tarafından gelen haberin mefhûmunda “küffârın revîşinden yürüyüş ihtimâli mülâhaza olunur” deyu buyurmuşlar. Sadr-ı a’zam ve serdâr-ı ekrem hazretleri bi’z-zât kalkub metrisler ardında bir münâsib mahalde sâyebân kurub asâkir-i İslâm hâzır ve müheyyâ ve ‘avdet olunca ol mahalde pâ-ber-câ olub ve yevm-i mezbûrda murâd eyledikleri mukâta’âtdan beşer akçe tekâ’üd vazîfesi ve yirmişer nakd gurus ile dal kılıç bayrakları açılıb katî vâfir âdem tâlib ve yazılmağa râgıb oldular. Ve ova tarafından [24b] metrisler alınmağa mübâşeret olunub lâkin mesâfe-i ba’ide olub birkaç günde tekmîli müte’assir olmağa yirmi kıt’a firkate Tuna’dan müfrez göl başında hâzır ü âmâde ve tobları ova tarafına doğru çevirüb me’mûr oldukları mahalde basîret üzere karâr-dâde olub küffâr metrisler üzerine ve ova cânibine hücum itmek

ihimâli olur ise firkateler levendâtı dahi tob ve tüfenk ile cenk ü harbe ikdâm eylemek üzere fermân buyuruldu. Ve kable'z-zuhr melâ'in-i duzeh-karâr hîle ü hud'ayı izhâr ve gürûh-ı mekrûh alayları âşikâr olmağa başlayub her regimenden güzîde ve ahen-puş ve cenk-âver küffâr intihâb ve her zümre sarı ve kırmızı ve beyaz esvâblar ile başka başka alaylar düzüb guzât-ı İslâm ile cenk ü harbe şitâb ve küffâr lisânı üzere öküz boynuzu iki başdan atlu ve orta koldan piyâdesi yürümek üzere istisvâb idüb evvelen ova tarafında olan sadr-ı a'zam agavâtı ve bayrakları ve sâ'ir ol mahalle me'mûr 'asâkir-i İslâm üzerlerine hücum eylediklerinde ol gürûhun içinde Hayzer nâmıyla meşhûr olan ikinci ceneralleri bile olub ibtidâ hücumlarında açıktan metris almağa mübâşeret [25a] idüb henüz metrisleri üç dört karış hafr olmayan otuzar kırkar dirhem tüfenkli sadr-ı a'zam tüfenkçileri üzerine yürüyüb bunlar dahi bî-pervâ bir bölüğü i'mâl-i tufenge ibtidâ ve bir bölüğü hâzır ve müheyyâ ve kat'â küffârı ısgâ itmeyüb hamle-i evvelde küffârın yüzün çevirdikleri atlu 'askerinin manzûru oldukda hem-'inân-ı ittifâk ile su kapusuna varınca kırub ve sol tarafda sipâh ve silâhdâr terakkîli neferâtı üzerine varan küffâra dahi göz açdırmayub hendek başına varınca bayraklar dikilüb ve orta koldan metrisler üzerine hücum iden piyâde küffâra dahi metrislerde olan gâziler emân vermeyüb açıktan yürüyüb tabur hendeği başına varınca sürüb guzât-ı müminin taraf taraf gülbang-ı "Allâh Allâh" ile kubbe-i feleki pür-sadâ kılub bir hamle-i kûh-efgen ve bir sadme-i saf-şiken birle hanâzîr-i müstehakki't-tedmîrin üzerine hücum-ı dilîrâne ve gayret-i merdâne ile bir tığ-i Rüstemâne havâle eylediler ki küffâr sâ'ika-i kahr-i Hudâ nâzil oldu sanub akılları başından gidüb kal'a tarafına tahlîs-i vücûd için can atdılar. Tarfetü'l-ayn içre artlarından irişilüb kati vâfir fâris ve piyâde-i küffâr 'alef-ı tığ (ü) tebâr olmağa bi-fazlî'l-llâhi Te'âlâ [25b] bu nusret-i bedîhi'z-zuhûr mukaddeme-i sürûr-ı nâ-mahsûr olub kelle ve dil getürenlere sadr-ı a'zam hazretleri kise kise dirhem ve dinar virmekte bezl-i himmet ve sarf-ı sermâye-i vus' ü kudret buyurdular. Ve yevm-i mezbûrda Erdel tarafından imdâd olmak üzere dört bin piyâde ve iki bin atlu ve Segedin kal'asından birkaç pare tob ile Bolond nâmıyla meşhûr olan pelîd dâhil-i tabur olduğu haber alındı.

Yevmü'l-erba'â. Yevm-i mezbûrda gice ve gündüzde küffâr tarafından cenk ü cidâle takayyüd olunmayub câ-be-câ mazgallardan metrislere tüfenkler ve tabyalardan donanma-yı hümayûna toblar atılırdı. Be-her-hâl bir hîlesi olmak mülâhazasıyla metrislere ve sıçan yolları ve tüfenkci tabyalarına metânet ve istihkâm virilmeğe ihtimâm ve ikdâm-ı tamm olunurdu. Meğer yevm-i evvelde asâkir-i İslâmın gerek metris ve gerek hücum-ı dilîrânelerinden gâyet hayrânî ve perişânî-i hâl ve bî-ser ve sâ mânî ve teşvîş-i bâllarından ne kâre mübâşeret olacakların bilmeyüb tabur-ı makhûr içinde Tuna'dan Tuna'ya varınca bir hendek dahi hafr idüb "*guzât-ı İslâm hendek-i evvele zafer bulduğu halde firâr idenlerimiz bunda karâr eylesün*" deyu [26a] mübâşeret ve sabaha değin tekmile müdâvemet eylemişler ve yevm-i mezbûrda donanma-yı hümayûndan atılan tob daneleri kalyonlarından birine isâbet itmekle bir tarafında olan tobları kundaklarından cüdâ ve amel-mânde ve nehr-i Tuna'da nâ-peydâ oldu. Ve bu gice Rumili koldan küffâr taşra çıkmak üzere ta'yîn eylediği eşrâr-ı nühûset-idbâr ile 'avdet eyledi.

Yevmü'l-hamîs. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ve cebeci ve sâ'ir ocaklara sadr-ı a'zam hazretleri tarafından başka başka bahşişler çavuşbaşı ağa vesâtatıyla irsâl ve herkese tevzî' ve taksîm ve du'â-yı devlet-i pâdişâhî tekrâr ve tetmîm eylediler ve bu gice cebeci kolundan tecdîd-i metris olundu. Ve yevm-i mezbûrda Tuna'nın yukarı tarafında Osek yolunda vâkı' Kerevit¹¹⁰ palankası küffârın zahâ'ir gemilerinin memmeri olub muhâfazasına ve ol havâlinin tefahhus ve teccessüsüne Kurd Beğ ve Katana Mustafa Beğ ve Kurus kralının âdemleri ta'yîn olunub arabalar üzerinde kırk 'aded çete kayıkları ile Sirem¹¹¹ ve Titel¹¹² beğleri mahal-i mezbûra gönderildi.

Yevmü'l-cum'a. Bu gice küffâr taburunda müceddeden bir tabya peydâ ve üzerine yedişer vukiyye toblar vaz' ve ale's-sabah sımâh-ı müminîni [26b] pür-sadâ idüb ve sâir tobların i'mâli ile bahâne-cûy-ı gavga oldu. İbrahim Paşa ve Cafer Paşa kollarında vaz' olunan humbara daneleri ale'l-gafle tabura doğru perrân ve mecma'-ı küffâr olan mahallere isâbet itdirmekde dâmen-i der-miyân olunub tarafeynden ahşâma dek nâ'ire-i harb ü kîtâle iştiğâl olundu.

Yevmü's-sebt. Bu gice metrisler ve sıçan yolları kadem-ber-kadem ilerüye varmak üzere ikdâm ve tabyalara 'azîm sepetler ile metânet ve istihkâm virilmeğe ihtimâm olduğundan ehl-i İslâmın cüret-i bî-bâkânesinden melâ'ine nev'an fütûr gelmekle mekr ü hîle yolların bâz ve metrisler üzerine humbara ve sâ'ir edevât-ı cenk ile ateşbazlığa ağâz eyledi. Ve yevm-i mezbûrda üç bin mikdârı atlusu karşı tarafda alaylar tertîb gâh tabura doğru gelüb gâh sahrâya gidüb gâh mübâsir-i cenk ve gâh ehl-i İslâma renk için ahşâma dek bu hâl üzere evkât-güzâr tob danesiyle ol gün vâfir küffâr dâhil-i hufre-i nâr oldu. Ve yevm-i mezbûrda Tuna'nın yukarı tarafında çete kayıkları ale'l-gafle küffârın zahâ'ir gemilerine musâdif olmağla Futok¹¹³ nâm mahalle doğru firâr [27a] ve rücû'a şitâb esnâsında irişilüb birkaç danesi gark-ı âb olub tabh olunmuş nân ile memlû iki kît'a çam sefinesi nasîb-i ehl-i îmân oldu. Ve bu gice Osek¹¹⁴ tarafından iki bin mikdârı imdâdînin kayıklar ile dâhil-i tabur ve zamîme-i ehl-i şürûr olduğu istimâ' olundu.

Yevmü'l-ehad. Yevm-i mezbûrda beyne's-salâteyne değin tob ve tüfenk ile cenk ü harb olunub kable'l-asr küffâr tarafından bî-sebebe kati vâfir tüfenk atılub metrisde olan gâzîler *“biz dahi karşılık tüfenklerimizi boşaldırsak belki düşmen vakt-i fırsat mülâhazasıyla bir hîleye sâlik ve bilâ-mûcib bir mikdâr yoldaşlarımız hâlik olur”* deyu nevbet be-nevbet i'mâl-i tob ve tûfenge müdâvemet olunub yarım sâ'at mikdârı tarafeynden avâze-i tüfenk münfek olmadı. Metrisler verâsında olan guzât-ı muvahhidîn dahi hâzır ve müheyyâ ve me'mûr oldukları mahallerde pâ-ber-câ oldular. Ordu-yı hümayûnda olan 'asâkir-i İslâm gürûh-â-gürûh mahal-i cenge isti'câl ve tahsîl-i rızâ-yı hudâ-yı müte'âl eylerlerdi. *“Sübhâna'llâh böyle bir hengâme vaktinde nidâ-i dellâl ile fermâna imtisâl eylemeyenler bu sene [27b] meydân-ı vegâya bu*

110 Sırbistan'da Čerević (Черевић) olabilir.

111 Sırbistan'da Srem ismini taşıyan iki yer bulunmaktadır. Sremski Karlovci (Сремски Карловци) ve Sremska Mitrovica (Сремска Митровица). Burada zikri geçen Voyvodina bölgesinde Tuna kıyısında bulunan Sremski Karlovci olabilir.

112 Sırbistan'da Voyvodina bölgesinde Titel (Тител).

113 Sırbistan'da Voyvodina bölgesinde Futog (Футог).

114 Hırvatistan'da Drava nehrinin sağ tarafında Osijek.

mertebe sür'at ve birkaç seneden berü bu hâl üzere gayret görmedik" deyu sefer-dîde ihtiyârlar ta'accüb-künân şükr-i Yezdân iderlerdi. Meğer birinde Bodak (بودق)¹¹⁵ didikleri melâ'in dört bin piyâde ve iki bin atlu küffâr-ı düzah-karîn ile imdâda geldüğüne şenlik eyledüğü haber alındı.

Yevmü'l-isneyn. Bu gice metrisler tecdîd ve tevsî' ve tabyalar tekmîl ve terfî olunub vaz' olunan toblar ve havan humbaraları pey-der-pey taraf-ı a'dâya irsâl ve nev-be-nev nâ'îre-i cenk ü cidâl işti'âl bulub melâ'in-i mekkâr ve adû-yı nâ-bekâr harb ü kıtâlde ısrâr idüb cânib-i İslâmiyândan bir mahalde tabya ihtirâ' ve tob vaz' olduğu istimâ' eyledikde derhâl mukâbelesinde sepetler peydâ ve toblar müheyâ eyleyüb karşulaşmağa ictirâ iderdi. 'Avn-ı hakk ile guzât-ı Müslimînin sa'y ü gûşîşlerine kat'â fütûr gelmeyüb bir kadem ilerüye varmağa ikdâm ve metrislere metânet virmeğe ihtimâm iderlerdi. Ve tîr-endâzân müminînin pertâb itdikleri sihâm-i nâgeh-kazâ gibi merki i'lâm ve ekseri isâbet-i hedef-i merâm olub niçe küffâr-ı fesâd-âlûdî nâbüd eylerlerdi. [28a] Ve yevm-i mezbûrda eyyâm-ı sâ'ireden ziyâde cenk ü peygâr derkar olmağa 'asâkir-i İslâm hâb u râhatı kendülere harâm idüb me'mûr oldukları mahalde sebât-ı kadem göstermeleriyle tahsîl-i nîk-nâm eylediler. Birkaç günden berü atılan dane-i tobdan kati vâfir devâbb fütâde-i hâk beher yevm yetmiş seksen kâfir helâk olduğu haber alındı. Yevm-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri bi'z-zât guzât-ı İslâmı görmek için birkaç kulları ile ova tarafında geşt ü güzâr ve bir mahalde nişest-karâr buyurub bu hakîr dahi mülâzim-ı rikâb-ı hıdmetleri idim. Tabur-ı makhûra şol mertebe karîb varıldığı sığâr ü kibâr-ı küffâr mu'âyeneten müşâhede ve aşikâr olub kemâl-i telâşımdan nâşi dest-i kûtâhını dırâz eylese resîde-i girîbânım olurdu kıyâs eyledim. Li'l-İllâhi'l-hamd dîde-i bî-nuru kör olub ol an i'mâl-i tob ve tûfenge mübâşeret ve ol hinde mekr ü hîlece cesâret eylemedi.

Yevmü's-sülasâ. Yevm-i mezbûrda ova tarafından nehr-i Tuna'ya varınca mesâfe-i ba'îde olmağa yek-pâre metrisler alınmak müte'assir olub lâkin küffâr taşra çıkmak kâd eylese atlu 'askerine bundan münâsib mahalli olmayub [28b] her bâr gürûh-ı mekrûh alaylarından bir mikdâr fâris ve piyâde mahal-i mezbûrda 'asâkir-i İslâm mukâbelesinde hâzır ü âmâde dururdu. Be-her-hâl muhafazaya muhtâc olduğundan donanma-yı hümâyûn levendâtından bin nefer dahi ihrâc ve mekân-ı ma'huddan metrisler almağa mübâşeret ve sabaha değin tekmîline bezl-i himmet eylemişlerdi. Ale's-sabah nehr-i Tuna'dan Tuna'ya varınca metrislerin birbirlerine ittisâli küffâr-ı bed-fi'âlin manzur-dîde-i bed-sigâli oldukda kemâl-i ıztırâbından pîç ü tâbe düşüb karşı tarafda alaylar düzüb ve taburda çadırlar bozub her vakitte bir revîş ve her sâ'atde bir iş gösterüb hezâr mekr ü âl ile guzât-ı İslâmı iğfâl sevdâsında olurdu. Ve tabur-ı makhûr içinde eyyâm-ı muhâsaradan sonra müceddeden ihtirâ' eyledüğü toprak tabyasına üç pare bal-yemez tob vaz' idüb ordu-yı hümâyûna doğru ahşama değin i'mâl iderdi ve gurûb-ı şemsden tulû'-ı fecre varınca tarafeynden i'mâl-i tobdâ imhâl olunmak kâ'idesine ri'âyet olunurdu. Amma bu gice tabya-i merkûmeye altı pare tob dahi vaz' ve nısfü'l-leylde atmağa mübâşeret

115 *Silâhdar Târîhi*'nde "Burk (بورق)" şeklinde geçmekte ve bununla Brandenburg'a işaret edilmektedir: "Meğer birinde Burk [Brandenburg] Herseki dört bin yaya ve iki bin atlu küffâr-ı düzah-fîrâr ile imdâda geldüğüne şenlik eyledüğü haber alındı." s. 763.

ve bir sâ'at mikdârı müdâvemet eyleyüb [29a] bu hîleden kasd-ı fâsidi ne olduğu ma'lûm olmayub ancak Osek tarafından getürdüğü toblardan olduğu istimâ' olundu. Ve yevm-i mez-bûrda kethüdâ-i bevâbîn-i dergâh-ı 'âli Hasan Ağa vesâtatıyla sa'âdetlü sadr-ı a'zam ve celâdetlü hân-ı 'âli-şân hazerâtına 'asâkir-i İslâmı vedî'a ve emânet ve münâsib görüldüğü üzere hıdemât-ı dîn-i mübîninde bezl-i kudret eylemelerini müş'ir hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn ve birer kabza şemşîr-i 'adû-tedmîr ile birer sevb ser-â-sere kaplu semmûr-ı fâyizü's-sürûr şeref-resân vürûd bulub bi'l-cümle erkân-ı devleti sadr-ı a'zam hazretleri tabyasına da'vet ve hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûn feth ve kırâ'at olunub herkes hulûs-ı bâl ile kahr-ı a'dâya niyyet ve me'mûr oldukları metrislere 'avdet eylediler. Vüzerâ-yı 'izâma tafsîl üzere irsâl buyurulan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnı kâtibân-ı esrâr-ı şehri-yârî tebeyyüz idüb "mücebiyle 'amel oluna" deyu 'unvânına kalem-i mu'ciz-beyânları ile keşîde kılınmak kânûn-ı selâtîn ve kâ'ide-i mülûk-pîşîn iken şevketlü ve kudretlü ve mehâbetlü pâdişâhımız hazretleri irtikâb-ı zahmet ve kullarına merhamet ve sadr-ı a'zam hazretlerine ikrâm ve 'asâkir-i İslâma ihtimâm için bu def'a vürûd bulan hatt-ı hümayûn-ı şeref-makrûnı [29b] tafsilen kalem-i sihr-âferîn ve edâ-yı kelimât-ı şîrîn ile bi'z-zât tahrîr ve tasfîr buyurdıkları manzûr-ı dîde-i sığâr ü kibâr ve du'â-yı ömr ü devlet-i Zıllu'l-İllâh-ı 'âdili tekrâr eylediler (Hafaza Allâhu min cemî'i'l-ekdâr hallede Allâhu hilâfetuhu ilâ yevmi'l-karâr). Ba'dehu Hasan Ağa'ya ser-â-sere kaplu semmûr kürk ve etbâ'ına hıl'at ilbâs buyuruldu. Ve esnâ-yı cenk olmağla sadr-ı a'zam hazretleri kethüdâsıyla ser-çavuşân ve birkaç ağayân ve çavuşân ile istikbâl olunub mehterhâne ve sipâh ve silâhdâr neferâtı me'mûr oldukları mahallerden kaldırılmadı.

Yevmü'l-erba'â. Yevm-i mezbûrda dahi tarafeynden bazar-ı cenk ü cidâle revâc ve tob ve tüfenk ile a'dâ-yı dîn iz'âc olunub tecdîd-i metrislerde bezl-i himmet ve sarf-ı sermâye vus' ü kudret olundu. Küffâr dahi ordu-yı hümayûna doğru havâle eyledüğü dokuz kıt'a tobları bilâ 'aded isti'mâl ve ahşama değîn kat'â ihmâl itmeyüb li'l-İllâhi'l-hamd bu kadar dane-i tobdan bir nefer Tatar nâ'il-i rütbe-i şehâdet ve ancak üç devâbba isâbet eyledi. Ve Tuna karşı cânîbinden bu gice küffâr tarafından donanma-yı hümayûn mukâbelesinde müceddeden bir tabya amâde ve sekiz kıt'a balyemez toblar nihâde idüb kalyete ve fırkateler ile kati vâfir [30a] harb ü kîtal ve ziyâde cenk ü cidâl olundu.

Yevmü'l-hamîs. Yevm-i mezbûrda ova tarafında nehr-i Tuna'dan ifrâz olunmuş adanın münâsib olan mahallinde üç kıt'a kolonborna toblar nihâde ve tob daneleri mecma'-ı küffâr olan mahalle isâbet itdirilmek karâr-dâde olduktan sonra i'mâline müdâvemet ve küffâra ziyâde hakâret olduğundan mâ'adâ rû'esâ-yı melâ'inden birisinin hayme-i idbârına isâbet eylediği mu'âyeneten müşâhede olundu. Ve yevm-i mezbûrda İlok¹¹⁶ tarafında müctemi' olan haydûd eşkiyâsının üzerine Katana Mustafa Beğ bir mikdâr piyâde ile gönderilmiş idi. Bir mahalde müsâdif olunub vâfiri tu'me-i şemşîr ve bir mikdârı esîr-i bend-i zincir oldu. Ve yevm-i merkûmda sadr-ı a'zam hazretleri tarafından harclık olmak üzere şecâ'atlü han-ı 'âli-şân hazretlerine bin 'aded şerîfi altun irsâl buyuruldu. Ve bu gice emr-i Hakk ile bir şedîd rüzgâr ve

116 Hırvatistan'ın en doğusunda İlok.

bir sâ'ika-i şu'le-dâr zuhûr idüb şol mertebe bârân olduki devâbb ve insân medhûş [ü] hayrân oldu.

Yevmü'l-cum'a. Be-hükm-i irâdet-i rahman imtidâd-ı bârân ile hendekler ve sıçan yolları dolub erbâb-ı metris ziyâde bî-tâb ve ehl-i cenk azîm ıztırâb üzere olub lâkin herkes me'mûr oldukları mahallerde pâ-der-gil [30b] gönül birliğiyle sâbit-kadem ve cenk ü harbe küffârdan mukaddem mübâşeret ve merdâne gayret iderlerdi. Amma tarafeynden bir hatve ilerüye varılmağa imkân olmayub tob ve tüfenk ile cenk ü perhâş ve i'mâl-i dane-i humbara ile savaş olunub guzât-ı İslâm münâvebe ile çadırlarında bir lahza ârâm ve metrislerde olanlar dâ'imâ kıyâm üzere ikdâm idüb mümkün oldukça sepetler ta'mîr ve kovalar ile metrisler tathîr olunurdu. Ve yevm-i mezbûrda nehr-i Tuna'nın üst tarafında geçidbaşı olmak üzere Şanse ta'bîr olunur küffâr cânibinde bir şey peydâ ve ada içinde bir hîleye dahi ictirâ idüb ve içinde vâfir küffâr cem' ve metrisler alub toblar vaz' eyledüğü haber alınmağla çete kayıkları ile Sirem ve Titel beğleri Tuna'dan ve Şarkanlı İbrahim Paşa karadan ta'yîn olunmuşıdi. 'Ale'l-gafle vakt-i şâfi'îde iki taraftan hücum olunub üç sâ'at mikdârı cenk ü kıtâl ile vâfir küffâr güşte-i tığ-ı telef ol gâ'ile dahi ber taraf olub ikişer tobları ile iki kıt'a cenkci şaykaları ve Kerevit palankasında üç pare tob ve bir mikdâr barut ve kurşun ahz olunub ihfâ olunandan mâ'adâ on beş esîr küffâr huzûr-ı sadr-ı âliye ihzâr olundu.

Yevmü's-sebt. [31a] Bi-emri'l-İlâhi Te'âlâ bu gün bu gice kesret-i bârândan tecdîd-i metrise imkân olmayub ancak metânet ve istihkâm ve hedm olunan mahalleri ta'mîre ihtimâm ve me'mûr oldukları yerlerde intibâh üzere kıyâm ile güzârende-i evkât ve eyyâm ve guzât-ı İslâm metrislerde olduklarını iş'âr ve i'lâm için dane-i tob ve tüfenk ile taraf-ı a'dâyâ irsâl-i peyâm iderlerdi. Ve bade'z-zuhr kefare pür-gurûr şiddet-i bârândan erbâb-ı metrise fütûr gelmek vesvesesiyle her koldan birer mikdârı adû-yı siyeh-derûn taburdan bîrûn olub tahrîk-i hutuvât kudûm-ı şom ve metrisler hâlî ise mâ'adâmız dahi hücum ideriz fikr-i fâsîdi ile bir bir hareket-i bî-bereket ve bu kâr-ı mümteni'ü'l-husûle cesâret eyledikleri gâzîyân-ı mutarassıd-ı vegâ ve mü'minân-ı bahâne-cû-yı gavga olan bahadırân-ı şecâ'at-şî'ârın manzûrları oldukda sell-i seyf meydân ve metrislerden ilerüye bürrân olub adû-yı rubeh-sıfatân cür'et eyledikleri ahvâle peşimân ve üftân ü hizân tabura doğru girîzân olunca niceleri güşte-i tığ-ı ehl-i imân olub bu vartadan tahlîs-i cân idenler bir dahi bu makûle kâra heves eylememek üzere ahd ü eymân eylediler.

Yevmü'l-ehad. Yevm-i mezbûrda ebr-i asmân bir mertebe isâle-i katarat-ı bârân eyledi ki tabur değil sahrâ-yı bî-pâyân [31b] olsa dost ve düşmen birbirlerine varmağa imkân ve bir tarîkle tebdîl-i mekân hâric-i tâkat-ı beşer ve "es-seferu kıt'atun mine's-sakar"¹¹⁷ mefhûmu ma'lûm ve hayyiz-i şühûdda cilve-gir oldu. Bu hal ile mümkün oldukça herkes metrislerde daim ve her gürûh cenk ü harbe kâ'im olub cenab-ı Rabbü'l-izzet guzât-ı İslâma şevk ve kuvvet ihsân idüb her çend ki küffârdan hareket hiss olunsa süvâri ve piyâde me'mûr oldukları mahallerde hâzır ü âmâde olurlardı.

117 Sefer, savaş cehennemden bir parçadır.

Yevmü'l-isneyn. Rûz u şeb bârân-ı rahmet nâ-mütenâhî üslûb-ı sâbık üzere mütemâdi olub eğerçi tabur-ı makarr-ı şeyâtîn bir zirâ' mikdârı pür-tıyn olmağla 'adû-yı bî-dîn kilâb-ı Yehûd gibi harekete mecâlleri kalmayub zâbitlerine varınca pâ-der-gil ahvâlleri müşgil ve ihtiyâr-ı zull eylemişler idi. Lâkin birkaç seneden berü tedârük ve ihzâr eyledikleri elvâh ve eşcârdan perdâht olunan tahta bendler üzerinde karâr ve bîm-i cân ile cenk ü harbde ısrâr iderlerdi. Ve yevm-i mezbûrda 'asâkir-i Tatar'dan bir mikdârı Tuna'nın aşağı cânibinde vâkı' Islankamen nâm mahalden üstü açık kayıklar ile küffâra gûşmâl içün karşı tarafa geçürölmek münâsib göröldü.

Yevmü's-sülasâ. Yevm-i mezbûrda hava açılıb 'asâkir-i İslâma hayât-ı tâze ile sürûr-ı bî-en-dâze hâsıl olmağla tecdîd-i [32a] metrise mübâşeret ve cebr-i noksân kâ'idesi üzere eyyâm-ı güzêştede hafr olmayan mahalleri tekmiîle niyet eylediler. Ve yevm-i mezbûrda karşı tarafa gönderilen Kalgay ve Gâzî Giray ve Sa'âdet Giray sultânlar ile beş bin mikdârı güzîde Tatar Kobile Manastırı nâm mahalde karavul iden otuz nefer Macar katanasını şikâr idüb tahlîs-i can idenler "*Tatar-ı yağma girân geldi*" deyüb küffârı haberdâr idince sultânân iki bin mikdârı Tatar ile der-kemîn mâ'adâsı irsâl-ı cânib-i melâ'in kılınub lâkin küffârın asıl ordusu tabura karîb ve ziyâde mecma'-ı eşrâr olub karavuldan firâr idenler dahi haber virdikleri hâlde cüz'î 'asker ile mukâbele-i küffâr mülâhaza-i akıbet-kâr birle makbûl-ı 'asker-i nâmdâr olmayub üç sâ'at mesâfede nehr-i Tuna'nın kenârında Futok nâm mahalde kurulan çadırları târumâr olunmak üzere ittifâk karâr virilüb büyük ordusuna uğratmayub ale'l-umûm mahal-i mezbûrda olan küffâr çadırlarına hücum olundukda iki bin mikdârı ehl-i 'udvân güşte-i tîğ ve tîr ü sinân-ı Tatar-ı bî-emân olub iki bin mikdârı esîr ile me'mûlden ziyâde ganâ'im-i ehl-i sakar ve altı bin mikdârı gûsfend ve bakar ile 'avdet eylediklerinde büyük ordusunda haberdâr olan kilâb on bin mikdârı [32b] Nemçe ve Macar atlasu ta'kîb kasdıyla şitâb idüb ganâ'im ile 'avdet idenler sultânân üzerine doğru 'azîmet ve mülâkî olduklarında "*eğer cümlemiz bir mahalde cenge mübâşeret idersek kesret-i a'dâya mukâvemet müşkil, ganâ'im alanlar geçid başına doğru gitsünler. Küffâr ganâ'im ve esîri tahlîs sevdâsında olur ise biz ardından ve siz mukâbelesinden cenge mübâşeret idelim. Eğer bizim üzerimize hücum ider ise siz semt-i selâmete 'azîmet biz dahi iktizâ-yı vakte göre hareket idelim*" deyu ittifâk itmeleriyle küffâr ganâ'im ile 'avdet idenleri ta'kîbden ferâgat ve alaylar düzüb sultânân ile cenge mübâşeret eylediklerinde taraf-ı Tatardan tîr-endâzlık ve cânib-i düşmenden ateşbârlık fennlerine mübâderet ve üç sâ'at mikdârı izhâr-ı mehâret olunub lâkin çete tarîkiyle gidilüb ve ganâ'im alanlara insîrâfa ruhsat virmeğle esnâ-yı cenkde iki bin mikdârı gâzî-i bî-tâb bulunub düşmene kıyas ile deryâdan bir kûze âb belki dâhil-i girdâb olmuşlar idi. Bi'z-zârûrî semt-i selâmete imâle-i licâm ve taraf-ı İslâma irişmeğe ihtimâm olunub nehr-i Tisa ayakdan ve nehr-i Tuna kayıklar ile Pançeva'dan 'ubûr olunub üç dört günden sonra ordu-yı hümâyûna mülhak oldular ve ganâ'im ile 'avdet idenler ol gün [33a] selâmet birle geçid başına vüsûl buldular. Ve yevm-i mezbûrda vukû' bulunan hengâmede ihrâz-ı rütbe-i şehâdet ve mübtelâ-yı bend-i esîr-i felâket olan yüz elli mikdârı Tatar-ı bî-bâk sebî ve gâret olunandan mâ'adâ dört bin mikdârı küffâr-ı fütâde-i hâk-i helâk olduğı hayret-efzâ-yı erbâb-ı ukûl ve mu'cize-i bâhire-i hazret-i cenâb-ı Resûldür.

Yevmü'l-erba'â. Yevm-i mezbûrda bi-emri'l-İllâhi Te'âlâ bârân î'âde ve sâ'ir eyyâmdan ziyâde yağmağa başlayub tecdid-i metrise zamân ve i'mâl-i tob ve tüfenk ve humbaradan mâ'a-dâya imkân olmayub lâkin küffârdan ahz olunan iki şayka ve çam gemilerine levendât vaz' ve kapudan nasb ve Kerevit palankasına muhâfız ta'yîn ve çete kayıkları ile sâ'ir mücâhidîn Tuna'nın yukarı tarafında donanma misillü vâfir tedârük gördüklerine küffâr tahsîl-i yakîn itmekle karşı tarafında olan çadırlarından gürûh-â-gürûh alaylar bağlayub ve nehr-i Tuna ile birkaç gemiler gönderüb gâh barut yakub ve gâh taburdan ehl-i İslâm üzerine ateşler saçub gâh sahrâ-yı bî-pâyânda dolanub gâh trenpete ile 'askerîn kollarub ne hîleye mübâşir ve ne hud'a-ya hâzır olduğu ma'lûm olmayub cenab-ı vezâret-me'âb sâhib-i teyakkuz ve intibâh hazretleri dahi düşmen-i dîn ve gürûh-ı mu'ânidîn [33b] fikr-i fâsidleri ne olduğunu haber almak üzere her maslahata âmâde olan bende ve azâdeye ısdâr-ı fermân buyurduklarında tecessüs ve tafahhusa dâmen-i der-miyân olunub gâh 'asâkir-i Tatar'ın karşı tarafa mürûrlarından hirâsân ve gâh killet-i alefden ekser devâbbı telef olmağla otluk bahânesiyle sahrâya şitâbân olduklarını haber verdiler. Bade'l-asr Kerevit palankasında muhâfazaya me'mûr olan Şarkanlı İbrahim Paşa'dan âdem gelüb *"bu tarafda çete kayıkları ve şaykalar küffârın zahâ'ir gemilerinin mürûrına mümâna'at ve Kerevit palankasına ta'yîn-i muhâfızîn ile metânet virildiği melâ'ine ziyâde zahmet virüb bu gâ'ileyi ber taraf itmek mülâhazasıyla kayıklar ile üç bin mikdârı küffâr üzerimize gelmek kasdıyla âşikâr olmuştur"* deyu imdâd talebinde olmuş ol sâ'at bin beşyüz terakkîli sipâh ve silâhdâr ve beşyüz Tatar ve bölük-i erba'a neferâtı ile Niğbolu paşası Ali Paşa karadan Sirem ve Titel beğleri çete kayıkları ile nehr-i Tuna'dan 'alâ cenâhi'l-isti'câl irsâl olunub lâkin imdâd irişmezden mukaddem bade'l-mağrib küffâr kayıklarından taşra dökülüb palanka-i merkûmeyi muhasara ve dört sâ'at mikdârı mukâtele ve müşâcere olunub imdâd ta'yîn olunduğundan dahi haberdâr [34a] olunca firâr idüb ol esnâda ikiyüz mikdârı küffâr revâne-i derekât-ı nâr ve yirmi esir huzûr-ı 'âlîye ihzâr olundu. Ve yevm-i mezbûrda Veteran nâmıyla meşhûr olan seg-i bî-dîn Segedin havâlisine Erdel tarafından Nemçe ve Macar yedi sekiz bin füccâr ile gelüb¹¹⁸ ve Zrin oğlu ve Bakan¹¹⁹ oğlu memleketlerinden üç senelik bâc ve harâc alınmamak üzere on beş bin mikdârı imdâd ihrâc ve 'asâkir-i İslâmî iz'âc için Nemçe çasarından müte'addid kağıdlar gönderilüb ve bu gürûh-ı mekrûh-enbûh tecemmu'larından sonra Kerevit palankası kurbunda köprü binâsı fikr-i fâsidleri olub mahal-i mezbûre mühimmât-ı cîsr gönderdikleri ahz olunan dillerden ve rızâları ile firâr idüb gelen Fransız tâ'ifesinden haber alındı.

118 *Silâhdâr Târîhi*: "Ol gün Erdel kralı Feterani la'în Nemçe ve Macar sekiz bin füccâr ile Segedin havalisine gelüb..." (s. 768)

119 Batthyany / Baçani.

Yevmü'l-hamîs. Yevm-i mezbûrda çete kayıkları Tuna üzerinde olan küffâr gemilerine şebhûn ve cenk ü cîdâl ile nehr-i Tuna pür-hûn olmağla esnâ-yı cenkde katil ve mecrûh olub ihfâ olunandan mâ'adâ dîl almak üzere Sirem ve Titel beğleri ve şayka levendâtı ma'rifetleri ile bir mikdâr esîr ihzâr ve zahâ'ir ile memlû iki çam sefine der-kenâr olundu. Amma metrisler ahvâli kesret-i bârândan müşkil ve rûz u şeb erbâb-ı cenk pâ-der-gil olmağla [34b] bî-tâblık eseri nümâyân ve dermândelik 'alâ'imi cümleye 'ayân olub *şimdiden sonra fâ'idesinden zararî ziyâde ve semt-i selâmete pâ-nihâde olmak evlâ ve ehakk oldu* deyu 'asker miyânında câ-be-câ kesret-i bârândan şikâyet ve birbirleriyle nihânî hikâyet idüb lâkin bu sırr-ı ser-besteyi sadr-ı a'zam hazretlerine bir ferd söylemeğe cesâret ve bir ahad lisâna getürmeğe cür'et idemezlerdi. Ve celâdetlü han-ı 'âli-şân hazretleri dahi *tahrîk-i rikâb-ı sefer ve uğur-ı şehir-yârîde terk-i râhat-ı hazar ide[li] kırk dört seneye bâliğ olub hezâr bazar-ı kâr-zâr [u] gavga ve niçe revâc-gâh-ı metâ'-ı vegâda bulunmuşuzdur. Nemçe taburu yirmi üç gün değil bir an mahsûr-ı 'asâkir-i mansûr olduğu ne manzûr-ı dîde-i i'tibârımız ve ne resîde-i sâmi'a-i ihtiyarımız olmuşdur. Fe-li'l-llâhi'l-hamd 'asâkir-i Tatar ne bir mahalde böyle inkıyâd ve ne bir cenkde bu güne nâ'ire-i harb ü kîtâlî ikâd eylemişlerdir* deyu müzâkere belki nihânî sadr-ı a'zam hazretlerine ifâde buyurmuşlar idi. Nefsü'l-emr 'asâkir-i Tatar bir kavm-i halî'ü'l-izâr iken sâ'ir 'asâkir-i me'mûre gibi küffâr karşusunda ve ta'yîn oldukları mahallerde ihtimâm ve ale'l-husûs han-ı 'âli-şân hazretleri tabur-ı makhûrun etrâfında bayır başında bilâ târem [35a] ârâm ve yağmur yağmadıkça darb-ı hıyâm itmeyüb sadr-ı a'zam ve serdâr-ı mükerrerem hazretleriyle ittifâk ve kahr-ı a'dâda kemer-beste-i vifâk olmuşlar idi. Ve yevm-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri tarafından her gün mu'tâd üzere gönderilen huddâm *erbâb-ı metris me'mûr oldukları mahallerde killet üzere olduğunu i'lâm eylediklerinde ol sâ'at herkes me'mûr oldukları mekânlar-da mevcûd olmak üzere ısdâr-ı fermân ve yağmur bahânesiyle ta'yîn olundukları mahallerde bulunmayanlar bilâ-emân katl olunur* deyu tenbîh buyuruldu ve ol gün sadr-ı a'zam hazretleri metrisleri tecessüs ve tefahhus iderek bade'l-asr yeniçeri ağası tabyasına varmışlar idi. Ve ekser ezmânda rü'esâ-yı 'asker ile ahvâl-i cenk ve keyfiyet-i düşmen müzâkere ve müşâvere olunmak mu'tâd olub metrisler gâ'ilesiyle birkaç gündür görüşülmeyüb herkes huzûr-ı 'âlîlerine intizâr ve her ferd derûnunda olan nihânî maddesini âşikâr itmek murâdları olmak gerekdir. *Ruhsat buyurulur ise ber cem'iyet olunub gayret-keş-i dîn ve 'asâkir-i mü'minîn ve وشاورهم في الأمر [ve şâvirhum fi'l-emr]*¹²⁰ *mazmûnuna imtisâl ve tahsîl-i rıza-yı Hudâ-yı müte'âl olmak münâsibdir* deyu niyâz-mend olduklarında vüzerâ-yı 'izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve zâbâtân ve bi'l-cümle tecrübe-kârân da'vet [35b] olunub metrisler ve sıçan yolları ve tabyalar ve düşmen ahvâli su'âl buyuruldukda *hamden li'l-llâhi Te'âlâ devlet-i pâdişâhîde mühimmât-ı cebehâne ve zahâ'irde kat'â noksanımız ve me'mûr olduğumuz hüdmetlerde asla taksîrimiz olmayub tekayyüd ve ihtimâm üzere olduklarını* huzûr-ı 'âlîye i'lâm ve "el-ke'lâmu yecürrü'l-ke'lâm" mefhûmu üzere 'alâ vetîretü'l-icmâl bu vech üzere bast-ı makâl eylediler ki:

120 Al-i İmran suresi 159.ayet

وشاورهم في الأمر (şâvirhum fi'l-emr)

İş konusunda onlarla müşavere et.

<http://kuran.diyaret.gov.tr/#>

Belgrad-ı dârü'l-cihâddan hareket ve düşmen-i dîn üzerine azîmet olunub i'lâ-yı kelimetullah için can ve başımız fedâ ve uğur-ı dîn-i mübîninde vücûd-ı mûr-mikdârımızı ifnâ itmek niyeti ile Zemun sahrâsına 'ubûr olunub Nemçe dinilen mekkâr ile sene-i sâbıklarda mu'tâdı üzere Varadin'e varınca ne mahalde cenk ü peygâr ve ne vakitte âşikâr olur mülâhazasıyla gündüz alaylarımız bağlayub rû-berâh 'adû-yı gümrâh ve gice karavullar ta'yîn ile kemâl-i basîret ve intibâh üzere hareket iderek on seneden berü 'asâkir-i İslâmı meydana da'vet iden küffâr-ı pür-gurûr el-yevm dâhil-i tabur-ı mekhûr ve yirmi üç gündür mahsûr-ı 'asâkir-i mansûr olub 'avn u 'inâyet-i Hâlikü'l-'ibâd ile kemâl mertebe tazyîk-i a'dâ-yı bed-nihâd olunmuşdur. Ve hemîşe du'â-yı hayr-ı icâbet-eser

[36a] pâdişâh-ı gerdûn-vakâr ve ikbâl-i baht-ı ferruh-fâl-ı şehriyâr-ı 'âlî-tebâr (Hallede Allâhu hilâfetuhu ilâ yevmi'l-karâr) ile düşmen müsta'idü't-tedmîr mazhar-ı 'azâb-hûn ve tabanca-i kahr-ı guzât ile çehre-i halleri nîl-gûn ve hâlleri diğer gûn olmak asârı sîmâ-i bed-nümâyı cem'iyetlerinde nümâyân ve imdâd-ı kerîm-i kârsâz-ı hakîkî ile her kerre müsâdeme ve her nevbet müsâdefe vâkı' oldukça nesîm-i feth ü zafer taraf-ı İslâmiyânda vezân olub lâkin emr-i Hakk ile sekiz gün ve gice seylân-ı katerât-ı bârân devâbb ve insân bî-tâb [ü] tîvân olmağ-la ale'l-husûs Osek tarafından Zrin oğlu ve Bakan oğlu ve Erdel tarafından Veteran imdâdı tahdîş-i sâmi'a-i guzât olub denc-i imdâdı geldikde 'asâkir-i İslâma ısrâr kasdıyla ısrâr idüb Kerevit palankası kurbunda köprü binâsı ve istihlâs-ı kal'a ve mukâbele-i Müslimîn mülâhazasıyla kemer-bend-i kîn oldukları peyveste-i sem'-i yakîn-i mücâhidîn olmuşdur. Ve serhadd-i suğûr-ı İslâmiyyeden olan Gule ve Temeşvar kal'alarına zahâ'ir ve imdâd irsâli otuz kırk günde hâsıl olur münâsib-i hâl-i ferâğ-bâl ile metrislerden dâmen-keşîde olunmak rey-i rezîn-i sefer-dîde ve kâr-azmûde olduğunu i'lâm eylediklerinde sadr-ı a'zam **[36b]** hazretleri redd-i kelâm idüb bu sefer-i nusret-esere bu kadar zahâ'ir ve hazîne sarf olunub li'l-llâhi'l-hamd düşmen-i dîn havfu hirâs-ı Müslimîn ile feth ü teshîri kuvve-i karîbeye gelmişken 'avn-ı Hakk ile birkaç gün dahi ihtimâm olunsa ahz-ı intikâm olunmak me'mûldür. Zahâ'ir ve cebehâne ve mühimmât-ı sâ'irede müâyakanız var ise i'lâm ve iktizâsına göre tedârüküne ihtimâm idelim ve metrislerden dâmen-keşîde olmak metrise girmekden düşvâr olduğu âşikârdır. Düşmen vakt-ı fırsat fıkriyle sû-i kasd ihtimâli olur ise haml-ı sakîl makûlesinden olan tob ve mühimmât nakli müşkil değil mi? hitâb buyurduklarında 'asâkir-i İslâmın bi'l-cümle tecrübe-kârları devlet-i pâdişâhîde mühimmât ve zahâ'ir ve cebehâneye zarûretimiz ve düşmen-i dîn ile cenk ü harbe kudretimiz olmaduğundan değil lâkin emr-i Hakk ile kesret-i bârândan devâbbın ekseri helâk olub ve yirmi üç günden berü vukû' bulan cenk ü kitâlde mecrûh ve şühedâımız ziyâde olduğundan mâ'adâ düşmenin "el-küfrü milletün vâhidetün"¹²¹ mazmûnu üzere nefîr-i âmm tarikiyle imdâdı gelmek üzere olduğunu haber aldıkları gibi tekrar ifâde tob ve mühimmât nakli geldiğimiz gibi alaylarımız bağlayub kadem ber kadem hareket **[37a]** ve düşmen cenge tasaddi itdiği hâlde cümlesi hâzır ü âmâde olduklarını i'lâm ve şim[di]den sonra metrislerde ikâmete imkân ve bir hatve ilerüye varmağa zemân olmamak üzere itmâm-ı kelâm ve cümlelerin mûmzâ ve hatemi ile rikâb-ı hümayûn-ı şevket-makrûna mahzar tahrîr ve tastîrine ruhsat ricâ

ve niyâz ile makâm-ı ‘ubûdiyyetde kıyâm eylediler. Bi’z-zârûrî ol gice tobların birkaç danesi ihrâc ve ertesi ahşama dek bakiyye kalan tob ve i’-mâl-i tüfenk ile a’dâ-yı dîn iz’âc olunub bade’l-işâ tobların mâ’adâsı dahi çıkarılıub donanma-yı hümâyûn sefinelerine vaz’ olunmak üzere irsâl ve mühimmât arabaları doğru yol ile Belgrad’a îsâl olunub yirmi beş mikdârı alay tobları ‘asâkir-i İslâm ile götürölmek ve piyâde ‘askeri metrislerden çıkdıktan atlu ‘askeri bir buçuk sâ’at sonra gitmek ve ale’s-sabâh küffâr karşusunda alaylar bağlanub ba’de tulû’ü’ş-şems hareket ve hâzır ve müheyâ ve düşmen-i dîn cenke tasaddî ider ise me’mûr oldukları mahalde pâ-ber-câ olunmak üzere tenbîh buyurulub livâ-i Resûlullah ile ‘asâkir-i nusret-karîn nehsat ve nîm-i şebde nesîm-i nev-bahâr gibi hareket eylediler. Ve ‘asâkir-i İslâm ile [37b] gidecek toblara eğerçi dörder beşer çift bâr-gîrler koşulmuşdu, lâkin çamurun vefretinden henüz küffârın topu irişür mahalde bir zirâ’ mikdârı çamur içinde toblar kaldığı sadr-ı a’zam hazretlerinin ma’lûm ve manzûrları oldukda ol sâ’at ‘avdet ve bi’z-zât kendüleri süvâr olmak üzere tavîle bend i’-dâd olunan feresler toblara meded-res olub zer-dûz eğrlü ve sîm rikâblu toblara bend olduğunu sâ’ir vüzerâ ve mîr-i mîrân ve rû’esâ-yı ‘asker istimâ’ eyledikde atların koşub hezâr ikdâm-ı tâmm ile bi’t-tamâm deryâ misâl çamurlardan ihrâc ve Karlofça nâm mahalde donanma-yı hümâyûn sefinelerine ilkâ ve ordu-yı hümâyûn nüzûl eylediği mahalde salât-ı fecri edâ buyurdıklarından sonra hareket olundu. Fe-li’l-İlâhî’l-hamd tob ve mühimmât değil hayme ü har-gâh ve ahmâl ü askâl makûlesinden dahi bir şey-i hasîs terk olunmayub sâlimen gânimen üçüncü menzilde Zemun sahrâsında darb-ı hıyâm-ı ârâm buyuruldu.

Fî 14 S. Menzil-i mezbûrda bir gün ikâmet ve ertesi hareket olunub Belgrad sahrâsında darb-ı hıyâm evtâd buyuruldu.

Fî 16 S 106. Yevm-i mezbûrda rikâb-ı hümâyûn-ı devlet-makrûn tarafından haseki ağa [38a] gelüb vürûd iden hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun mazmûn-ı vâcibü’l-îmtisâli ancak sadr-ı a’zam hazretlerinin ma’lûm-ı şerîfleri oldu.

Fî 17 S. Yevm-i mezbûrda otağ-ı ‘âlîye bi’l-cümle erbâb-ı müşâvere cem’ oldukdan sonra hazret-i sadr-ı a’zam ve serdâr-ı ekrem dahi teşrîf ve herkesi yerlû yerine teklîf ve nevâziş ve ikrâm ile taltîf buyurdıklarında *serhad-ı mansûrede olan Temeşvar ve Gule kal’alarına ‘asâkir ve zahâ’ir ve mühimmât irsâl ve rûz-ı Kasıma varınca mübâşeret olunacak ahvâl der-miyân olunub münâsib görölür ise kendümüz dahi ol tarafa ‘atf-ı ‘inân idelim mi* deyu istifsâr buyurdıklarında vüzerâdan birisi ‘asâkir-i İslâma serdâr kılâ’-ı mezbûrana zahâ’ir-i imdâd gönderilmek üzere karâr virilüb me’mûr olmayan ‘asâkir ile ta’mîr ve termîm-i kal’a-i Belgrad’a meşğûl ve sâ’ir serhadlar umûrunda bezl-i makdûr olunmak sevk-i ma’kûl görölüb ol gün vezîr Cafer Paşa ile Rumili beğlerbeğisi ve on iki mîr-i mîrân terakkîli ve serden geçdi sipâh ve silâhdâr ve bölük-i erba’a ocakları ve sadr-ı a’zam hazretlerinin atlu levendâtı yirmi bin mikdârı süvârî ile dört bin mikdârı [38b] ‘asâkir-i Tatar ve Kalgay sultân ta’yîn ve Pançeva nâm mahalle mürûr itmeğe mübâşeret ve irsâl olunacak yirmi altı bin keyl hinta ve bin dörtyüz vukiyye tuz ve muhâfazada olan paşalara bin keyl mikdârı dakîk ve sadr-ı a’zam hazretleri tarafından ba’zı eşya ile bir mikdâr nükûd ve vâfir birinc ber vech-i tekmîl deve ve arabalara

tahmîl olunmak üzere fermân buyuruldu. Ve Temeşvar kal'asında muhâfazada kalmak üzere on beşer akçe ibtidâ ve murâd idenlere altışar akçe terakkî ile sipâh ve silâhdâr neferâtı ve sene-i sâbık üzere onar akçe tekâ'üd şartıyla yeniçeri ve cebeci ve tobcı iki bin nefer mikdârı ve yedi sancak olmak üzere Sivas eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve alay beğleri ve mükemmel kapusuyla Sivas beğlerbeğisi ve Gule kal'asında muhâfaza şartıyla on sekiz akçe ibtidâ ve terakkî murâd idenlere sekizer akçe ile sipâh ve silâhdâr ve on sekizer akçe ile yeniçeri ve cebeci ve tobcı mütakâ'idleri yediyüz mikdârı ta'yîn ve tekmîl ve kılâ'-i mezbûrlarda olan neferât ve bu def'a irsâl olunan guzât mevâcib ve mesarifleri üçyüz on dört kise nûkûd hazîne-i âmireden virilüb ve üç dört günde levâzımları görölüb mütevekkilen 'ale'l-llâh [39a] irsâl olundu.

Fî 18 S. Memâlik-i İslâmiyyeden olub Akdeniz'de vâkı' Sakız Adası'na Venedik keferesi müstevlî olub muhâfızının ihmâli sebebi ile yed-i a'dâya giriftâr olduğu haberi tahdîş-i sâmi'a-ı guzât ve ba'îs-i teşvîş-i kulûb-ı mü'minât olmağla beher hal eydi-i a'dâdan istihsâli ehemmiyât-ı mühimmât-ı dîn ü devlet ve elzem-i levâzımât-ı ırz u namus-ı saltanat olmağın rikâb-ı hümâyûnda olan vükelâ-yı devlet 'asâkir ve zahâ'ir cem'ine bezl-i kudret idüb hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile mu'anven taraf taraf evâmîr-i 'âliyye irsâl olunduğu istimâ olunmuşdu. Amma ol havâlinin ahvâline vâkıf kimesneler ile dahi müzâkere ve müşâvere olunub eyyâm-ı şitâda feth ü teshîri ve a'dâ-yı dînin def' ü kal' ü tedmîri mınassa-i husûlde cılve-ger olmak me'mûldür. Ancak şimdiden mühimmât ve levâzımı tedârükünde dâmen-i der-miyân-ı ihtimâm ve ada-i merkûma 'asker ve zahâ'ir nakli için yüz kıt'a firkate binâsına teşmîr-i sâ'id-i ikdâm lâzım olduğunu i'lâm eylediler. Lâkin bu serhadd-ı mansûreye nizâm ve Temeşvar ve Gule taraflarına giden 'asâkir-i İslâm gelince Belgrad sahrâsında darb-ı hıyâm-ı ârâm olunub [39b] 'ucâleten ol tarafa imâle-i licâma müsâ'ade-i eyyâm olmamağla inşâ'e Al-lâhu Te'âlâ hüsn-i hitâm ile 'avdet olunca tersâne-i 'âmirede on sekiz oturak yüz kıt'a firkate binâsına mübâşeret ve ber vech-i ta'cîl tekmîline sarf-ı sermâye-i vus' ü kudret olunub ve Anadolu'nun sağ kolunun nihâyetine varınca tashîh ve beder-gâha ruhsat ve teksîr-i 'askere kemâl-i gayret olunmak üzere yeniçeri ocağından sâbıkâ baş çavuş Osmân Ağa ta'yîn altmış bayrak her biri yüz ellişer yiğit olub ve sâ'ir ol havâlîde kâr-güzâr ve zî-kudret olub devlet-i 'âliyyeden hissedâr olanlar dahi kudretleri mertebesi âdemler ile gelmek ve bu taraftan gönderilen serdârlar acele üzere gitmek ve cebeci ocağından dahi üç bin mikdârı yiğitler tahrîr ve cem' olunacak 'asker-i kesîr için kifâyet mikdârı peksimad ve zahâ'ir tedârük ve ihzâr ve cümlesi İzmir'de hâzır ve müheyyâ olmak üzere karâr ve başka başka evâmîr-i 'âliyye ısdâr olunub 'avn ü 'inâyet-i Rabbü'l-izzet ile feth ü teshîrine bi-hulûsi'l-kalb ve'l-bâl niyyet olundu. Tunus ve Trablus-ı Mağrib ve Cezayir-i Garb ocakları dahi [40a] tâmmü's-silâh ehl-i darb ü harb ve mükemmel kalyonlar ile gelmek üzere şevketlü ve kudretlü pâdişâhımız hazretleri tarafından hatt-ı hümâyûn ile hıla'-i fâhire ve sadr-ı a'zam hazretlerinden semmûr kürk dâyi-i Cezâyire irsâl ve yeniçeri ocağından Kuka ta'bîr olunur çorbacılar isti'mâl eyledikleri 'alâmet ve târ-ı balıkçîn ile da'vet-i gâzîyân-ı mücahidîn oldular.

Fî 24 S. Varadin taburuna imdâd vechi üzere varan eşrâr ve haydutluk iden ba'zı küffâr nehr-i Sava yalılarında geşt ü güzâr ve ebnâ-i sebîle ızrâr üzere olduklarından haberdâr olunmağla Bosna levendâtının baş ve buğu Fazlı bölükbaşı def' -i mazarrat-ı ehl-i delâl için üç koldan ir-sâl olunmuşıdi. Her biri müsâdif oldukları haydûd eşkıyâsını def' ü ref' de ihtimâm ve esnâ-yı cenkde küşte-tığ-ı ehl-i İslâm olunandan mâ'adâ yirmişer otuzar neferi ordu-yı hümâyûna ihzâr ve katl-ı 'âmm olundu.

Fî 27 S. Yevm-i mezbûrda kul kethüdâsı Muhammed Ağa Maraş payesiyle Pançeva muhâfaza-sına me'mûr ve zağarcıbaşı Mahmud Ağa kul kethüdâlığı ile mesrûr olub zagarcıbaşı seksoncı ve turnacı ve kethüdâ yeri ve muhzır ocaklarının kânûnı üzere silsile [40b] ve tebdîl ve huzûr-ı sadr-ı 'âlîde ilbâs-ı hıla'-ı fâhire ile tebcîl olundu.

Fî 28 S. Yevm-i mezbûrda Arnavudluk levendâtı üzerine ta'yîn olunan Adem Paşa'nın sebkât iden hıdmeti mukâbelesinde semtine münâsib mansıb olmağla Ohri sancağı ihsân ve evvel bahârda güzîde âdemleriyle sefere gelmek fermân olundu.

Ameden-i Hazret-i Silâhdâr-ı Şehriyâri Be-Cânib-i Rikâb-ı Hümâyûn-ı Cihândârî

Yümn-i teveccüh-i ikbâl-i pâdişâh-ı 'âlî-nejâd ve te'sîr-i du'â-yı Zıllu'l-İllâh-ı merhamet-mu'tâd ile işbu sâl-ı meymenet-fâlda serdâr-ı ekrem vezîr-i a'zam-ı 'âlî-makâm hazretleri me'mûr olan guzât-ı hayr-hâh-ı pâdişâh-ı İslâm ve nîk-endîş-i dîn-i pâk-ı Muhammed (aleyhi's-salâtu ve's-selâm) ile muhâsara olunan tabur-ı küffâr-ı le'imde hezâr ikdâm-ı tâmm ve ihtimâm olundukdan sonra kesret-i bârân ve kılet-i evân sebebi ile metrislerden dâmen-keşîde olunub taraf-ı Belgrad'a imâle-i licâm ve selâmet ile vüsûlleri haberi rikâb-ı hümâyûn-ı şehriyâriye i'lâm olunmuşıdi. Yevm-i mezbûrda hazret-i pâdişâh-ı gerdûn-vakâr ve şehriyâr-ı 'âlî-tebâr (hafaza Allâhu Te'âlâ min cemî'i'l-ekdâr) hazretleri taraf-ı bâhirü's-sereflerinden silâhdâr Os-mân Ağa'nın Hisârcık menziline teşrifleri sadr-ı a'zam hazretlerinin [41a] mesmû'ları oldukda Belgrad'a iki sâ'at mesâfe bir mekân-ı ferah fezâyâ hıyâm ve matbah irsâl ve ağıân-ı sipâh ve silâhdâran ve kethüdâ-yı hazret-i sadr-ı 'âlî mehterhâne ve zümre-i çavuşân istikbâllerinde isti'câl idüb otağ-ı 'âlîye vüzerâ-yı 'izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve zâbitân [ve] ocağ-ı yeniçe-riyân ve sâ'ir â'yân ve erkân bi'l-cümle ihzâr ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun vürûduna dîde-dûz-ı intizâr olub eşref-terîn-i evân-ı meymenet-şümûlde silâhdâr ağanın vüsûlü sadr-ı a'zam hazretlerinin manzûrları oldukda otak kapusundan hâric tuğlar önünde hezâr i'zâz ü ik-râm ve fart-ı tevkîr ü ihtirâm ile istikbâl idüb **evvelâ** hatt-ı hümâyûn-ı devlet-makrûnu lübb-e-deb birle telsîm ve vaz'-ı cibîn buyurub küleh-gûşe-i fahr-ı mübâhâtları berâber hurşîd-i tâb-nâk belki resîde-i pâye-i eflâk olub **sâniyen** iki sevb ser-â-sere kaplu semmûr-ı fâizü's-sürûru dūş-ı isti'dâdlarına ilbâs ve mazhar-ı nevâziş ü iltifât-ı hazret-i pâdişâh-ı Cem-câhı ihsâs ve hıdmet-i 'aliyyeleri makbûl-ı hümâyûn olduğu ma'lûm-ı nâs oldu. **sâlisen** şemşîr-i murassa gılâfî kemer-i devlet gibi miyânlarına bend [41b] ve gayret kuşağını kılıç bağı misillü iki yerden bend ve du'â-yı hayr-ı Zıllu'l-İllâh-ı ebed peyvend iki sükker rîz-tahiyyât kerrûbiyân pesend oldular.

Rubâ'î:

Ya ilahi bi-hakk-ı fahr-ı cihân

Eyle 'âlemde anı pâyende

Şehr-yârân-ı dehrî-i ser-tâ-pâ

Eyle dergâhına anın bende.

Ba'dehu hatt-ı hümayûn-ı vâcibü'l-ımtisâl feth ve kırâ'at buyurulub fehâvî-i izzet-matâvîleri hâvî eltâf-ı bî-nihâye ve a'tâf-ı bî-gâye-i pâdişâhâne meşhûd-ı çeşm-i i'tibâr ve mesmû'-ı sem'-i sığâr ü kibâr olundukda reh-yâb-ı derûn ihlâs-ı meşhûn olan neşât [u] sürûr-ı gûn-âgûn güncâyış-pezîr safahât-ı cerîde-i imkân ve makdûr-ı nâtika-i beligâ-yı zemân olmaduğı a'yân oldu. Ba'dehu silâhdâr ağaya ser-a-sere kaplu semmûr kürk ve ma'an gelen ağalara ve etbâ'larına başka başka ilbâs-ı hıl'at ve mahsûs kurulan oba ve hıyâma da'vet ve nevâziş ve ikrâmlarında dikkat buyuruldu. Bundan sonra hıdmet-i 'aliyyede bulunan rü'esâ-yı 'askere taraf-ı şehriyârîden ihsân buyurulan yüz elli mikdârı hıl'atler ilbâs olunub ve taraf-ı pâdişâhîden han-ı 'âlî-şân hazretlerine ihsân ve i'tâ buyurulan semmûr kürk ve murassa' kılıç dahi silâhdâr-ı hazret-i şehriyâr-ı 'âlî-tebâr vesâtatıyla [42a] irsâl ve teslîm ve âyîn-i Cengîziyân üzere kemâl-i ta'zîm ü tekrîm ve du'â-yı devlet-i pâdişâh-ı kâm-kârî tetmîm eylediler.

KAYNAKLAR

Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi: Revan 1312.

Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704), Yay. Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2000.

Çapraz, Şevket Hüseyin Çağatay, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu’nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, *Akademik Bakış*, 3/6 (2010), s. 123-176.

Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekāyiât. Tahlil ve Metin (1066-1116/1656-1704)*, Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1995.

Iorga, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, C 2, İstanbul 2005.

Kütükoğlu, Bekir, “Varadin”, *MEB İA*, C 13, İstanbul 1986, s. 203-206.

Özcan, Abdülkadir, “Defterdâr Sarı Mehmed Paşa”, *DİA*, C 9, İstanbul 1994, s. 98-100.

Özcan, Abdülkadir, “Silâhdar Mehmed Ağa”, *DİA*, C 37, İstanbul 2009, s. 194-197.

Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Târîhi*, II. Cilt, (1106-1095), Türk Tarih Encümeni Külliyyatı, İstanbul 1928.

Trifunović, D., “Petrovaradin”, *Enciklopedia Jugoslavije*, Vol. 6, Zagreb 1965, s. 484-485.

EKLER

Fotoğraf¹²² 1: Tuna'nın Sol Kıyısında Novi Sad'dan Varadin Kalesinin Görünüşü.

Fotoğraf 2: İç Kalenin Güney-Doğu Kısımından Tuna İstihkâmları ve Novi Sad'ın Görünüşü

122 Fotoğraflar bu çalışma için sevgili öğrencim Süleyman Erdem Elkan tarafından 17 Kasım 2016 tarihinde -tesadüfen yağmurlu bir günde- çekilmiştir. Kendisine içtenlikle teşekkür ediyorum.

Fotoğraf 3: İç Kalenin Dış-Doğu Kapısı

Fotoğraf 4: Kalenin Batı Kısımından Savunma Hatlarına Bakış

Fotoğraf 5: İç Kalenin Güney Batı Kısımından Güneydeki Dış Kaleye Bakış

Fotoğraf 6: İç Kalenin Güney Doğu Kısımındaki Duvarlar ve Hendekler

TIPKIBASIM METİN

[A]

[1a]

[1b]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 تَبَارَكَ الَّذِي يَدُهُ الْمَلِكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ حمد كثير وثنا جليل
 عديم التقصير اول خداوند لا نظير وفرمان فرماي بي شريك و وزير
 اولسونكه سلاطين اسلام و خواقين سامي مقامي وجعلناك للناس
 إماماً مقرباً تقرير وحسنت مستقراً ومقاماً سرير سعادته مصير
 جاكيكرايدوب عنوان معدلت بنیان سلطنت واسباب نصف باب
 ابتهت وشوكلين بر مقتضاي فحواي واجعل لي وزيراً وزراي
 نيكورا ووكلای شادانما وما طيله ختام پذير ايلدي وصلات صلوة
 وتحيات بهيات سيدكائنات ومنغرموجودات هادي سبل مقتداي
 انباورسل نورالوري حضرت محمد مصطفى وآل واصحاب باصفاي
 اوزرلرينه اولسونكه وجاهدوا في سبيل الله امرينه امتثال وانقياد اليه
 هر برلي رباب كفر و فساد مل سيف جهاد ايدوب لوث اشراك وتعبد
 اوثان ناپاكدن روي زميني تطهير واركان راسخ البيان شريف مطهر

[2a]

هزار سحر جیل ایلده تعمیر ایلدیر **اما بعد** بصائر ارباب کیاسته روشن وضائر
 اصحاب دراسته مبرهن ومتیقندر که ضبط اثار پادشاهان امدار وثبت
 اخبار تاجداران کامکار شیوه مورخان ملایف و شیمه سخنوران
 معارف اتصاف اولدوغندن غیری اثار سالنه نکت تبیع واستکشافی
 باعث استرشاد اخلاف ایدوکی بلاخلاف اولمغین فوایدی مستبین وعوایدی
 مستغنی عن التبئید بنابرین پادشاه زمان وخلیفه عصر و او انمر
 ملطان الاعظم و خاقان المعظم سیرارای سلطنت عثمانی شرف بخشای
 اورنک جهانبا نی غوث الاسلام والمسلمین قانع الکفر والمشرکین
 ظل الله فی الارضین حامی بیضة الاسلام ماحی ظلام الکفر عن وجه الانام
 باسط بساط الامن والامان کاسر انوف الجبارة واصحاب الطغیان
 سلطان جهان وشهنشاه دوران السلطان احمد خان بن السلطان ^{بن} بهیم
 ابد الله سلطنته الی انقراض الدوران حضرت لیرنک زمان سلطنت و ابان
 خلافت با سعادت لرنک احراز نیکین وزارت ایلده مسند نشین صدارت
 اولان وزیر اعظم و سپهسالار اکرم لری کریم الشیم جلی الهم صاحب السیف
 والقلم مؤلف قلوب الناس بامثال الکرم ستمی شیر خدا سالک طریق اهتدا

[2b]

ولی نعمتمز و افندمزل علی پاشا بسرا لله ما برید و ما یسا خضر تلری بخت
 علیه افضل الصلوة و اکمل التحیه نیک یوز بش سنه سنه سنه سنه سنه سنه
 سفرینه مامورا و لوب طرف هما یون شهر یاریدن استصال اهل ضلال
 ایچون بعث و ارسال اولند قلندن بوسفر ظفر اترده مکان غیبیه دن
 روز بروز روز ایدن وقایع یومیه پی ثبت و تحریر ما فی الضمیر ^{فقیر}
 اولوب لکن طبع هوس فرما بو تمنای تصور بیای ا فراغ قالب ملا
 اتمک استدکجه عدم استعداد و استطاعت مانعت و بوقد قصور
 صناعت کف قلم جرات ایتدکندن ناشی کش مکش اقدام و احجامان
 بر قیاج کون متقلب و متردد اولدم عاقبت منشیان زماندن
 بعض اخوان جنابلرینه التجا و بسط تمهیدات رجا ایدوب بوئامولک
 نقش جرید حصول و لباسین تنای ایدم اما ملتسم قرین قبول اولوب
 یکمی بو قدر اشغال کثیره به مبتلا ایکن هر کون اقتناص شوار دخیال
 دامنه دوشمکه نه بلاد ردیو عرض کلال و یکمی وقایع یومیه پی
 استکثافدن استکفا یله اظهار عجز و ملال و یکمی دخی عذر اخرا یله
 جواب یاس اشتغال تصدی ایدکندن بو حقیر عیدم الاستطاعه بو انار طبله ^{نک}

[3a]

اضاعه سن رواكور ميوب مع قلة البضاعة ترتيب واملا وتليق
وانشائه شروع ايدم واكثر يا ذا بمر خيرا ولان افراط وبالغة
ترك ايدوب بيان واقع ايله اكفا ايدم بوكفتار پريشان اطوار افاضه
انوار انظار ايدن اولي الابصار دن رجا اول نور كه **جرمنه** معترف
اولان مسكين **يكدر** اندن كه اوله طاعت بين **مضمون** مسكت قينني
ملحوظ دير اعتبار ايدوب واقفا ولد قلري سهو وزلل وخطا
وخللندن اغماض بلكه مروت بيوروب قلم كرم ايله تصحيح واصلاح
اعراض بيورمه **خطا** وسهوبرله وقت تحرير غلطرد وشسه
كركوك قلدن بنان لطف ايله تصحيح قيلمق بعيد اوليه اصحاب كرمدين
وبالله التوفيق انه بالاجابة جدير وحقيق سردار اكرم ووزير اعظم
علي پاشا حضرتلري بيك يوز بش سنه سي ذي القعدة سنك بشنجي كوفي
ادر نه صحر اسندن حركت ومتوكلا على الله انكروم طرفه عطف عنان
عزيزيت ايدوب اول كوز شوكتلو وقد رتلور وعظمتلو پادشاه سلطان احمد خان
خلد الله تعالى خلافة الي يوم القرار حضرتلرينه بر ساعت مسافه دمناسب
اولان محله سايبان قورلوب عساكر اسلام ترتيبا لاي ايله متعابله **نزد**

[3b]

گذرايدوب سعادتلو وزير اعظم حضرتلري سايبان شهر ياري ولد ^{غني}
 محله قيرب كلد كلرنن اغايان ركاب هايون استقبال ودار السعاده
 اغاسي ايچون قوريلان چادره نزول بيوروب قهوه و شربتدن مكن
 باب السعاده اغاسي ايله سمدار اغا كلوب حضور هايونه دعوت
 ودار السعاده اغاسي اوكلرنجه سرعت ايدوب ركاب هايون
 سعادتمقرون ايله شريفاب و نوازش التفاتله شاداب بيوروب
 ركاب هايون قايمقاي عبدالله پاشا دخی حضور شهر ياريه دعوت
 و سراسره قیلو كورك ايله لباس خلعت بيورلدي بعدن اغايان
 ركاب هايون ودار السعاده اغاسي دخی كيدوب شوكتو و مهاتلو
 پادشاهن ايله صدر اعظم حضرتلري يارم ساعت مقداري تنها قاب
 مذاكره و مكالمه دن مكن صدر اعظم حضرتلرينه دخی ايكي ثوب
 سراسره قیلو ستمور كورك لباس و مظهر د عاي خیر لریا ولد و غني
 احساس ايدوب وداع و رخس سبكسیره سوار اولوب مقابله شهر يارين
 ترتيب الاماي ايله گذرايددير اول كون صدر اعظم حضرتلري فراجه كورك
 و سادهدك ايله اكرانش آت سوار اولمشلاييدي ساير ارکان ديوان

[4a]

دخی ثیاب سفرایله بنوباشای سفرایله و لغله طرح تکلف و لشمیدی
 بعد ایکی ساعت مناسب محلین رکاب هایون قایمقامی وزیرمکرم عبدالله ^{باشا}
 طرفدن یمکک چادرلری قورلوب عظیم ضیافت ترتیب و لغله ^{کان}
 مرقومه نزول و بعد الطعام قیوجی باشی اعالر و سفره نامور اولیان
 ارکان دولت بالجه و داع ایلدیر فضیلتلر شیخ الاسلام صادق محمد ^{افندی}
 حضرتلرینه اکراماً سعادتلر صدر اعظم حضرتلری طرفدن یا صحریه
 قیلمور کورک الباس اولوب وزیرنشاخی محمد باشا و صدرین افندی
 و داع ایلدیر بعد قایمقام عبدالله باشا حضرتلرینه چوقیه قیلمور ^{کوک}
 و بالجه اتباعه قفتان و کتدری محمد اایه فراجه سمور کورک
 الباس اولوب ترتیب لایله کمال چایری نام محله نزول بیورلری
 سردار اکرم و سپهسالار اعظم حضرتلری طره بلوس شامدن دعوت
 اولوب ماه شعبان المعظم یکرمی بدخی کوفی ادرنه به داخل و مهرور
 نایل اولشلایدی ادرنه و ادرنه صحراسند مدت اقامتدری التمش سکر
 کون مقداری اولوب عون باری ایل تدارک اولوب بهر یوم تینلری
 ویریلان قبولری قولریدر پیاده بوسنه پیاده ارنود پیاده بلغه

[4b]

بیاده تفنگی صاغ وصول قول سواری کوکلریان و دیوانه کان
 ۳۳۰ ۳۸۶ ۲۶۲
 تاتاران سواری دنه لوندانی اغایان اندرون و حقدار مهتر
 ۱۲۰ ۳۰۰ ۴۰۰
 قره قورلقچی قوجی باشی اغایان واجالرمایه
 ۶۰۳ ۱۳۰ ۱۵۰
 میرا جسر مصطفی پاشا ساعت ۳
 یوم مزبورده سپاه و سحدار اغاری بلغزاده و ارغجه هر کون قول
 کزوب و یوللرک صاغ وصول طرفلرینه ادملر تعیین ایدوب فترتک
 باغ و باغچه و اکثرینه طوایف عسکریدن بر فرد دخل و تعرض اتمیوب
 و مفت مجانایم و ییه جک طلیله ریخین و تعذی ایلامک اوزره
 تنبیه سورلیدی و یوم مزبورده صدر اعظم حضرتلری آیین عثمانیان
 اوزره بالذات باش چادره چیقوب او طاع قبولری اچیلوب
 و مهتر خانلر چالوب فقرا و مساکین و ارباب حاجاتک ایشلری
 کورلک اوزره دیوان اولغه مباشرت و ان شاء الله تعالی هر منزلدن
 بوقاعدیه رعایت و لنق اوزره سرچاوشان و ارباب دیوانه تنبیه
 سورلیدی منزل حرمینلو منزل اوزونجه اباد خا صکری منزل قیالی
 ۶ ۶ ۶
 یوم مزبورده قسطنینی و برلی سنجاقلرینک زعا و ارباب بیماری اردوی
 ۳

[5a]

ملحق اولدير منزل بايستو — يوم مزبورده فلبه قاضیسی و اعیان و
 حضرت صدر اعظمی استقبال ایلدیر منزل ^۶ ^{ساعت} فلبه ساعته یوم مزبورده یکجری
 وجهه جی و طوبیجی و جاقلری و چ کون مقدم فلبه یه داخل اولشدر
 ایدی جله سی لایه جیقوب صدر اعظم حضرتلری دخی ترتیب لایه یله
 بمکملکن حرکت و وسط شهر دن کچوبا و طاغنه نزول یورد قدن صکره
 پیاده عسکری لایه کوستر دیر ^{۲۱} ^{خا} یوم مزبورده اناطولی طرف دن
 طقوز بیراق یکجری اردوی هاینه ملحق اولدیر ^{۲۲} ^{خا} یوم مزبورده
 دخی بش بیراق یکجری کلدی ^{۲۵} ^{خا} یوم مزبورده یکجری و جانی
 ایلرویه کتمک فرمان یوردی ^{۲۷} ^{خا} فلبه منزل دن الی کون اقامت
 اولوب ارته سی حرکت اولندی ^{۲۸} ^{ساعت} ^۶ منزل مزبورده صدر اعظم
 حضرتلری کند و مال لر دن قرق غروش بخشش و بهر یوم تعیناتلری و
 اوزره تحریر یورد قلری بیک نفر قزموزی باغری کلکی و ماء شلوا لی
 تفنک انداز سلفکه لونداتی اردوی هاینه ملحق اولدیر و یوم مزبورده
 بر ذقی ذقی آخری عمداً الت جریحه ایله ضرب و قتل ایلدو کچی اقرار
 و حجت شرعیّه اولغله قصاص اولندی و منزل مزبورده بر کون مکث

[5b]

اولوب ارته بی حرکت یورلدی ^{میل} ^{ساعت} منزل مزبورده سیواس
 بکلبکسی محمود پاشا ایالت عسکری الیه اردوی همایون ملحق اولدی
 منزل ^{اهنگان} بر محل دربند اولوب ایکی یولی وارد بر یولی قبولی و بر یولی
 قردربندی دیمکله معروفد جبه خان و طوبخانه مهتاتری و طوب
 قردربندی و صدراعظم حضرتلری قبولی دربندن اسهل وجه
 اوزره مرور یوردیلر و دربند مزبور لرده اکثر ایامدن حیدود
 اشقیاسی تجتمع ایدوب مرور و عبور ایدن انباء سبیلہ تعذی ایلک
 معتاد لری و ملغله قردربندن قدیمدن تعیین اولنان دربند چاندن
 ماعدا بازار حق قضا سندن مسکان نفرتفک انداز مار تلوس لخرج
 و درگاه عالی متفرقه لرندن ابراهیم مباشر و قبولی دربندینه دخی
 قدیمی نفرا تندن ماعدا صما قو قضا سندن مسکان نفرا تلوس لخرج
 و اوزر لرینه قلبه ناظری احمد اغا تعیین یوریلوب عساکر اسلام سفر
 عودت ایدنجہ بر شی ضایع و تلف و ملحق احتمالی اولور ایسه مباشر
 تضمین ایدر ملک اوزره فرمان یورلدی ^{میل} ^{ساعت} محل مزبور دن
 صوفیه به کلنجہ و اراقان قاضی عسکر دربندی دیمکله معروف

[6a]

محافظه محتاج اولغله قريبن اولان قرانك اون عدد عوارض
 خانه لري رفع والتمش نغريغك انداز ايله محافظه ايلك اوزر نغهد
 ايتلرله صوفيه مستقلي دني مباشرت عين يورلدي منزله ^{صوفيه} يوم مزبورده
 يکچري واجاني وسايرا و جاقلر خلقی سلامه طور وب ترتيب الای ايله
 کتار شهر دن کذرا و نوب بالی افندي تکه سنه نزولا و لندي صدد اعظم
 حضرت لري و طاغہ کلد کلر نين پياده عسکري الای کوسترديلر **۲۲ ذی**
 يوم مزبورده د فتر دار اسمعيل پاشا کلیس سنجاني ايله غبله قلعه سنه
 مامور و باش محاسبه خلفا سندن خليل افندي شق اولد فتر دار ^{لغی}
 ايله مسرور اولدي و يوم مزبورده ايدين طرفدن سکري اراق کچري
 عسکر هايونه ملحق اولديلر **۲۳ ذی** يوم مزبورده غبله قلعه سنه و ندي
 کفره سي مستقلي اولد و غي خبري ورود ايدوب مدام طلب ايتلرله
 سابقا کچري غاسي اولوب بروجه ارپه لق خداوند کار سنجاني منصرفي
 عبدالله پاشا و سابقا جبه جي باشي اولوب بروجه ارپه لق بکشيري
 سنجانه متصرف محمد پاشا مکمل قورلي ايله مامور و تعيين يورلدي
۲۴ ذی يوم مزبورده التي اراق کچري و ايچ ایل و طروس سنجانک

[6b]

زعما و ارباب تيماري معسكرها يونه ملحق ولدیلر **۲۵ ذی** یوم مزبورده
 قرمان بکیر کیسی مصطفی پاشا و حمید سنجاغی متصرفی سلیمان پاشا
 و قسطنیونی سنجاغی متصرفی ابراهیم پاشا و عینتاب سنجاغی متصرفی
 عبدالقادر پاشا و اقشهر سنجاغی متصرفی عبدالنبي پاشا و بشیراق
 یکچری اردوي هما یونه داخل اولوب لای کوستردیلر **۲۶ ذی** یوم مزبورده
 تانار عسکری بله جلا دتوسلیم کرای خان خضر تلی اقر کرمان حدودینه
 داخل اولدق لری خبری ورود ایلدی **۲۷ ذی** یوم مزبورده بلوک
 اربعه او جا قلرینه مجددًا تخیر اولنان بدیموز مقداری سپاه نفراتی
 لای کوستروب بیک اوچیز یکری میدی نفره بالغ اولدی و الی براق
 یکچری دخی کلدی **۲۸ ذی** یوم مزبورده دیار بکریا الی اول بهارده
 مکمل قیوسله سفره کلک و زره سابقا وان بکیر کیسی اسمعیل پاشایه
 احسان یورلدی و یوم مزبورده اوراچه و پیلونه و لوفچه و الحو الیه
 ظهور ایدن حیدودا اشقیاسنک دفعی ایچن مخصوص کدکلو اغالر تعین
 و سفره ثامورا اولیان اعیان ولایت و ضرب و حربیه قادر ایلر لری
 ولایتلری محافظه ایلک و زره فرمان یورلدی **۲۹ ذی** یوم مزبورده

[7a]

صافق طرفند زعایتی ولان طورنه احمد نامند برکمنه دن اوچوز
مقداری رعایا دیوان هایونن تشکی ایدوب مراغه شرع اولوب
اصحاب حقوق حقلری لیورلدکن صکر قتل اولندی و یوم مزبوره
یکجری واجی ایلرویه کماک و زره فرمان سوریب الی براق یکجری
انا طوی طرفند کلوب او جا قلینه ملحق اولدی انا طوی طرفند کلک
طرایف عسکرینک ایرتمه لری و عساکر تاتارک انتظارله صوفیه نین
اون برکون اقامت اولوب ارتمه حرکت اولندی منزل حلقه لوساعت
مراسم ^{صایه} بیروت یوم مزبوره در اغان در بندن عبور اولوب
محافظه به محتاج اولان محللردن اولغله پیاده اغلرندن سکسان دت
نفر ایله حسین اغا و التمش نفر ایله محمد اغا تعیین سوریب شهر کینه
کلنجه بوار القل قوری چشمه نام موضعه طقسان نفر ایله محمد اغا
وصوق جسرینه التمش وچ نفر ایله خلیل اغا مورا و لوب وصوقه
جسرنه حالا اسکی شهر سنجایی کی خلیل بک محافظه ایدوب حیدود
اشقیاسی ظهور ایدرایسه در اغان نام محلدن قل بایره و رنجه محافظه
تعیین اولان پیاده لوندایی ایله اتفاق ایدوب وزیرینه و املق و زره فرمان

[7b]

بیورلدي میرلیم — مقابله شهرکین یوم مزبورده رعایا فراسنک
 برکیمسه دن ظلم و تعدیسی و حیدود اشقیاسنک استیلاسی تفحص
 و تجسس اولوب رعایانک بعضیلری محافلری اولان خلیل بکدن
 منشکی و بعضیلری خوشنود اولوب اوزرینه شرعا اثبات و نورمود
 ظهور ایتیموب انحق محافظه مرقمندن رفع ایله ثادیب اولندی و قصبه
 مزبور استیلاء کفره دن حالی و خرابه اولمغله قاضیلری ساکنی اولان
 محل اولدوغی ملام اولمغله قابل سکنا مرتبه سی بر خانه تدارک اولمق
 اوزره اچمه سی بیت المال مسلمندن ویرلدی و قضای مزبور اهایلی
 کندوا تفاکلری اوزره تدارک ایلدکلری بش بیراق مارتوس کافی ال
 قرا سنی محافظه ایملک اوزره تبیه بیورلدی میرلیم ^{ساق} پاشا پلنقه سی پلنقه ^{مرد}
 قدیمی نفراتندن ماعدایتمشیدی نفرایله سواری اغالرندن خلیل اغا
 تعیین بیورلدی ^{میش} ^{ساعت} موسی پاشا پلنقه سی ایله نیش راستن واقع
 قول بایردیمکله معروف مخوف و مخاطره محلله محافظه ایملک اوزره
 قدیمی نفراتندن ماعداسکسان نفرایله پیاده اغالرندن عمر اغا تعیین
 بیورلدی و یوم مزبورده ارنودلق طرفندن حسین پاشا زاده اسمعیل بک

[8a]

و قلان پاشا برادري علي بك مباشرت ليله ايكي بيك نفر ميري و بيك نفر
 صدر اعظم حضرت لريك نفر اتي و بيچ بيك نفر كرين تفك انداز استقبل
 ايدوب الاي كوستروب قرموزي بوغاصيدن نيم تن و ماء بوغامي
 چلتيان احسانا ولندي ۱۵۳۸۲ اغالينه لچه تقاعدلق
 يوز باشلرينه طقوز بير اقدار و باش چاوشلرينه يديشر و نفرات
 بير اقدار لري و چاوشلري و اون باشلرينه يديشر و نفرات بشراچه
 تر قيلرايه سپاه و سلحدار دن بشريوز نفر تر قيلي سردن كچدي
 ياز يرب بشيوز نفر براغا و هر يوز نفر بر يوز باشي و يوز نفر
 اون نفراون باشي و يوز نفر بر بيراق و هر بيراقه بر چاوس هر
 بشيوز نفرده التمش سكرضا بطا و لتقا وزره بهر يوم بر دجست نان
 و يارم يم اربه و بشريوز بر روقه لحم و مجددا سپاهيلىك مراد
 ايدنلر اونراچه ابتدا و بو اسلوبا وزره ضابطلري و تعينالري
 و يرلىك وزره سپاه و سلحدار دن بشريوز سردن كچدي و بر دفعه
 دخي سپاه و سلحدار دن بشريوز تر قيلي مجموعي ايكي بيك سردن كچيدن
 ماعدا اولتقا وزره و بشراچه تر قيلرايه بشيوز نفر جبه جي سردن كچدي

[9a]

نفر ايله بروجه اوچاقلق خاصه متصرف اولان حواجه زاده
 ايوب پاشا تعين يورلدي و دين ايله نيش اراسند بائز ناسند
 بر قصبه و قربند بر طاش قلله سي وارد راستلا كفره دن
 اهايسي پريشان و قصبه سي خرابا و لوب زياده حيد و دجمعي
 و مرور و عبور ايدن ابناء سيلي رنجيد و تعدي وزره اولدق
 اعلام و ثمنله قصبه مزبورك پلنقه سي مجدداً تعمير و نغراق
 اوچوز و وارنجه تكييل و تحيرا و ثنقا وزره مباشر تعين يورلدي
 مير ^{پراكين} ^{ساعت} اولخاليد و طاعنر و بجنه لده ساكن اولان ^{عيا}
 طائفه سي مجموعي كاليفن معاف و ابتدا سنه سندن عشر دني
 النيوب و حيد و دلقايدنلر فيما بعد رعيت قبول ايد و بشتا و دن
 فراغت ايدنلر ايسه كلوب پلنقه لرا طرفند توطن ايلوب افي
 خيره سيله زراعت ايلدكلري محصولاتك اعشاريني و ير ملك و زر
 استمالت كاغد لري كوند رلدي متري ^{ياغودينه} ^{ساعت} مرور نهر
 ياغودينه ايله پراكين پلنقه لري اراسند واقع بر نهر عظيمه مقد
 نهر مزبور اوزرينه جسر بنا سنه كدكلر چا و ثلردن محمود افا تعين

[9b]

اولوب محل مزبورده متین و مستحکم کوپری حاضر بولمغله عبور
 اولوب محافظه سنه بروجہ اریق ملاطیہ سنجاغنه متصرف
 حسن پاشا قیرسیله و خانہ عسکرندن دخی ایکوز نفر تفنک انداز
 مجموعی بشیوز نفر اولوق وزره تعیین یورلدی منزل ^{پاٹھنیہ}
 دوه باغردان نامیلہ مشهور اولان دربند و جیدود مجموعی نفس ^{نفس}
 بر مخوف و مخاطر محلہ واقع اولمغله محافظه سی لازم اولوب
 اواخری سنجاغنه متصرف عمر پاشا و التوزا و توز نفر لوندات الہ
 خاص اغاری تعیین اولندی منزل ^{حسن پاشا} منزل ^{قلا ر ساعہ}
 بوندن اقدم روم ایلی بکبرکیسی محمود پاشا و ایالت عسکری طمشور
 و کوله قلعه لرینہ ذخائر نقلنہ ثامورا و لشتر ایدی سلامت برلہ
 تسلیم و عودت اولوب روم ایلی بکبرکیسی سبکباریجه کلوب
 صدراعظم حضرت لرینہ بولشد قلندن دعای خیر لرینہ مظهر اولوب
 وداع محلندن چوقیہ قیلوق سمور کورشا لباس یورلدی منزل ^{حصار حق}
 یوم مزبورده اردوی همایون طوغری حصار حق منزلنہ یکدوب
 محل مزبور سمندره بر بقیق ساعت اولوب قلعه مرقوم سرحد منصوره ^{نک}

[10a]

نهر طونه اوزر نهر برلان يلى قلعه سجا و لغله صدر اعظم حضرتي
 سبكبا رجه واروب جوانبا ربه سني كشت و كذار نفقات و جبهه خانه
 و طوبخانه سي و ايج حصاري كور يلوب اندن سايبان قورلديغي
 محله نزول و بعد الطعام دونماي همايون شايقه لينه سوار و ^{حق} ^{حصار}
 منزله طوغري غريمت سورديلر بو حقيقدخي سعادتلوصدر اعظم
 حضرتلر نيك خدمت عليه لريله شايقه يه معا سوار اولمشيدم قلعه
 مرقومدن الرغه اولندقل عظيم شلكلرا اولوب طوبچيله و سياره
 انعام و احسان سوردلدي شايقه ده صدر اعظم حضرتلري ايله خدمه
 بينند وضع اولئان پرده و راسند معتاد اوزره اوراد و اذنه ^{كازنه}
 مشغول اولوب بوبند لينه طونه قبوداني على پاشا ايله مذاكره و مكالمه
 رخصت سوردلرا يدي بيهوده غيب و مساويدن ايسه بوسنه بار ك ^{ده}
 دونماي همايون اولان همت و اولياي نعمك غيرت و حميتلري استسنا
 و حقيقتي اوزره بو ورق پارچه يه تحرير جسات اولندي
 بارادت الله تعالى دولت عثمانيه ايدها الله تعالى الى يوم القرار
 برقاج سندهن برو طرف طرف دشمن دينك هجوي و كثر سفر راقضا ^{سيله}

[10b]

خزینه عامریه نوعاً مضایقه کلمشیدی و علی الخضر من بوسنه مبارک
 و ندیک کفر سنک استیلا سی سبیلہ اغریبوز قلعہ سی و موره ^{عسکری}
 قدیم و حانیہ قلعہ لری و د و نهای هاین سفینه لری و مجدداً
 بنا اولنان یکرمی عدد قلیونلر و بلغراد و طشوار و کوله قلعہ لری
 و بعون الله تعالی انکروس دشمنه مقابله اولق نیتی ایلہ اردوی ^{هان}
 ایلہ اولان عساکر اسلام و عسکرتاتار اکر ام و غبله قلعہ سنه
 مستولما اولان کفارک دفعنه تعین اولنان اون بیک مقداری
 عساکر و قمانچه و ازا ق قلعہ لری و بابا طایغی طرفدن اولان
 سر عسکرک مهمات جبه خان و طوبخانه و ذخایر لری تدارکی
 و ذکر اولنان قلاعده اقتضا ایدن تعمیرات و مصارف سایر
 و مواجبات کورلدکن صکر یدیشروقیه طوغوش و دردر
 صابجه طوبلی ایکیشریوز مسلح لوندات ایلہ ملوا و ن عدد قالته
 تعمیر اولنور چکدری مانتدی سفینه لر و اوچر و قیه کله آتر
 قوغوش و دردر صابجه و یان طوبلری ایلہ یوزیکرمی و یوز
 و سکان نفر تفنک انداز ایلہ قرق عدد فرقه و اوچر طوب

و قوز

[11a]

وقرقر نفلوندا تايه حاضر ومهيا الى بر عدد اوجا قلق وميري
 شايقه لر عسكر وطوب ومهمات كچور ملكا چون طقوز نفلاليه
 اوستي اجق تعبير اولور سكران قايق كه بنات الله تعالى
 چته قايقلردن ماعدامرتب يوز سكران باره ليكن واچيوز
 التمش اوج باره طوب وسكرليك اوچيوز التمش نفل اولور
 مقدما نهر طونه اوزرندن يكرمي مقداري اوجا قلق شايقه سندن
 ماعدامرتب و حرباچون وضع اولمش برپان قايق يوغندي
 صدر اعظم حضرتلي يوز بر سنه سندن دفتر دارلقري ايامندن
 يكرمي مقداري فرقه احتراع ايدوب دولت عليه يه قتي وافر
 نفعي مشاهد اولمغله الحمد لله تعالى زمان صدر ازلندن بومرتبه
 بالغ اولدي منزله ^{سماجت} اجق يوم مزبورده نچه طابورندن طونه نوزدي
 على بلوكا نتي يديه اكي ديل وفضل بلوكا نتي باشريله حيد و دكتور
 انعام احسان بوريوب آدنه بگلر كيسا براهم پاشا ايلات عسكري
 اردوي همايون ملحق اولوب چشمه نزلندن بلغراد محافظي وزير جعفر
 حضرتلي كلوب وداع وقتندن فراجه چوقيه قتلر سمور كورك الباس

[11b]

ولندي ٢٢٢ هـ يوم مزبوره من اقبال وسعدت واجلال ايله
 چشمه منزلدن حرکت وبلغرايه ايلي ساعت مسافهده واقع بر مکان
 مرتفعه وطريق عامه ناظر موضع خلق معتاد اوزره بمکلاک سايبانلري
 قوزيوب اردوي هايوندن مقدم بلغراد صحر استلح ضرر خيام ارام
 ایدن روم ايلي وانا طولي عسکري وساير ميرميران قانون اوزره
 الای کوسترمک فرمان بويرلدي اولاً سابقا قيود ان اولوب انا طولي
 ايا لته متصرف مصري زاده وزير ابراهيم پاشا حضرتي قوشچي خلقي
 مرتباً سايبان قيرب کلدکلر دن سرچاوشان واغا يان استقبال
 ايدوب سراسره قیلور بر ثوب سمور کندولر واتباعه ידי عدد
 خلعت الباس ولندي بعد انا طولي زعما وارباب تياراي الای کوسترمک
 اون درت سنجاق دن کوتاهيه الای بکسی ايله چاوشلر کتخدا سنه الباس
 خلعت معتاد اینک سائر سنه لردن زیاده نفقات تدارکته بذل قدرت
 وجله سي بویوتفنکلر تام السلاح کلدکلر دن مستحق عاطفت وملتله
 الای بکیرینه باشقه خلعترا الباس ولندي بعد روم الای بکیر
 محمد بکر زاده محمود پاشا بکلر اوزره فرمان بويروب موعا یهک ایلچ بکلر

مستدري

[12a]

مقداري پياده و سوار يار نمود لونداني و لوب بري بري متعاقب
 يکري پياده و اوان بش سوار ي مرتب سازا لاي نما و جمله ي
 ثياب سرخ رنگ ايله دهشت افزاي خوا سس اعدا و لوب حقا ک
 برالاي شجاعت نما طرح ايمشله ريکي تماشا ايدنله ^{الله} صديک الله
 هزارا فرين ديرلدي اقدمزک دخی غایت پسندید اصفانه لری
 اولوب کندويه و اتباعه و الای بکیرینه خلعتلر لباس و روم الی
 بکلر کيلري و ساير اکی طوغلی و لنر الای کوستردکلرن اتباعه خلعت
 لباس و لنجه حضور صدرعاليه قیام اوزره مکشایمک معقاده ^{الین}
 اکراما طرف یسارلرن مخصوصا سکه وضع و بر خلعت دخی لباس
 و اسلافه اولیان اکرام ايله بین الناس سرافرازا و لیدر بعله دلونه
 سنجانه متصرف قلان پاشا و اولونه و کوستنديل سنجاقلرینه متصرف
 جعفر پاشا و عوارضلری مقابله سندن خانه دن اخراج اولان پياده
 تنک اندازا رنود لونداني و نیکولی پاشاي پیرک بکی و نغزانی
 یوللری ايله الای کوستروب لباس خلعت یورلدي بوندن مکر سردار ^{مقنم}
 و سپهسالار مکرتم حضرتلری داب قدیم اوزره قلاوي و موحدي

[12b]

و دیوان و ختی ایلہ اگر لکش رخس سبکسیرہ سوار اولوب اولگون
 شاطران قشور و تغیرا و نور لباس ایلہ زعفرین لباس و غیره
 اوطاغ و رنجہ صاعلو و موئل و فزای عظام و میر میران کرام
 و امرا ی ذی شان و اعیان کارگذاران و سپاه و سلحداران
 و کپیری و جبه جی و طریحی و سایر اوجا قلد خلقی پیاده و سوار
 بالجله عساکر اسلام منتظران سلام اولوب در در بفرقات یرلرن
 قرار و ارام و رد سلام ایدوب صدر اعظم حضرت لری دخی مائه ^{دن} عسکر
 کال حزن و انکسار و مسکت و وقار ایلہ کذر و غزات اسلام
 شجاعت شعار و علایمی نمایان اولدقچه دفع کدر و وروردی
 عساکر اسلامک صغار و بکاری بو مقوله نظام احوال عالم ابله مقتد
 ذات ستوده سیرک دعای دولتی ذم عالمیان لازم بلکی واجد
 رب العالمین بودین مینی جیبی محمدی حرمته مغلوب ایلیر دایما
 نصرت و فرصت احسان ایدوب دشمنی مقهور این کلمتدر
 آه این ایلہ اولان سهام دعا نما میددر که مصادف هدف اجابت
 اولوب بوسال فوز و نصرت ایلہ مسرورا و لورز دی توفقه و خیر قال

بیلدیر

[13a]

ایلدیر منزل بلغراد فی ۲۳ ذی الحجه ۸۵۰ هـ یوم مزبورده اولغه
 نزول یوردقم بلغراد محافظی وزیر جعفر پاشا حضرتلرینه سراسره
 قبلو سمور کونک و سایر محاطقه ده اولان بکبر کیلر و زغرچی باشی
 و طور ناجی باشی و ضابطانه الباس خلعت یوردی یوم مزبورده
 نهر ساو او زرینه جسر بناسنه مباشرت اولندی فی ۲۴ هـ یوم
 مزبورده بلغراد قلعه سنک اطرافی و تعمیر و ترمیم اولنان و بعد
 تعمیر اقتضا ایدن محللری کورلدکن صکر درون قلعه ده جعفر پاشا
 سراینه و اریوب بعد الطعام کندولر فراجه سمور کورک و اتباعنه
 الباس خلعت یوریب بوسنه طرفدن فضلی بلوکباشی ماسترله
 تدارک اولنان ایکی بیک نفر پیاده بوسنه لونداقی الای کوستریدر
 فی ۲۵ هـ یوم مزبورده دونمای هایون سفینه لری معسکر نصرت
 ائردن مقدم بلغراد قریبن قایم بورنی نام محله وصول واردی
 هایون بلغراد صحرا سنه نزول ایلدکن صکر الای کوسترک
 اوزره فرمان یورلمشیدی یوم مرقوم دخی درون قلعه ده نهر
 اوزرنم اولان جعفر پاشا سراینه سردار اسلام و وزیر عالیم

[13b]

حضرتلری واروب ایام موافق ایله یکبار بادبان کشا وهربری
 کویا بر نهنگ دریای وفا آواز سزا و غیر ایسه نغمه پرداز
 عشاق و نوا اید رک بر عجب هیئت صولت نما نهر طوب و ساق
 مجتمع اولدو غی محله کلدکلرنن لنگر انداز ارام درنگ و اعمال
 طوب و تفنک ایله شنلکرایدوب غلغله انداز قبه فیروزه رک
 اولدیر بعل قیودان علی پاشا و سایر بالجله قیودان حضور صدر^{عاله}
 دعوت و الباس خلعت مورت الیهجت ایله سرافرازا اولدیر **۲۶۷**
 یوم مزبورده یکجری و جانی ضا بطلری و سپاه و سحر دارا غالی
 و بعضی کار آزموده و سفردین بکلر کیر ایله احوال جنک مخفی
 مشاوره و مذاکره اولندی **۲۶۷** یوم مزبورده نهر ساق اوزرن
 بنا سنه مباشرت و لنان جسرک اتامنه تشیر ساعدت و بالذات
 صدراعظم حضرتلری اوزرینه واروب ارتکاب کلفه زحمت یوزدیر
۲۸۲ یوم مزبورده نهر ساق دن زمون صحرا سنه وارنجه صو^{لرک}
 طغیان سیبیل طریق جاده متواری و غله چنکان اطه سی تعبیر اولنان
 محله قریب مرضعدن مرورا و نمقا وزره مذاکره و محل مزبوره انقدیر

واروب

[14b]

خط همايون سعادتمقرون قوزيچي وساطيله شرف رسان ورود اولغله
 صدراعظم حضرتلر نيك قديمدن پرورده نعم جليله لر جي اولوب علي طرقي
 الاستعداد والاستيصال روم ايلي بيلگي بيلگي پايه سييله جبهه جي باشين
 رتبه سني احرار ايدنا حد پاشا علي خيلج الاستيصال رسالا اولوب رتبه
 وزارت ايجون معناد اولان خلعت تعويق وان شاء الله تعالى
 حضور همايونن الباسه تعليق يورلدي **في ٢٢ م** وزير سابق ابراهيم پاشا
 خزينه داري ابراهيم افكار كذار كيسنه اولغله محروسه مصر دن دعوت
 وبر خلدن استخدام اولمق اوزره وعدهت يورلشيدى يوم مرفوزه
 جبهه جي ماشيلغه الباس خلعت وامور سفرته ده بذل قدرت ايلك
 اوزره تبنيه يورلدي **في ٢٤ م** غبله قلعه سي مقدما دستا عدايه كرتار
 ايجند اولان كفار سيه درون تسليم حصار ده اصرار اوزره اولوب
 طرب ومهمات وزياده عسكرايله محاصر يه محتاج اولدوغي اعلام
 اولمغله اوچ قطعه قلىبورنه و بش قطعه شاهي طرب وبعض مهمات
 جبهه خانه وطربخانه وبرراوده يچيري وجبهه جي وطربچي وبر قايچ خنجره
 ولغجي ويچيري و جاغدن خاصكي عثمان افاندر يرب اول طرفن اولان

مسار

[15a]

عساکر ما مورده به بن سینه بکبر کسی محمد پاشا باش و بوع تعین یورلدی
فهم هر سگ پاشای سلیم پاشانک اهلالی سبیلله غلبه قلعه سی دست
 اعدایم کرفتار اولمخله لواء برتور برستم پاشا برادر علی پاشای احسان
 و بر وجه مسارعت سرحد منصوره یم ایرشک اوزره فرمان یورلوب
 سلیم پاشا دخی مکمل قیوسله سرحد ده بولمخله اهلونه قلعه سند
 محافظه یم تعین یورلدی **فهم** اقسرای سنجاغی الحاقله انتق پاشای
 اولان اسلام دور و سلامیه اچه سی نامیله فقرادن زیاده اچه
 الدقن صکر ما مور اولدوغی سفرهایون و قیلده کلامکله لواء مرق
 بلغراد محافظه سند اولان ابریکر پاشای احسان یورلدی **امد**
عساکر تاتار عالی تبار بلغراد صحرانسه وصول میسرا و لب طرف دشمنه
 عبور قصدیله مباشرت اولان جسر لک اتمایله جنود تاتارک
 و رودینه دیم دوز انتظار ایکن ماه محرم الحرامک التجی کونی عساکر
 انجم شمار ایله خان عالی تبار و الخانی نجامت شعار و فرمان فرمای
 لشکر تاتار الحاج سلیم کرای حجه رای حضرت لری سنده حوالی سند
 سایه انداز تشریف اولدق لری مشعر مکتوب مودت اسلوبری ایله اشرف

[15b]

سلاطین زمین و لان شوکت و قدر تو پادشاه سلطان احمد خان
 حضرتلری طرفدن مقدما سفرهایون دعوت واردوی هایون ملاقی
 اولنجہ علی جناح الاستیعال حرکتلری ایچون خدمت ملازمتلرینه
 تعیین بویولان میراخورا و لا ابراهیم اغا خبر کتور مکله صدر اعظم
 عالیقدر حضرتلری دخی سنین ماضیه دن زیاده قواعد کامکاری
 و لوازم مهمانداري و زرة تکمیل و تئیم البسه و ساط و فرش
 بساطلرینه معناد قدیمدن زیاده اقدام و مسبوق بالمثل رعایت ایله
 اکراملرین اهتمام بویروب اوطاق کردون نطاقلرینه تشریف ایچون
 دعوت و ترتب آلام بو وجهله صورت ویرلدیکی وزرای عظامدن
 حلبا یالته متصرف جعفر پاشا و اناطولی یالته متصرف مصرلی زاده
 ابراهیم پاشا حضرتلری بمن و یسارلرین همغان و میر میراندن
 قرمان بکلر کیسی مصطفی پاشا ایله دن بکلر کیسی ابراهیم پاشا الایرلی ایله
 بیشلرین دوان اولوب مهترخان ایله صدر اعظم کتدای محمد اغا و
 چاوشان ایله سرچاوشان مصطفی اغا و کروه متفرق کان و سایر
 ارکان دیوان و اغایان سمداران و سپاهیان مرتب و مزین الای ایله

استقبال

[16a]

استقبال واردوي هاینده بولنان میرمیران و میرلوا یوللویورلرنجه
 مروراید جگه لری طریقک طرفینه رد سلام ایچونا استیعال و اطاعه
 قریب محلدن یکجری وجهه جی و سایر پیاده کرویضا بطریایله مهتیا
 و باش چادر دن زوقاغه و ارنجه صدر اعظم حضرتلری غواقی و کدکلو
 متفرقه و چاوشان و زوقاقدن خارج دیوانه کان و کوللویان
 و اماده قلنان ساطبی پایان اطرافه صدر اعظم حضرتلرینه مخصوص
 اولان و چوزاللی نفر تفکیکیان و سایر خدمت خراسته ماموران دیوانه
 قدوم میمنت لزوملرینه منتظران اولدیلر ماه محرم الحرامک التنجی کوفیلم
 عید المؤمنین اولان جمعه در ترتیب مسفورا و زره استقبال و مطراق^{ایله} عنوان
 ایلاق چادرینه قریب کلدکلرن وزیر اعظم کتدایی و سرچاوشان و وزیر^{چان}
 و کتدای برابان رد سلامدن مکن اطاعه دکن رکابلرن دوان و شتابان
 اولوب طوغلرا و کتدای اولدکلرن وزیر اعظم حضرتلری دخی ارکان کورکی
 و روزمره استعمال یوردقلری دستارایله تحریک خطوات عزواقبال
 یورملریله جلا دلمر خان عالیشان حضرتلری ایله برج خاکین نیریز
 سعدینک اجتماعدن صغار و بکار تحصیل سرور و افتخار و چاوشان

[16b]

یاربیکر الله صداسینی پیوسته اوج فلک دوارا بدیلر بواتاده نغا
 کران تاتار ایچون مهیا قلنان یوزاللی راس کاو ویکوز قیودن ماعدا
 سکر یوز صحن دن متجاوز اطعمه کونا کون تاولنه صلاح دیلوب کرسنه
 چشمان کرون تاتار واقعه لرین کورمد کیری طعمه نفیسه ایله مراد لری
 اوزره دفع جمع و قرارگاهلرینه رجوع اثناسندن کیمی دخی کوسفند
 نیم بخته لری آوینق فترک و بالجله نعم مبذول بی منتهایدن حصه لرین
 ادراک ایدیلر صدراعظم حضرتلری ایله خان عالیشان اوج درکلو
 تعبیر اولنان چادره واردقلرین جلسه حقیقه دن صکر پرسش
 احوال ایله تمهید قواعد خلوص اماندن طرح تکلف اولوب تبدیل
 ثیاب سفرا و لنسه یاس یوقدر دیونوازش کونه خطاب ایله اوج درکلی
 اراسندن قوریلان اوبایه نقل و احضار اولنان بر بونجه ثواب
 و ایام حاقیه مناسبا و لمق تقریبیله صوفه قیلوقا قوم کورک ایله سیرایا
 تبدیل دنار و شعار بیور یوب بر مقدار دخی استراحتدن صکر اوج درکلیه
 طعامه دعوت و سلطانان و میرزایان و اغایان ایچون باشقه باشقه
 خیام نصب و خدام تعیین و هر بر سلطان بر سفن طعام تحصیل قیلوب

[17a]

کمال انبساط ایله تا ولدن صکر عساکر تاتارا اول کون نهر ساو
 جسرندن عبور ایدوب زمون صحرانسه کمتلرایدی خان جلادت نشان
 وزیر اعظم و طاعنم اول کیجه مسافرتا وزره قالوب قلغای سلطان
 وغازی کرای سلطان و سعادت کرای سلطان اوغلری و شهباز کرای
 سلطان برادرزاده لریدر الوان جو قلعه قبلو سمر کور کمرالباس
 اولوب برر کیسه اچمه و برر زاس بلکند ست آتلا احسان و اعطا
 بوردی **مشاوره در بلغراد فی ۲۷** یوم مزبورده مشاوره و لمق
 اوزره او طاعن عالین دیوان عظیم اراسته اولوب عمومًا و وزیر اعظم
 و میر میران کرام و میرلوا و متفرقه و چاوش و میرالای زغا و سایر
 عساکر اسلامک موردیم و سالخورده اعیان تجربه کارلری احضار
 اولوب صدرا عظم کماکار و خان عالی مقدار حضرتی مجمع مشاوره
 اولان اوچ در کیمه تشریف و حضار مجلسی نوازش و اکرام ایله
 تلطیف بورد قلرندن سردارا سلام و وزیر عالی مقام فتح کلام ^{ایدوب}
 برقاج سنه دن برو بلغراد حوالیسنده ضرب خیام ارام ایدن و ^{عظم} وزیر
 و عساکر اسلام بحسب لاقضا ظهور ایدن موافع و امر ضروری بسبب

[17b]

نهر سانك مروري مناسب كورليوب قهیر و ترمیم قلعه بلغراد ^{جل}
 منصوره قلاعنه ارسال ذخایر و امداد اجناد ايله اكفا المشر
 حمدا لله تعالى بوسال میمنت اشتغالین قدرتمز مرتبه سی عسکر و تحویل
 ذخایر خصوصند اهتمام جلا دلیو خان عالیشان حضرتلری دخی
 جنود تاتار ايله عساکر اسلامه ملحق اولمغه اقدام و علی الخصوص
 تشریف قدوم میمنت لزوملریله تحصیل نیک نام بیور مشرد در سرك ^{دخی}
 زایک و مناسب كورد و ككزنه ايسه رفع حجاب و هر برکنه مكالمه
 رخصت ویرلشدردیو خطاب بیور و ب جمله سی سمع قبول رضا ايله
 اصغا ایلدككزنه یمن توجه اقبال و تاثیر بخت فرخ فال ايله غنیت
 بیورد غکز طرفه امر سردارده فرمان برامثال ایملکن هربان اتفاق
 و کمر بسته وفاق اولدقلیرینی اشعار ایلدیلر صدر اعظم حضرتلری
 تکرار عاده کلام ایدوب هر برنیز اراوت علیه خداداد و تاثیر
 بخت عالی نژاد ايله بحسب الاستعداد احراز ایلدکزنه رتبه و الانهاد
 امور عامه ده اعتبار اولوب موردینل بزدخی احاد ناسدن سرك
 کبی بر عبد عاجز اولوب همان هر کس عریضه ما فی الضمیر کونی بوجمله ^{تقریر}

و مدعی

[18a]

و مدّعی درونگری بوقتی یکان یکان نهاده دامن بقیرایمک
 کرکشید کلین نهرسایم دن عبورایمده همغان اتفاق ^{حق} عون
 دشمن وزینه وارلمغه سل سیف وفاق یلدیلر صدر اعظم حضرتلری
 بالذات سوز و کدازایم دعایم آغاز و دست نیازی برداشته
 درگاه چار ساز قلقلین صغار و بکار نهانی و اشکاریکی لوله
 دین زدن بر مرتبه اساله قطرات اشک ایلمدیکه بلا شبهه شاداب ^{ساز}
 مزارع قبول ولدی بعد الطعام خان عالیشان حضرتلرینه طرف ^{هدن} پادشا
 سراسره قیلو بر ثوب سمور صفا کستر و سرعوج مجوهرایم بر قبضه
 نمشیر عد و تدبیر و بر تیر کش بی نظیر اهدا سدن صکن التون قاقمه
 رخت و عبا بیایم اراسته سیم رکاب و زردوزا کرایم پراسته
 بر اساسب بادپا پاش چادرده حاضر و مهیا اولوب چین رکوب
 صدر اعظم حضرتلری شوکلر و قدر تو پادشاه حضرتلری سلیم کرای ^{خان}
 حضرتلری دولت علیه ملک امکداری و عباد مسلمینک خیر خواهی ^{غی} ولدی
 معلوم هایم اولمغله روی غزاده سوار و اساس محبتی استوار ^{ایمک}
 ایچون ارسال بیوردقلری رخش خوش رفتارده دیو شکر فشان ^{قعیلم}

[18b]

و قلغای سلطانہ دخی تکرار بر بساطی ایت اهدا سیله تکریم بیور دیر
 و صدر اعظم حضرت تری طرفدن بر بوغچه اثواب و برسمور کورک
 و ایکی بیک شریفی التون و بعض هدایای کونا کون و غیر وعود
 و سایر سلطانان و اتباعلرینه اشیا و نقود احسان بیورلدی و تکرار
 خان عالیشان حضرتلرینه برا کرلی بار کیر و بر وقتن دخی بر بساطی
 قسراق کوند رلدی **فی ۷م** یوم مزبورده روم ایلی بکبر کیسی و ایالت ^{عسکری}
 و دولونیه و اولونیه و کوستندیل سنجاقلری متصرفلری ذمونه چک
 فرمان بیورلدی و یوم مزبورده هر بر نفی ایکی کیکه شعیر و بر رکیه
 دقیق اولق اوزره توزیع ذخایر عموم ایله سپاه و سجدار و بلوک ^{اربع}
 نفراترینک قانونلری اجرا اولتمغله دفع غموم ایلدیلر **فی ۸م** یوم ^{مزبور}
 یکچیری و جانی و پیاده عسکری قارشو طرفه عبور ایلمک فرمان و ^{اول} تمش
 یکچیرینک هر او طه سنه یکر میشر غروش و یکر میشر کیکه برنج احسان ^{لری} بیور
فی ۹م یوم مزبورده اناطولی عسکری ایله مصری زاده ابراهیم پاشا
 و ایالت سایر و میرمیران و میرلوا کمالاظهار شوق و سرور ^{ایله} و
 نفر ساوینی مرور ایلدیلر **فی ۱۰م** یوم مزبورده طربخانه و جبهه ^{مهما} خانه

و او جعفر

[19a]

و او جاقدری نفراقی و طوبلر ز مون طرفه کچور ملک اوزره یکریمی
 عدد بالیمز و قلنبورنه و التمش قطعه شاهی و اون اکی قطعه هاون
 طوبلری اوچ بیک اکیوز قنطار باروت اون التی بیک عدد قانه
 او توز بیک کورک یکریمی بیک طوبن بونن قیاس ایله سایر مهمات
 وجهه خانه قان طرفدن عرب لرونه رطونه دن سفینه لرایله نقل
 اولنق فرمان یورلدی **بلغراد صحرا سندن حرکت و زمونه کچک**
 ماه محرم الحرامک اونا یکنجی کونی فر شوکت و اجلال و رهنمای
 توفیق خدای متعالایله بلغراد صحرا سندن حرکت و دشمن دین اوز^{نه}
 وارلغنه نیت اولوب الای مرتبایله جسر ساو عبور اولدقن
 کئان طونه ده لکرانداز اقامت اولان دونمائی هایون سفینه^{لری}
 صدراعظم و عساکر اسلام مرور این جکلری طریقک اغوزنن
 واقع اولغله لواء رسول الله مرور دن مکن کلبانک الله الله^{اله}
 مستعینا بالله قالقوب و رادین جانبنه روبراه اولدی و یوم^{ده} مزبور
 صحرای پهنای زمون مضرب خیام عساکر نصرت انجام اولوب
 اولکیجه اقتضایدن محلل قراولرون کجیانلر تعیین یورلدی

[19b]

فصل ۱۲ یوم مزبورده غزات سلامک طوار لری ایچون اولوق کورمه
 کیدنله مخصوص بر بکلیکی اولقیقین اولوب نهر ساق کناری ایل
 کیدنله دشمنک کله جکیر لری اون بشر ساعت مقداری مسافه اولوب
 بو طرفه کلمک نه احتمالدر ملاحظه سیله قراولچیدن ایرویه کیدن ^{اغلاز}
 مقوله سنه سرحدلوشکلدن یوز مقداری مجار قطعه سی مستولی اولوب
 قراولچی ایرشجه بر قاجی شهد شهادتی نوش ایلدیر **بنیه** سفردین کور
 آزموده کیسنه لر دشمن ملککن قراولچیدن ایرویه اولقیق کوندر مک
 امر خطر و دشمنک هر نقدر حقیر ایه حيله و خراعه سندن حذر اتمک
 کرک دید کلیرنک ائاری مشاهد اولندی یوم مزبورده ^{حصیری} صدراعظم
 ایکی بیک مقداری اتلویله تاتارا اردوسنه واروب خان عالیشان ^{حصیری}
 احوال جنک وجدال و دشمن اوزرینه نوجهله وارلق مناسبا ولدوغی
 مذاکره واستقصای مال ایلدیر بلغراد محافظه سندن یرونفر اتدن ^{ماعد}
 سکرا و مله یکچیری ایله خاصکی فا و بر وجه اریه لق عربکیر سنجاغی ^{تفری}
 اسمعیل پاشا و نهر ساق اوزرین اولان جسرک محافظه سندن سابقا
 خداوند کار سنجاغی متصرفی دیگر اسمعیل پاشا تعیین اولندی **سنه** ^{رمون مهر}

حرک

[20a]

حرکت و رادینه غریمت کرم عیم ایزد کرد کار غزافرا و معجزه باهره
 قافله سالارانیا و کرامت پیر مجاهدین و اتقیایه توکل و استناد
 و هر حال آن عنایت خدایه اعتماد و دعای خیر ظل الله عادلی رهبر
 رهنمای اجناد ایدوب ماه محرم الحرامک اون در دینی یوم السبتدر
 زنون صحرا سندن حرکت و و رادین نام حربی قلعه به طوغری غریمت
 اولنوب یوم مرقوم روم ایلی بکبر کیسی طلیعه الجیش عساکری شمار
 اناطولی عسکر یله مصری زاده ابراهیم پاشا و راسندن قفادار
 یمین و یسارده طوایف عساکر سائره یرلویزین قوار و اوزرینه
 تعیین امراء کارگذار ایله هربری بر مستقل گروه اولوق اوزره
 ترتیب لایم اولوب و هرالایک و کجه بر قاج طوب کتاک اوزره
 فرمان یورلغله بروجه اوزره مرتب مهیا و اسلحه الات رزم
 بو طرز دلدیر ایله اماده و برجا قلوب طوغلرا و کندن یکچری دلاوری
 وارنود و بو شناق غازی لری هسته هسته گاه مشی و گاه قوار
 حلب و ایسی وزیر جعفر پاشا مرم و سمدره سنجاق لری زعمای و اباب^{تیری}
 ایله دمدار و سعادت و صدر اعظم حضرت لری سپاه و سلحداران

[20b]

و قبولی خلقی ایلہ خست وقار برله قدم بر قدم حرکت و محل مرله
 غزمت بیور لر دی یوم مزبورده عساکر تاتارا اردوی هاینه ^{ملحق}
 اولنجہ ملازم خدمت و تکمیل لوازم مؤنتری یحون مامورا ولان
 میرا خورا قلا براهم اغا ادا ی خدمت ایتکله رکاب کامیابه عودت
 ایتدر لیدی و یوم مزبورده بهادران تاتاردن قشور میرزا ^{دن} ظاهر
 اخذ ایلدوکی اهنوش نجه مقابله سند کندی و ادمینه الباس خلعت
 و احسان بیوریلان یوزا الی عدد زر نامغشوش سروری ایلچکلان
 الای فراموش ایلدی و یوم مزبورده دکر مالمق نام منزله نزول ^{اولدی}
 منزل ^{بله کش} ^{ساعت} ^۳ یوم مزبورده دخی بواطوارا وزره ترتیباً و لزب هر کس
 یرویرنن قرار و تقدیم دعای شهریار عالی تبار و سردار نامدار
 ایلہ و برهه قرارگاه عدوی کراه اولور لر دی وزیر اعظم کامکار
 ایه عساکر اسلامه نوازش و التقای بهانه جوا و لب کثرت ^{عسکرون}
 طیران ایتکله مجالی و لیان طیور کتور نره ^ع کرمدن اوزده کرامت
 اولور یی امدن مفهومی وزره لطف و عطا بیور لر دی وزیر ^{رحمت}
 معتادک اثا احسنه لادن بری دخی طوایف کینک هر کوهی

حبار

[21a]

حساب و تخمین و کفایت مقداری سقاری تعیین اولند قدن صکن بپاده رو
 و صحرا نورد اولان بپاده طایفه سی و بوشناق وارنود لونداتک
 عطشانلرخی سقایی چون مستقل الی راس بارکیلی سقارک مشکلی
 پیر آب والایلرا و کتک دوان و شتابایدوب قدم که بر عطشان
 کورسه فی الحال سیراب و نایل ثواب اولور ریدی بوم مزبورده چنود
 تاتاردن التی بیک مقداری قابل من یصدق معسکرهایونه ملحق اولوب
 حقا که بقیه دلنسه ^{حکمت} ماصدق ایدیر **مهر سلاطین** منزل مزبورده کیری
 زاده مرحوم و مغفور له شهید مصطفی پاشا محاربه ایلدوکی محله نزول
 و اطراف و اکثاف تجسس و تفحص و لفتق و زره ارتسی کون منزل مزبور
 اقامت و لزوب روم ایلی و اناتولی و الیری و قلغای سلطان و صدر اعظم
 کتداسی محمد اغا و رادین قلعه سی مقابله سندن اردوی هایون نزل
 این جکی محلی کوروب تخمین ایدیر **کیفیت احوال طابور عدوی دین**
و محاصر قلعه و رادین ماه محرم الحرامک و نطقوبخی بوم الحیسدر
 مرافقت بدرقه عنایت رب العزت ایله و رادین قلعه سی مقابله سندن
 خیمه زن جلادت و لزوب قلعه مرقم نهر طونه کنارین بر مکان مرتفع

[21b]

واقع و مقر ملائین ضلالت این اوله لی درت بیش سنه یه قریب و ملغله
 ایچ قلعه سنه کمال متانت و استحکام ویردیکدن ماعدل طونه دن طونه
 وارنجه ربع ساعت عرضی و بر پنج سیاحت دور سیله عریض و عمیق خندق
 حفر و دایرگامدار متین و استوار طابور و قات قات شرابو
 و جرج فلک و متعدد طایه و خنیر خانه لرا بداع و اختراع ایدوب
 درون طابوری انواع ادوات حرب و قتال ابله مالامال و مترسلر
 اون درت بیک مقداری پیاده کفار بد فعال دیدن دوز جنگ
 وجدال اولوب نهر طونه اوزرنن یکی قطعه جسر بنا و تفک انداز
 کفار ایله ملولون بشر و یکر میشر و دخی زیاده طوب آتار طقوز عدد
 قلیونلری کوپری مقابله سندن حاضر و مهیا طوروب و طونه نک ایکی
 طرفن سکر پان بالیمر طوبلر ایله قلعه مانندی ایکی طایه پیدا ایدوب
 قارشو طرفن اولان چادرلرنن اون طقوز رکن مجار و نجه اتوسی که
 هر بر رکن بیک نفر دن عبارتدر مترصد غوغای و غایکن عساکر منصور اللو
 بیجا باطربا یریشور محلل ات ارقه سندن اماده و برجا اولوب اردو
 هایون نزول و چادرلری قورلوب بعدن دشمن جیله کارک خدعه سندن

جنگ

[22a]

احتیاطاً اردو اطرافه خندقلر حفر اولنق مناسب کورلدي واولست
 فرمان سردار ظفر یار ایله مترسیرلری تخمین و محاصر یوللری کورل
 اوزره اوجاق ضابطلری تعیین اولنوب اول کجه صباحه دکن انتباه
 اوزره حرکت اولندي علی الصباح صدر اعظم حضرتلری بالذات حفر
 اولنان خندقلر باشدن یکجری غاسی سیابانه واروب نفرت نواز شر
 والتفات و شوکتلو پادشاهلرک نان ونیکی سزه حلال اولسون
 دیو حسن معلمات ایله قهوه بها اولن اوزره بیک عدد التون احسان
 بعد اناطولی و روم ایلی قوللری کور یوب طابوره قارشو بر مرتفع محل
 قوریلان سیابانه رؤسای عسکر و جلا دتمو خان عالیشان حضرتلری
 دخی دعوت و تخمین اولنان محلدن مترسلر المنغه مباشرت اولنق
 اوزره مشاوره و قرار داده اولدقن صکر اول کجه پیاده عسکری
 حفر اولنان خندقلرده و اتلودخی وراسندن قراول ایملک اوزره فرمان
 یورلدي ماه مرقمک یکرمی یدخی کجه سی که ارتسی یوم السبتد
 یکجری اناطولی روم حلب و ایسی وزیر جعفر پاشا جبهه جی سوار
 وادنه ایالتلری و بوسنه وارنود و سلفکه لونداتی و سایر مامور اولان

[22b]

دونهای هایندن ماعدا یکرمی قولدن مترسلر انحق و زره قرار
 و مجموعی و سچ قول اعتبارا و لزب صاغ قولدن مصری زیاده ابراهیم پاشا
 وصول قولدن وزیر جعفر پاشا و او رته قولدن یکجری غاسی باش و بنوع
 اولحق و زره فرمان یورلیدی یکجری نفراتی اردن سیاه و سحر دار
 قانون و زره و سایر قولره اقتضای و زره آتک و سکرندن قراول
 ایملک و زره ترتیب و بعد ادای صلوة المغرب مستعینا بالله و بیست
 و صد اهرکس ثامورا و لدق لری محلدن مترسلر المغه غریمت ابد کلرین
 مکر ایچلرین بر قاج دان مرتد و ایش تفکرینه آتش و بر دکلرین
 کفار خبرد ارا و لوب طشچ چیقدی ملاحظه سیله مترسلر المغه و ارنر
 دخی تفکر بو شال دوب صدای کلبانک الله الله اردوی همایون و سیاه
 پیاده عسکری خندق و له طوغری دوی و لوب صدراعظم حضرت لری
 بحال کفیت احوالی استفسار و قوع بولان ماده بوموال و زره معلولری
 اولدقن یکجری و جانیضا بطرینه و سایر قول صاحبدرینه اید و شدید بوز
 تخیر و بهر حال تخمین و لدوغی محلدن مترسلر الور سر یوخسه بلا ترقف
 جمله کزک حقندن کلوز دیو فرمان یورلدوغی ساعت اغور دین مین کال

عمرن

[23a]

غیرت و اتفاق و زره حرکت اولنوب بی پروا مترسلا النغه مباشرت
 و کفار فدن هرنه قدر جنک و حربیه مبادرت اولندی ایسه قطعاً اصفا
 اولنوب صباحه دکن بفضل الله تعالی مترسلا اندی غراب احوالند
 بر قایح مرتک فسادیدی ایله طرفی اسلامیانند ایتلان تفنک صداسندن
 درون طابورده اولان اهل شرور و کفر پر غرور عظیم تلاشه دوشوب
 دیران ایمان بزه نجبامان ویرمیوب کلدکلری کبی یوریش این یورلر
 دیو بیج و تاب و کمال اضطراب ایله قارشو طرفله اولان عسکری طابور
 جمع ایتکه مباشرت و صباحه دکن ترک خواب و راحت ایلدکلری اخذ
 اولنان دلردن خبر اندی **یوم السبت** یوم مزبورده مترسلره متانت
 و استحکام و طوب طابیه لری بناسنه اهتمام اولنوب کفار دخی طابور
 اولان چادرلرین بوزمغه پیاده و سواری لایلرین دوزمکه باشلیوب
 مترسلر دخی هنوز دایر اما دار حفر اولنوب تکیل اولنما مغلله کفار طشره
 چیقار ایسه غافل اولنماق و زره هرکک چادرین بر ایشخردن
 ماعداسی مترسلر اردن و عساکر تاتار بایر باشلرین حاضر و اماده
 اولنماق و زره فرمان یور یوب طرفینک لایلری اخشامه دک بوموال

[23b]

اوزره قرار ایدوب تفنگدن ماعدا سلاح ایله جنک واقع اولدی
یوم الاحد یوم مزبورده مصرلی زاده ابراهیم پاشا قولندن مواضع
 مناسب خاک ایکن سیتلردن سپر لر وضع و اوج عدد بالیزوان
 عدد شاهي طوپلر نهاده و علی الصباح اتمغه مباشرت و طونه قبولدانی
 علی پاشا دخی ثامورا ولدوغی اطه ده طایبه بنا و درت عدد قلیونور
 طوب وضع و اتمغه مداومت ایدوب کفار قلیونلری و طونه نک
 ایکی باشنک اولان طایبه لری ایله دقنمای هابیون سفینه لری عظیم جنک
 ایلدیر قایته لردن آتلان طوب دان لری قلیونلرینه و کور یسنه ^{اصابت}
 اتمکله بالضروری قلیونلری قلعہ السنه طوغری قالدردی و یوم مزبورده
 بعد العصر ارا دت قهار ذوالجلال ایله طایبه سنک برن بر مقدار باروت
 و خبره سنه آتش اصابت ایدوب وافر کفار داخل خضر نار اولدی
یوم الاربعین یوم مزبورده جعفر پاشا قولندن وچ عدد بالیزو برج
 قطعه شاهي طوپلر وضع و علی الصباح اتمغه مباشرت و اعمال طوب و تفنگ
 ایله تضیق اعدای بدسکاله مباردت اولنوب کفار دخی طابورده بقیه
 قلان چادرلرین قالدرمغه دقت ایلدی و یوم مزبورده صدر اعظم خضر

بالذات

[24a]

بالذات یکجری مترسلینہ واروب هرکسه نوازش واکرام وارباب
 مترسه احسان وانعام بیوروب وهرقلان مجروح اولتلج جراح
 ونجشش ویرمک ایچون مخصوص معتقد ادملر تعین بیورلدی **یوم الثنا**
 بریکجه یکجری وسایر قوللرده وضع اولنان طوبلر ائمغه باشلوب مترسلر
 وصحبان یوللری ایله ایلر یه غریمت اولوب طرف طرف جنک ویکاردکار
 وسمت سمت غوغا اشتهار بولوب مواضع متعدده طوبلر نهاده واسباب
 محاصره اماده اولدوغنی ملاعین ضلالت آیین مشاهد ایلدیکجه ایم واضطراب
 دوشوب پیاده وسواری عسکری قلعیه دعوت وجنک وحره نیت
 ایلدوکی نمایان اولوب وجلادلوخان عالیشان حضرتلری طرفدن کلن
 خبرک مفهومند کفارک روشن شدن یوریش احتمالی ملاحظه اولوردیو
 بیورمشلر صدر اعظم وسردار اکرم حضرتلری بالذات قالقوب مترسلر
 اردنم برمناسب محللر سیابان قوروب عساکر اسلام حاضر و مهیا و عودت
 اولنجه اول محللر پابرجا اولوب ویوم مزبورده مراد ایلدکری مقاطعات
 بشر اچجه تقاعد وظیفه سی ویکر میشر نقد غروث ایله دال قلیج بیر اقلری
 اچیلوب قتی وافرادم طالب ویا زلمغه راغب اولدیلر و او طرفدن

[24b]

مترسلر النغه مباشرت و لنوب لكن مسافه بعيد اولوب بر قايچ كوت
 تكيلي متعسرا و لغه يكرمي قطعه فرقه طرزه دن مفرز كمال باشن
 حاضر و اماده و طوبري او و طرفه طوغري چوروب نامورا و لدقري
 محله بصيرت و زره قرار داده اولوب كفار مترسلر اوزرينه
 و او و جانبنه هجوم ايتك احتمالي و لور ايسه فرقه لر لندي اتي دخي
 طوب و تفنك ايله جنك و حربه اقدام ايلك اوزره فرمان يورلدي
 و قبل النظر ملامين دوزخ قرار حيله و خدعه بي اظهار و كروه مكروه
 الايلري اشكارا و لغه باشليوب هر ركذن كزين و آهنيوش
 و جنك آور كفار انتخاب و هر زمره صاري و قرموزي و يا خرا و ابلر
 باشقه باشقه الايلر دوزب غرات اسلام ايله جنك و حربه شتاب
 و كفار لساني اوزره او كوز بونوزي ايكي باشدن آتو و اورتو قلدن
 پياده سي يوريمك اوزره استصواب ايدوب اولان او و طرفدن اولان
 صدر اعظم اغواقي و بيرا قلري و ساير اول محله نامور عساکر اسلام
 اوزر لرينه هجوم ايلدكلرين اول كروهك ايجند حيدر ناميله مشهور
 اولان ايجني جنرال لري يله اولوب ابتدا هجوملرين ايجدن مترسلر النغه مباشرت

بدور

[25a]

ایدوب هنوز مترسلری اویج درت قارش حفر اولیان او تو زرق
 درهم تفنگل صدر اعظم تفنگچیلری اوزینه یوریوب بونلر دخی بی پروا
 بر بلوکی اعمال تفنگه ابتدا و بر بلوکی حاضر و مهتیا و قطعه کفاری اصفا
 ایتیموب حمله اولن کفارک یوزین چویر دکلیری اتلو عسکرینک منظوری
 اولدقن همغان اتفاقا یله صوقوسنه وارنجه قیروب وصول طرفه
 سپاه و سله دار ترکیلی نفراق اوزینه وارن کفان دخی کوزاچدر سوب
 خندق باشنه وارنجه بیراقلرد کیلوب واورته قولدن مترسلر اوزینه
 هجوم ایدن پیاده کفان دخی مترسلرده اولان غازیلر امان ویرسوب
 اچقدن یوریوب طابور خندخی باشنه وارنجه سوروب غزات منین
 طرف طرف کلبلانک الله الله ایله قبه فلیکی پر صدا قیلوب بر حمله کون افکن
 و بر صدمه صف شکن برله خنازیر مستحق التذیرک اوزینه هجوم
 دلیرانه و غیرت مردانه ایله بر تیغ رستمانه حواله ایلدیلر که کفار صاعقه
 قهر خدا نازل اولدی صانوب عقللری باشندن کیدوب قلعه طرفنه
 تخلیس وجود اچون جان آندیلر طرفه العین اچون آرتلرندن ایریشلوب
 قیتی وافر فارس و پیاده کفار علف تیغ تبارا و لغله بفضل الله تعالی

[25b]

بونصرت بدیع الظهور مقدمه سرورنا محصورا ولرب کله ویدل
 کتورنلره صدر اعظم حضرتلری کیسه کیسه درهم و دینار ویرمکن
 بذل همت و صرف سرمایه و سع و قدرت یوردیلر و یوم مزبورده
 اردل طرفدن امداد اولتقا وزره دزت بیک پیاده وایکی بیک اتو
 و سکین قلعه سندن برقاج یان طویایله بولوندا میله مشهورلان
 پلید داخل طا بور اولد و غی خبرالذی **یوم الاربعاء** یوم مزبورده
 کیجه وکوندرده کفار طرفدن جنک و جداله تقید اولمیب جا بجا
 مضغللردن مترسلره تفنکله و طایبه لردن دونمای هاینه طویلر ایلور^{دی}
 بهر حال برحیله سی و لوق ملاحظه سیله مترسلره و صبحان یوللری
 و تفنکی طایبه لرینه متانت و استحکام ویرلمکه اهتمام و اقدام تام
 اولنوردی مکر یوم اولن عساکر اسلامک کک مترس و کک
 هجوم دیرانه لردن غایت حیرانی و پریشانی حال و بی سرو سامانی
 و تشویش بالردن نه کاره مباشرت و لاجق لردن بل یوب طا بور مقهور
 ایچدن طونه دن طونه واریجه برخندق دخی حفر ایدوب غزات اسلام
 خندق اوله ظفر بولدو غی حالن فرار ایدن لر مزبورده قورایمسون^{دیو}

مملکت

[26a]

مباشرت و صباحه دکن تکمله مداومت ایستاد و یوم مزبورده دنیای
 هایوندن اتیلان طوب دان لری قلیونلرندن برینه اصابت ایتمکله بر^{طرفه}
 اولان طوبلری قوندا قلرندن جدا و عمل مانن و نهر طونه ده ناپیدا
 اولدی و بویکجه روم ایلی قولندن کفار طشره جقمق اوزره تعین
 ایلدوکی اشرار نحوست دبارایله عودت ایلدی **یوم الخمیس** یوم مزبورده
 بیکجری و جبه جی و سایر اوجا قلن صدراعظم حضرتلری طرفندن
 باشقه باشقه بخشش لر چاوش باشی اغا و ساطیده ارسال و هرکسه
 توزیع و تقسیم و دعای دولت بادشاهی تکرار و تمیم ایلدیلر و ^{بکجه} بون
 جبه جی قولندن تجدد مترس اولندی و یوم مزبورده طونه نک
 یوقاری طرفدن اوسک یولندن واقع کوروت پلنقه سی کفارک ذخائر
 کیلرینک ممری اولوب محافظه سنه و اول حوالینک تفحص و تحسنه
 قورد بک و قطنه مصطفی بک و قورص قرالینک ادملری تعین اولوب
 عرب لرا و زرنن قرق عدد چته قایقلری ایله سرم قتل بکلری
 محل مزبوره کوندرلدی **یوم الجمعة** بویکجه کفار طابورندن مجدداً ^{یه}
 پیدا و اوزرینه یدیشروقیه طوبلر وضع و علی الصباح صماخ مینینی

[26b]

پرصدا ایدوب و سایر طویلک اعالی ایل بهانه جری غوغا اولدی
 ابراهیم پاشا و جعفر پاشا قوللرن وضع اولنان خیم دانه لری علی الغله
 طابوره طوغری پران و مجمع کفار اولان محللن اصابت ایتدر مکن دامن
 در میان اولنوب طرفیندن اخشامه دك نایزه حرب و قتاله اشتغال
 اولدی **یوم السبت** بویکجه مترسلر و صیچان یوللری قدم بر قدم
 ایلر ویه وارتمق اوزره اقدام اقدام و طاییه لره عظیم سپیلر ایله ^{نیت}
 واستحکام ویرلمک اهتمام اولدوفندن اهل اسلامک جنات
 بی باکانه سندن ملائینه نوعاً فتور کلکله مکر و حیله یوللری باز
 و مترسلر اوزینه خیمه و سایر ادرات جنک ایله اتشار لغه آغاز
 ایلدی و یوم مزبورده اوج بیک مقداری اتوسی قارشو طرفدن ^{الاکلر}
 ترتیب کاه طابوره طوغری کلوب کاه صحرا یه کیدوب کاه مباحر جنک
 و کاه اهل اسلامه رنک ایچون اخشامه دك بو حال اوزره اوقات
 گذارطوب دانه سیله اون کون وافر کفار داخل حفر نارا اولدی
 و یوم مزبورده طونک یوقار و طرفدن چته قایقلری علی الغله
 کمارک ذخایر کیلینه مصادف اولغله فوطوق نام محله طوغری فرار

[27a]

ورجوعه شتاب اثنا سندن ایریشیلوب بر قاج دانه سی غرق اب اولوب
 طبع اولمش نان ایله ملوایکی قطعه چام سینه سی نصیب اهل ایمان اولدی
 و بویجه اوسک طرفدن ایکی نیک مقداری مدادینک قایتلر ایله
 داخل طابور و ضمیمه اهل شرور اولدوغی استماع اولندی **یوم الاحد**
 یوم مزبوره بین الصلواتنه دین طوب و تفنک ایله جنک و حب
 اولوب قبل العصر کفار طرفدن بی سبب قتی و افرتفک آیتوب
 مترسل اولان غازیلر بزدخی قارشیلوق تفنک فری بوشالدر ^{سوق}
 بلکی دشمن وقت فرصت ملاحظه سیله بر حیلله یه سالک و بلا موجب
 بر مقدار یولدا شلر مرها لک اولور دیو بنوت بنوت اعمال طوب
 و تفنکه مداومت اولوب یارم ساعت مقداری طرفیندن اواز
 تفنک منفک اولدی مترسل و راستدم اولان غزات موحدین
 دخی حاضر و مهیا وئامور اولدقلری محفلرده پابرجا اولدیلر
 اردوی هایونند اولان عساکرا سلام کروها کروه محل جنکه
 استعجال و تحصیل رضای خدای متعالایلر لردی سبحان الله بوله
 برهنکامه وقتندن نداء دلالات ایله فرمانه امتثال ایلمیانلر بوسنه

[27b]

میدان و غایه بومرتبه سرعت و برقاج سنه دن برو بوجال اوزره
 غیرت کورمدک دیو سفردین اختیار لر تعجب کفان شکر یزدان
 ایدر لردی مکر بزنم بودق دید کلری ملاعین درت بیک پیاده
 وایکی بیک ائلوکفارد وزخ قرین ایله امداده کلدوکنه شتک ایلدوکی
 خبرالندی **یوم الاثنین** بویکجه مترسرتجدید و توسیع وطایفه لر
 تکیل و ترفیع اولوب وضع اولنان طرلر وهاون خمیر لری
 پی در پی طرف اعدایه ارسال ونوبونایره جنک وجدال اشتعال
 بولوب ملاعین مکار و عدوی نابکار حرب و قتال اصرا ایلدو
 جانب اسلامیان بر محله طایفه اختراع وطوب وضع اولندی
 استماع ایلدکن در حال مقابله سند سبیل پیدا و طوب مهمتا
 ایلیوب قارشولشمغه اجتر ایدر دی عون حق ایله غرات میلند
 سعی و کوشش لرینه قطعه فتور کلیوب بر قدم ایرویه وارمغه اقدام
 و مترسلره منانت ویرمکنه اهتمام ایدر لردی و تیراندازان
 مومنینک پرتاب ایتد کلری سهام ناکم قضاکی پیام مرکی اعلام واکتری
 اصابت هدف مرام اولوب بجه کفار فساد الویدی نابود ایدر لردی

[28a]

و یوم مزبوره ایام سائره دن زیاده جنک و بیکار در کار و ملغله
 عساکر اسلام خواب و راحت کنه و له حرام ایدوب مامور و لد قلی
 محلل نبات قدم کوستر ملریله تحصیل نیک نام ایلدیلر بر قاج کوندن
 برو آیلدن دانه طوبدن قتی و افرد و آب قناده خاک بهر یوم
 سکسان کافر هلاک اولدوغی خبر الندی یوم مزبوره صدر اعظم
 حضرتلری بالذات غزات سلامی کور ملک ایچون بر قاج قورلری ایله اوه
 طرفدن کشت و کذار و بر محلل نشست قرار بیوروب بوخیر دخی
 ملازم رکاب خدمتلی ایدم طابور مقهوره شول مرتبه قریب
 وارلدیکی صفار و کبار کفار معاینه مشاهده و اشکار اولوب
 کال تلاشیدن ناشی دست کوتاهی دراز ایسه رسیدن کی با نم
 اولوردی قیاس ایدم لله الحمد دین بی نوری کور اولوب اول آن
 اعمال طوب و تفنکه مباشرت و اول حیند مکر و حیلله به جسارت
 ایلدی **یوم التلثا** یوم مزبوره اوه طرفدن نهر طرنه به و انجه
 مسافه بعید اولغله یکپار مترسلر التقی متعسرا و لب لکن
 کفار طشر جقق قصد ایسه اتلوعسکرینه بوندن مناسب محلی الیوب

[28b]

هر بار گروه مکروه الایلرندن بر مقدار فارس و پیا ده محل مرزورده
 عساکر اسلام مقابلہ سنہ حاضر و امادہ طور ردی بہر حال محافظہ
 محتاج اولدوغندن دوشنمای ہمایون لوند اتدن بیک نفر دخی اخراج
 و مکان معہود دن متر سلا مفعہ مباشرت و صبا حہ دکن تکملہ
 بذل ہمت ایشاردی علی الصباح نہر طونہ دن طونہ وارنجہ متر سلا
 بر بر لرنہ اتصالی کفار بد فعالک منظور دین بد سکا لی اولدوقہ
 کمال اضطرانندن یچ تابہ دوشوب قارشو طرفدن الایلر دوزب
 و طا بورده چادر لر بوزوب ہر وقت بر روش و ہر ساعت بر^{ایش}
 کوشتوب ہزار مکر و آل ایلہ غزات سلا می اغفال سودا سنہ اولوز^{دی}
 و طا بور مقہور ایچدن ایام محاصرہ دن صکر مجدداً اختراع الیلو^{کی}
 طیراق طابیہ سنہ اوچ بان بالینر طوب وضع ایدوب اردو ہی ہایونہ
 طوغری اختتامہ دکن اعمال ایدردی و غروب شمس دن طلوع فجرہ
 وارنجہ طرفیندن اعمال طوبہ امہال و لنق قاعد سنہ رعایت
 اولنوردی اما بویکجہ طابیہ مرقومہ یہ الی بان طوب دخی وضع
 و نصف الیلد اتفعہ مباشرت و بر ساعت مقداری مداومت الیلوب

[29a]

بوحیله دن قصد فاسدی نه اولدوغی معلوم اولیوب انجی اولس^ن قند
 کوردوکی طوبلردن اولدوغی استماع اولندی و یوم مزبورده کتبداء
 بوا این درگاه عالی حسن اغا و سا طیلله سعادتلو صدر اعظم و جلالتو
 خات عالیشان حضراته عساکر اسلامی و دیعه و امانت و مناسب
 کوردوکی اوزره خدمات دین مبینند بذل قدرت ایلدیرنی مشعر خط^{هان}
 شوکت مقرون و برر قبضه شمشیر عدوتد میرایله برر ثوب سراسره قیلو
 ستور فایض السرور شرف رسان و رود بولوب بالجمله ارکان دولت
 صدر اعظم حضرت لری طایبه سنه دعوت و خط هما یون سعادت مقرون فتح
 و قرائت اولوب هر کس خلوص بالایله قهر اعدایه نیت و مامور اولدیر^ی
 مترسله عودت ایلدیر و زرای عظامه تفصیل اوزره ارسال یور^{لان}
 خط هما یون شوکت مقرونی کاتبان اسرار شهر یاری بیض ایدوب میحیله
 عمل اولنه دیو عنوانه قلم معجز بیا نلری ایله کشید قلمنق قانون سلا^{طین}
 وقاعدت ملوک پیشین ایکن شوکتلو و قدرتو و مهابتو بادشاهر حضرتی
 از تکاب زحمت و قوللرینه مرحمت و صدر اعظم حضرت لرینه اکرام و عساکر
 اسلامه اهتمام ایچون بردفعه و رود بولان خط هما یون شرف مقرونی

[29b]

تفصیلاً قلم سحر فرین و ادای کلمات شیرین ایلہ بالذات تحریر و تفسیر
 بیورد قلری منظور دیر صغار و کبار و دعای عمرود دولت ظل الله
 عادلی تکرار ایلدیر حفظه الله من جمیع الاکدار خلد الله خلافة
 الی یوم القرار بعد حسن اغایہ سراسرہ قیلو سمر کورک و اتباعه
 خلعت لباس بیورلدی و اثناء جنگ و مغله صدر اعظم خضر تری
 کتخدا سیله سرچاوشان و برقاج اغایان و جاوشان ایلہ استقبال
 اولنوب مہتر خان و سپاہ و سلحدار نفراقی مامورا ولد قلری محلردن
 قالدرلدی **یوم الاربعاء** یوم مزبورده ^{دخی} طرفیندن بازار جنگ و جداله
 رواج و طوب و تفنن ایلہ اعدای دین از عاج اولنوب تجدید مترسلده
 بذلعت و صرف سرمایہ و سع و قدرت اولندی کفار دخی اردوی ^{هانو}
 طغرئی حواله ایلدوی طغوز قطعہ طوبری بلا عدد استعمال و اخشامہ ^{کیر}
 قطعاهمال یتیموب لله الحمد بوقدر دانه طوبدن بر نفرتاتار نایل
 رتبه شهادت و انجمن و ج دوایه اصابت ایلدی و طوبه نک قارشوجا ^{نند}
 بویکجه کفار طرفدن دونمای هایون مقابله سندن مجددا برطایبه اماده
 و سکر قطعہ بالینر طوبر نهاده ایدوب قابلیته و فرقه لرایله قتی وافر

[30a]

حرب و قتال و زیاده جنگ و جدال و لندی **یوم الخیس** یوم مزبورده اوه
 طرفدن نهر طوبه دن افرازا و لنتش اطه نك مناسب اولان محلدن اویچ قطعه
 قلوبونه طوبلر نهاده و طوبه انا لری مجمع کفار اولان محله اصاب
 ایتدر ملک قرار داده اولدقدن صکن اعمالنه مداومت و کفان زیاده
 خقارت اولدوغندن ماعدار و سایی ملاعیندن بر سنک خیمه ادا بارنه
 اصاب ایلدوکی معاینه مشاهده اولندی و یوم مزبورده ایلوق طرفدن
 مجمع اولان حیدود اشقیاسنک و زرینه قطعه مصطفی بک بر مقدار زیاده
 ایله کوندریشیدی بر محللن مصادفا و لوب و افری طعمه شمشر و بر
 مقداری سیر بند زنجیر اولدی و یوم مرقوم صدر اعظم حضرت لری
 طرفدن خرچلق و ملق و زره شجاعتلر خان عالیشان حضرت لینه بیک عدد
 شریفی التون ارسال یورلدی و بویکجه امر حق ایله بر شید روزگار و بر
 صاعقه شعله دار ظهور ایدوب شول مرتبه باران اولدیکه دواب و انسان
 مدهوش حیران اولدی **یوم الجمعة** بحکم ارادت رحمن امتداد باران ایله
 خندق و میحان یوللری طوب ارباب متوس زیاده بی تاب و اهل جنگ
 عظیم اضطراب و زره اولوب لکن هر کس ثامور اولدقلری محله ده یادر کل

[30b]

کوکل بر لیکله ثابت قدم و جنک و حربہ کفار دین مقدم مباشرت و مردان
 غیرت ایدر لریدی تا طرفیندن بر خطوی ایلروی و اریغہ امکان اولیوب
 طوب و تفتک ایلہ جنک و پر خاش و اعمال دانه خیم ایلہ صواشر الیوب
 غزات سلام منا و ایلہ چادر لرین بر لحظه ارام و مترسلده اولنلری
 قیام اوزره اقدام ایدوب ممکن اولدجه سبیل تعمیر و قوالر ایلہ مترسلر
 تطهیر اولنوردی و یوم ضربورده نهر طونه نک و ست طرفدن چکد باشی
 اولنق اوزره شانسه تعبیر اولنور کفار جانندن بر شی پیدا و اطه ایچندن
 بر حیلہ یه دخی اجتر ایدوب و ایچندن وافر کفار جمع و مترسلر الرب
 طوبلر وضع ایلدوکی خبر المنفله چته قایق لری ایلہ سرم و قتل بک لری
 طونه دن و شرقانی ابراهیم پاشا قاره دن تعیین اولنشدی علی المنفله
 وقت شافعی اکی طرفدن هجوم اولنوبا وچ ساعت مقداری جنک
 و قتال ایلہ وافر کفار کشته تیغ تلف اول غایله دخی بر طرف اولوب
 ایکشر طوبلری ایلہ اکی قطعه جنکی شایقه لری و کروت پلنقه سندن اوج
 پاره طوب و بر مقدار باروت و قورشون اخذا و لنوب اخفا اولنلر
 ماعدا اون بش اسیر کفار حضور صدر عالیہ احضارا ولندی **یوم السبت**

بامراده

[31a]

با حواله تعالی بوگون بویکجه کثرت باراندن تجدید مترسه امکام و لیوب
 انجق منات واستحکام و هدم اولنان محملری تعمیره اهتمام و مامور
 اولدقلری یرلده انتباه اوزره قیام ایله کذارنغ اوقات و آیام و غزات
 اسلام مترسلرده اولدقلرینی شعار و اعلام ایچون دان طرب و تفنک ایله
 طرف اعدایم ارسالیام ایدر لر دی و بعد الظهر کفر پر غرور شدت باراندن
 ارباب مترسه فتور کلمک و سوسیله هر قولدن برر مقداری عدوی سیه
 درون طاوردن بیرون اولوب تحریک خطوات قدوم شوم و مترسلری ^{حالی}
 ماعدامزدخی هجوم ایدرز فکر فاسدی ایله بر حرکت بی برکت و بوکار تنع
 الحصوله جمارت ایلدکلری غازیان مترصد و غا و مؤمنان بهانه جوی غوغا
 اولان بهادران شجاعت شعارک منظور لریا و لدقم سل سیف میدات
 و مترسلردن یلرویم بر آن اولوب عدوی روبه صفتان جرات ایلدکلری
 احواله پشیمان و افغان و حیزان طاوره طوغری کریران اولنجه نیجه لری
 کشته تیغ اهل ایمان اولوب بو ورطه دن تخلص جان ایدنلر بردخی بو مقوله
 کاره هوس ایلمامک اوزره عهد و ایمان ایلدیلر **یوم الاحد** یوم منورده
 ابراهمان بر مرتبه اساله قطرات باران ایلدیکی طاور دکل صحرای بی پایان

[31b]

اولسه دوست و دشمن بر لرینه وارمغه آسان و بر طریقله تبدیل مکان
 خارج طاقت بشر و السفر قطعه من السقر مفهومی معلوم و حیرت شهوده
 جلوه کرا و لیدی بوحالایه ممکن اولدقچه هر کس مترسلرده دایم و هر کوه
 جنک و حربین قائم اولوب جناب رب العزت غزات اسلامه شوق و فقه
 احسان ایدوب هر چند که کفار دن حرکت حس اولسه سواری و پیاده یار
 اولدقیری محالرده حاضر و اماده اولور لریدی **یوم الاثنین** روز و شب
 باران رحمت نامتناهی اسلوب سابق و زره متقادی اولوب اگر چه طابور
 مقر شیطین بر ذراع مقدری بر طین و بغله عدوی بی دین کلاب یهودی
 حرکت محالری قالمیوب ضابطرینه و رنجه یاد رکمل احوالری مشکل و اختیار
 ذل ایلشلا یدی لکن برقاج سنه دن برو تدارک و احضار ایلدکری الواح
 و انجاردن پرداخت و لنان تحت بندلرا وزین قرار ویم جان ایله جنک
 و حربین اصرار ایدر لریدی و یوم مزبورده عساکر تا تاردن بر مقدری
 طرینه نک اشاعی حابندن واقع اسلامه نغمه نام مخلص و سنجاق قابقر ایله کفار
 کوشمالا یچن قارشو طرفه کچور ملک مناسب کوریدی **یوم الثلثا** یوم مزبورده
 هوا اچیلوب عساکر اسلامه حیات تان ایله سروری اندازه حاصل و بغله ^{تجدید}

[32a]

مترسه مباشرت وجبر نقصان قاعدن سی و زره ایام گذشته حضرات
 محله‌ری تکلیه نیت ایلدیر و یوم مزبورده قار شوطرفه کوندریلان قلعای
 و غازی کرای و سعادت کرای سلطانلرایله بشربیک مقداری کزین تاتار
 قویله مناسیری نام محله قراولایدن اوتوز نفر مجار قطنه سنی تکاراید
 تخلص جانایدنلر تاتاریغا کران کلدی دیوب کفاری خبردارایدنجه
 سلطانان ایکی بیک مقداری تاتارایله درمکین ماعداسی از سال جانب
 ملاعین قیلنوب لکن کفاری اصل اردوسی طابوره قریب و زیاده مجمع اشرار
 اولوب قراولدن فرارایدنلر دخی خبر و برد کلری حالن جزوی عسکر^{ایله}
 مقابله کفار ملاحظه عاقبت کار برله مقبول عسکر نامدار اولوب باوج
 ساعت مسافه ده نهر طونه نک کارنن فطوق نام محله قریلان چادر لری
 تار مارا اولتمق و زره اتفاق قرار ویریلوب یوک اردوسنه اوغرا تیموب
 علی العموم محل مزبورده اولان کفار چادرلرینه هجوم اولدقن ایکی بیک مقد^{ار}
 اهل عدوان کشته تیغ و تیروسان تاتاری مان اولوب ایکی بیک مقداری
 اسیرایله ماملدن زیاده غنایم اهل سقر و الی بیک مقداری کوسفند و غیر^{ایله}
 عودت ایلدکرنن یوک اردوسن خبردارا اولان کلابا و ن بیک مقداری

[32b]

نجه و مجار اتوسی تعقیب قصدیله شتاب ایدوب غلام ایله عودت ایدنر
 سلطانان وزرینه طوغری غزمت و ملاقی ولدقندن اگرجه مزبعلن جنکه
 مباشرت ایدرسک کثرت اعدایه مقاومت مشکل غنایم الانر کجد باشنه طوغری
 کتسندر کفار غنایم واسیری تخلیص سوداسندن اولور ایسه بزاردندن
 و سز مقابله سندن جنکه مباشرت این لم اگر بزم اوزر مزه هجوم ایدر
 سز سمت سلامت غزمت بزدخی اقتضای وقته کون حرکت ایدن لم دیو
 اتفاق ایتلیله کفار غنایم ایله عودت ایدنلری تعقیبدن فراغت والایر
 دوزوب سلطانان ایله جنکه مباشرت ایلدکندن طرف تا تاردن تیزاندا
 وجاب دشمندن تشبارلق قلرینه مبادرت و اوج ساعت مقداری ^{انظار}
 مهارت اولوب لکن چته طریقه کیدوب و غنایم الانره انصرافه ^{نخت}
 و بر مکه اثنای جنکه ایکی بیک مقداری غازی بی تاب برلوب دشمنه
 قیاس ایله دریادن برکوزه آب بکلی داخل کردابا و لشرایدی بالضروری
 سمت سلامت اماله لجام و طرف سلامت ابرنگه اتمام اولوب نهرتسه
 آباقدن و نهر طرزه قایقلر ایله پانچون دن عبور اولوب اوج درت
 کوندن صکن اردوی هما بونه ملحق اولدیر و غنایم ایله عودت ایدنلر اول ^{کون}

[33a]

سلامت بر له کچد باشنه وصول بولدیلر و یوم مزبورده وقوع بولان هسکامده
 احرار رتبه شهادت و مبتلای بند اسیر فلاکت اولان یوز الی مقداری
 تاتاری بک سبی و غارت اولاندن ماعدا درت بیک مقداری کفار قاده
 خاک هلاک اولدوغی حیرت افزای رباب عقول و معجز باهر حضرت
 جناب رسولدر یوم **الاربعاء** یوم مزبورده بامر الله تعالی باران اعاده و سائر
 ایامدن زیاده ینغمه باشلیوب تجدید مترسه زمان و اعمال طرب و تفنن
 و خبره دن ماعدا یمکان اولیوب لکن کفار دن اخذ اولنان ایکی شایقه
 و جام کیکلرینه لوندات وضع و قیودان نصب و کروت پلنقه سنه محافظ
 تعیین و چته قایق لری ایله سائر مجاهدین طونه نک یوقار و طرفه دن و نما
 مثلر و افرندار کورد کلرینه کفار تحصیل یقین اتمکله قارشر طرفه اولان
 چادر لرندن کروها کروه الایلر بغلیوب و نهر طونه ایله برقاج کیمیر
 کوندروب کاه باروت یا قوب و کاه طابوردن اهل اسلام اوزرینه آتش
 صاحب کاه صحرا یی پایاند و دولانوب کاه نرینه ایله عسکرن قوللار
 نه حمله یه مباشر و نه خدعه یه حاضر اولدوغی معلوم اولیوب جناب وزارت
 صاحب قیظ و انتباه حضرتلری دخی دشمن دین و کروه معاندینک

[33b]

فكر فاسد لري نه اولدوغتي خبر المتق ووزره هر مصلحه اماده اولان سنه
 وازاده يه اصدار فرمان بيورد قلزني تجسس و تنقصة دامن و درميان
 اولونوب كاه عساكر تاتار ك قارشو طرفه مرور لر نرين هراسان وكاه
 قلت علفدن اكثر دوايي تلف اولمغله اولتون بهانه سيله صحرايه شتابان
 اولد قلزني خبر و ير ديلر بعد العصر كروت پلنقه سنده محافظه يه مأمور
 اولان شرقاني ابراهيم پاشا دن ادم كلوب بو طرفن چته قايق لري
 وشايقه لر كفار ك ذخائر يكيلرينك مروينه مانعت وكروت پلنقه سنه
 يقين محافظين ايله متانت و يرلدوي ملاحظه زياده زحمت و ير و ب
 بوغايه يي بر طرف ايتك ملاحظه سيله قايق لري ايله اوج بيك مقداري كفار
 اوز رنح كلك قصديله اشكارا اولمشد رديها مداد طلبدن اولمش اول ساعت
 بيك بشيوز تر قيلي سپاه و سلدار و بشيوز تاتار و بلوك اربعه نفر اقي ايله نيكولي
 پاشايي علي پاشا قاره دن سرم و تنل بك لري چته قايق لري ايله نهر طرفن دن
 علي جناح الاستيصال رسال اولونوب لكن امداد ايرتمزدن مقدم بعد المغرب
 كفار قايق لردن طشم دو كلوب پلنقه مرقومه يي محاصر و درت ساعت
 مقدار ي مقاتله و مشاجره اولونوب امداد يقين اولدوغدن دخي خبردار

و بجه

[34a]

اولنجه فرار ايدوب اولانلار ايكوز مقدار كفار روانه دركات نار
ويكوي سیر حضور عاليه احضار اولندي. ويوم مزبورده ويرانايله
مشهور اولان مكيدین سكين حواليسنه اودل طرفدن نجه و حجار
يدي سكر بیک فجار ايله کلوب و زرین اوغلی و بکانا اوغلی ملک کترندن
اوج سنه لك باج و خراج النماق اوزره اون بش بیک مقدار امداد
اخراج و عساکر اسلامي اذعاج ايچن نجه چاسارندن متعدد کاغدر
کوندر يوب و بوکروه مکروه انوه تجملرندن صکن کروت پلنقه بي
قرندن کوپري بناسي فکر فاسد لري اولوب محل مزبورده مهفات جس
کوندر دکلي اخذا و لنانه لردن و رضالري ايله فرار ايدوب کلان
فرانسر طایفه سندن خبر الندي **يوالخميس** يوم مزبورده چته قايقلري
طونه اوزرین اولان کفار کيلينه شخون و جنک وجدال ايله نهر طره
برخون اولغله اثنای جنک قتل و مجروح اولوب اخفا اولانلار ماعدا
دیل و ملق اوزره سرم و تل بکلي و شایقه لردا قی معرفتري ايله بر مقدار
اسیر احضار و ذخایر ايله ملوکي چام سفینه درکار اولندي اما مترلر
احوالی کثرت باران دن مشکل و روز و شب ارباب چنک پاد در کل اولغله

[34b]

بی تا بلق اثری نمایان و در مانع لك علائی جمله به عیان اولوب ^{صکره} غدن
 فائین سندن ضرری زیاده و سمعت سلامتہ پانہادہ اولوق اولی ولحق
 اولدی دیو عسکر میاتندن جا بجا کثرت بارانندن شکایت و بربر لرله
 نہانی حکایت ایدوب لکن بو ترسز بستہ صدر اعظم حضرت لیرنہ بر فرد
 سویلمکہ جسارت و براحد لسانہ کتور مکہ جرات این فرلردی و جلاد تو
 خان عالیشان حضرت لیری دخی تحریک رکاب سفر و اغور شهر بارین
 ترک راحت حضرا این قرقودرت سنہ به بالغ اولوب هزار بازار
 کارزار غوغا و نیچہ رواجکاه متاع و غادہ بوئمشر در نیچہ طاہوری
 یکر میا وچ کون دکل بران محصور عساکر منصور اولدوغی نہ منظور دین
 اعتبار منور نہ رسیدن سامعہ اختیار مرا و لشدر فلولہ الحد عساکر تاتار
 نہ بر محمل بریلہ انقیاد و نہ بر جکلہ بوکونہ نایرہ حرب و قتالی ایقاد
 ایلمشدر در دیومذاکرہ بکلی نہانی صدر اعظم حضرت لیرنہ افادہ یومشدر ایدی
 نفس الامر عساکر تاتار بر قوم خلیع العذار اینک سائر عساکر نامورہ کچی
 کفار قارشوسندن و تعیین اولدقلری محلدرہ اہتمام و علی الخصوص
 خان عالیشان حضرت لیری طاہور مقهورک صولطرقدن بایر باشند بلطرام

[35a]

ارام وینمور یخدیچه ضرب خیام ایتیوب صدر اعظم و سردار مکرم
 حضرتلریله اتفاق و قهر اعداده کربسته وفاقا و لشلرایدی و یوم
 مزبورده صدر اعظم حضرتلری طرفدن هر کون معتاد اوزره کوندریلان
 خدام ارباب مترس نامورا ولدقلری محللرده قلت اوزره اولدوغنی
 اعلام ایلدکلرن اول ساعت هر کس نامورا ولدقلری سکالنده موجود
 اولق اوزره اصدار فرمان وینمور بهانه سیله تعین اولدقلری محللرده
 بولنیانلریلا امان قتل و نوردیو تنبیه یورلیدی و اول کون صدر اعظم
 حضرتلری مترسلی تجسس و تفحص این رک بعد العصر یکجری غاسی طایفه
 وار مشلرایدی و اکثر ازمانن رؤسای عسکرایله احوال جنک و کیفیت
 دشمن مذاکره و مشاوره اولتیق معتاد اولوب مترسلر غایله سیله بر قلع
 کوندر کور شلیوب هر کس حضور عالیهینه انتظار و هر فرد در وقتل الان
 نهائی ماده سنی اشکارا یتک مراد لری اولتیق کرکدر رخصت یوریلدی
 بر جمعیت اولوب غیرت کشدین و عساکر مئینن و شاورهم فی الامر مقصود
 امثال و تحمیل رضای خدای تعالی اولتیق مناسبددیر نیازمند اولدقلره
 وزرای عظام و بیر میران کرام و ضابطان و بلجمله تجریه کاران دعوت

[35b]

اولوب مترسلر و صیجان یوللری و طایفه لر و دشمن احوالی سوال یور^{للقه}
 حدّا الله تعالی دولت پادشاهیدن مهمات جبه خان و ذخایره
 قطعاً نقصانمز و نامورا ولد و غمخند متلرده اصلاً تقصیر مز اولوب
 تقید و اهتمام اوزره اولدقلرینی حضور عالیہ اعلام و الکلام بحر
 الکلام مفهومی اوزره علی و تیره الاجمال بروجه اوزره بسط
 مقال ایلدیلرکه بلغراد دارالجهاد دن حرکت و دشمن دین اوزرینه
 عزیمت اولوب اعلام کلمه الله ایچون جان و یا شمر فدا و اغور دین^{منه}
 وجود مور مقدار مزیا فنا ایتک نتیله زمون صحرا سنه عبور اولوب
 نیجه دینلن مکار ایله سنه سابقلرده معتادی اوزره و رادینه و ارنجه
 نه محلل جنک و ییکار و نه و قتل اشکار اولور ملاحظه سیده کوندر
 الایلر مز بغلیوب رو بره عدوی کراه و کجه قوا و لر تعین ایله کال
 بصیرت و انباه اوزره حرکت ایلرک اوند سنه دن برو عساکر^{سلا}
 میدان دعوت ایدن کفار پر غرور الیوم داخل طابور مقهور و یکرچی
 اوچ کوندر محصور عساکر منصور اولوب عون عنایت خالق العباد^{الیه}
 کال مرتبه تضییق عدای بد نهاد اولمشتدر و همیشه دعای خیر اجابت^{اثر}

پادشاه

[36a]

پادشاه کردون وقار و اقبال بخت فرخ فال شهریار غالی تبار
 خلد الله خلافته الی یوم القرار الیه دشمن مستعدا لتدیر مظهر عذاب
 خون و طبابجه قهر غزات الیه چهره حالری نیلگون و حالری
 دیگر کون اولوق اثار ی سیمابد نمای جمعیتلرن نمایان و امداد کریم
 کار ساز حقیقی الیه هر کرة مصادمه و هرنیت مصادفه واقع اولدق
 نسیم فتح و ظفر طرف اسلامیان و زان اولوب لکن امر حق الیه سکن
 و یکه سیلان قطرات باران دقوب و انسان بی تاب توان المخله
 علی الخضر و اسک طرفدن زرین اوغلی و بکان اوغلی وارد اولد
 و تران امدادی تخدیش سامعه غزات اولوب دنج امدادی کلدکن
 عساکر اسلامه اضرا قصدیله اصرار ایدوب کروت پلنقه سی قنبلان
 کوپری بنایی و استخلاص قلعه و مقابله مسلین ملاحظه سیله کر بند
 کین اولدق لری پیوسته سمع یقین مجاهدین و لشدر و سرحد تغور اسلامیه
 اولان کوله و طمشور قلعه لرینه ذخائر و امداد ارسالی و توز قرق کون
 حاصل اولور مناسب حال فراغ بال الیه مترسلردن دامن کشیدن و التوق
 رای رزین سفردین و کار از موده اولدوغنی اعلام ایلدکلرن صدر اعظم

[36b]

حضرتلری رد کلام ایدوب بوسفر نصرت اثره بوقدر ذخایر و خزینه
 صرفا و لایب لله الحمد دشمن دین خوف و هراس مسلمان ایله فتح و پیروز
 قوت قریبه به کلشکن عون حق ایله بر قاج کون دخی اهتمام اولسه اخذ
 انتقام اولمق ماملرد ذخایر و جبه خانه و مهمات سایره ده مضایقه
 و ارایسه اعلام و اقضا سنه کوره تدارکنه اهتمام ایدلم و مترس
 دامن کشیدن اولمق مترسه گیرمکن دشوار اولدوغی شکار در دشمن
 وقت فرصت فکر ایله سوء قصد احتمالی اولور اایسه حمل ثقیل مقوله سنه
 اولان طرب و مهمات نقلی مشکل دکللی خطاب یورد قلند عساکر
 اسلامک بالجمله تجربه کارلری دولت پادشاهید مهمات و ذخایر
 وجبه خانه یه ضرورت و دشمن دین ایله جنک و حرب قدرتمز اولمق
 دکل لکن امر حق ایله کثرت باراندن دو آبک اکثری هلاک اولوب
 و یکریمی و چ کوندن برو وقوع بولان جنک و قتال مجروح و شهدا
 زیاده اولدوغندن ماعدا دشمنک الکفر ملة و احل مضمونی اوزره
 نفیر عام طریقله امدادی کلک اوزره اولدوغنی خبر الدقیری کی تکرار
 افاده طوب و مهمات نقلی کلدیکن کی لایلمز بغلیوب قدم بر قدم حرکت

و دشمن

[37a]

و دشمن جنکه تصدیایتدیکي حالن جمله سی حاضر و اماده اولدقیرنی
 اعلام و شمدن صکر مترسلرده اقامته امکان و برخطون ایلر ویه
 وارنغه زمان اولماق اوزره اقام کلام و جمله نک مضی و ختمی الیه
 رکاب همایون شو کمتقرونه محضر تجیر و تسطیرنه رخصت رجا و نیاز^{ایله}
 مقام عبودیتن قیام ایلدیر بالضروری اول کجه طبرک بر قاج
 دانسی اخراج وارتمسی خسامه دک بقیه قلان طوب و اعمال تقنک^{ایله}
 اعدای دین از عاج اولنوب بعد العشا طوب برک ماعدایسی دخی چقیار^{طوب}
 دوتنای همایون سفینه لیرنه وضع اولنمق اوزره ارسال و مهمات
 عرب لری طوغری یول ایله بلغرا ده ایصال اولنوب یکیمی بش مقداری
 الای طوبری عساکر اسلام ایله کتور ملک و پیاده عسکری مترسلردن
 چقد قن اتلر عسکری بر بچق ساعت صکر کتمک و علی الصباح کفار
 قار شوشنن الایلر بغلنوب بعد طلوع الشمس حرکت و حاضر و مهتیا
 و دشمن دین جنکه تصدیاید رایسه مامورا ولدقیری محله پاجا
 اولنمق اوزره تنیه سیویوب لواء رسول الله ایله عساکر نصرت قرین
 نهصت و نیم شبده نسیم نوبهار کی حرکت ایلدیر و عساکر اسلام^{ایله}

[37b]

كیده جك طوبله اگرچه در در بشر چفت باز گیر لوق شلشدی کن
 چامورك و فرتدن هنوز كفارك طوبی ایریشور محله بر ذراع
 مقداری چامور ایچند طوبله قالد و غی صدر اعظم خضر تریك
 معلوم و منظور لری ولد قن اول ساعت عودت و بالذات كندو لری
 سوار اولوق وزره طوبله بند اعداد اولنان فرسلر طوبله مددر
 اولوب زردوزا كرلو و سیم ركابو طوبله بند اولدو غی سایر وزرا
 و میرمیران و رؤسای عسكراستماع ایلدكن آتین قوشون هزار اقدم
 تام ایله بالتمام دریا مثال چامور لردن اخراج وقار لو فیه نام^{محل}
 دونهایی هایون سفینه لینه القا واردوی هایون نزول ایلدو کی
 محل صلق فجر یا دا بیورد قلرندن صكن حرکت اولندی^{الحمد} فله
 طوب و مهمات دكل حیمه و خرگاه و احمال و انقال مقوله سندن^{دخی}
 برشتی حسیس ترك اولمیبو سالماً غانماً اوچنچى منزل دنون^{سنة} مهر
 ضرب خیام ارام بیورلدي **فیه** منزل مزبورده بركون اقامت
 و ارتسی حرکت اولوب بلغراد صحراسندن ضرب خیام او تاد بیورلدي
فیه یوم مزبورده ركاب هایون دولتقرون طرفدن حاكمی اغا

طوب

[38a]

کلوب و رود ایدن خط هایون شوکتقرونک مضمون واجب الاشالی
 انحق صدر اعظم حضرتلرینک معلوم شریفلری ولدی **فی ۱۷ ص** یوم
 مزبورده اوطاغ عالیہ بالجمله ارباب مشاوره جمع اولدقن صکن
 حضرت صدر اعظم و سردار اکرم دخی تشریف و هرکی یر لورینه
 تکلیف و نوازش و اکرام ایله تلطیف یوردقلرنن سرحد^{منصوره}
 اولان طمشوار و کوله قلعه لرینه عساکر و ذخایر و مهمات
 ارسال و روزقاسمه و ارنجه مباشرت اولنه حق احوال در بیان
 اولوب مناسب کور یورایسه کند و مزدخا اول طرفه عطف غنان
 ایدن لمی دیواستفسار یوردقلرنن و زرادن بریسی عساکر اسلا^{مه}
 سردار قلاع مزبورانه ذخایر امداد کوندر ملک اوزره قرار یور^{لوب}
 مامورا و لیان عساکر ایله تعمیر و ترمیم قلعه بلغرا ده مشغول و سایر
 سرحدلر اموزنن بذل مقدور اولتیق سرق معقول کور یور اول^{کون}
 وزیر جعفر یا شا ایله روم ایلی بکبرکیسی و اون ایکی میر میران
 ترقی و سردنچدی سپاه و سلحدار و بلوک اربعه و جاقلری و صدر^{اعظم}
 حضرتلرینک اتولونداقی یکریمی بیک مقداری سوار یایله درت^{مقداری} بیک

[38b]

عساکرتا تار و قلغای سلطان تعیین و یا آنچه نام محله مرور ایتمک بماس^ت
 و ارسال اولنه حق یکریمی التی بیک کیل خطه و بیک در تیز و قبہ طوز
 و محافظه ده اولان باشا لره بیک کیل مقدار ی دقیق و صدر اعظم حضرت^ت
 طرفدن بعض اشیا ایلہ بر مقدار نقود و وافر پنج بروجه تکیل دوه
 و عرب لره تحمیل اولمق اوزره فرمان یورلدی و طمشوار قلعه سند^{ده} محافظه
 قالمق اوزره اون بشراقچه ابتدا و مراد اید نلر الیشراقچه ترقی ایلہ
 سپاہ و سلحدار نفراتی و سنہ سابق اوزره اوزراقچه تقاعد شرطله
 یکچری وجبه جی و طبری اکی بیک نفر مقدار ی ویدی سنجاق اولمق^{اوزر}
 سیواس یا التنک زعما و ارباب تیماری و الای بکیری و مکمل قبوله
 سیواس بکیر کیسی و کوله قلعه سند محافظه شرطله اون سکر اچه
 ابتدا و ترقی مراد اید نلر سکر اچه ایلہ سپاہ و سلحدار و اون^{سکر}
 اچه ایلہ یکچری وجبه جی و طبری متقاعد لری یدپوز مقدار ی تعیین
 و تکیل و قلاع مزبور لرده اولان نفرات و بود فعه ارسال اولنان
 غزات مواجب و مصارف لری اوچوزا و ندرت کیسه نقود خزینہ
 عامر دن و یریلوب و اوچ درت کونن لوازم لری کوریلوب متوکلا علی^{الله}

ارسال

[39a]

ارسال اولندي **في** **اص** مالك اسلاميه دن اولوب اقد كنده واقع
 ساقراطه سنه ونديك كفن مي مستوي اولوب محافظينك اهاالي
 سبي ايله يدا عدايه كرفتارا اولدوغي خبري تخديش سامعه غزات
 و باعث تشريش قلوب مومناندا و لغله بهر حال ايدي اعدا دن استخلا^{مي}
 اهم مهضات دين و دولت و الزم لوازمات عرض و ناموس سلطنت
 اولميين ركاب هايونين اولان و لا ي دولت عساكر و ذخاير
 جمعنه بذل قدرت ايدوب خط هايون سعادت مقرون ايله معون
 طرف طرفا و امر عليه ارسال اولدوغي استماع اولمشيدي اما
 اول حوايلنك احوالنه واقف كيمسه لرايله دخي مذاكره و مشاوره
 اولوب ايام شتاده فتح و تسخيري و اعداي دينك دفع و قلع
 و تدبيري منصفه حصوله جلوه كرا و لمق ماملدر انجق شديد^{مهمات}
 و لوازمي تداركده دامن درميان اهتمام واطه مرقومه عسكرو^{خاير}
 نقلي ايچون يوز قطعه فرقة بنا سنه تشهير ساعدا اقدام لازم اولدو^{غني}
 اعلام ايديلر لكن بوسر حد منصوره يه نظام و طمشوار و كوله طرف^{غيره}
 كيدن عساكر اسلام كلنجه بلغراد صحرا سنده ضرب خيام ارام اولوب

[39b]

عجالة اول طرفه امالة لجامه مساعد ايام اولما مقله ان شاء الله تعالى
 حسن ختام ايله عودت اولنجه ترسانه عامرده اون سكرز او توراق
 يوز قطعه فرقة بنا سنه مباشرت و بروجہ تعجيل تكميله صرف
 سرمایه وسع و قدرت اولنوب و انا طولينك صاغ قولنك ^{بتنه} نها
 وارنجه تصحيح و بدرگاهه رخصت و تكثر عسكركم كال غيرت و الفتق
 اوزره يكييرى و جاغندن سابقا باش چاوش عثمان اغا يقين
 التمش بيراق هر بري يوزا الليشريكيتا و لوب و ساير اولجواليد
 كار كذار و ذي قدرت و لوب دولت عليه دن حصه دارا اولنر
 دخي قدر تلي مرتبه سي آدملا ايله كلمك و بو طرفدن كوندريلان
 سردار لر عجله اوزره كلمك وجهه چا و جاغندن دخي اوج بيك
 مقداري يكتلر تحرير و جمع اولنجه عسكركثيرا چون كفايت مقدار
 بكسما د و ذخاير تدارك و احضار و جمله سي از بيرده حاضر و مهيا
 اولمق اوزره قرار و باشقه باشقه اوامر عليه اصدار اولنوب
 عون و عنايت ربا العزت ايله فتح و تسخيرينه بخلوص القلب و البال
 نيتا و لندي تونس و طره بلوس مغرب و جزاير غربا و جا قنري دخي

نام

[40a]

تام السّلاح اهل ضرب و حرب و مكل قیلونلری ایله كلك اوزره شوق
 و قدر تنویا دشا هر حضرتلری طرفدن خط هایون ایله خلع فاخر م
 و صدراعظم حضرتلردن سمور كورك دایق خرایره ارسال و یکیری
 اوجاغدن قوقه تعبیرا و لنور چود باجیلر استعمال بلدکری علامت و تار
 بالچین ایله دعوت غازیان مجاهدینا و لدیر **فی ۲۱ ص** و رادین طلبورنه
 امداد و جهی اوزره وارن اشار و حید و تلق ایدن بعض کتار نفره
 یا لیلرند کشت و کذار و ابناء سبیله اضرارا اوزره اولد قلردن
 خبردار اولمغله بوسنه لونداتك باش و بویغی فضلی بلوکاشی
 دفع مضرت اهل ضلال ایچون اوچ قلردن ارسال اولمشیدی هربری
 مصادف اولد قری حید و د اشتیاسینی دفع و رفعن اهتام و اتنا
 جنگل کشته تیغ اهل اسلام اولاندن ماعدا یکر میشر او توز نفری
 اردوی هایونه احضار و قتل عام اولندی **فی ۲۷ ص** یوم مزبورده قول
 محمد اغا مرعش پایه سیله پانچو محافظه سنه مامور و زرغی باشی
 محمود اقا قول کتخدا لئی ایله مسرور اولوب زرغی باشی و سکصوبخی
 و طرر ناجی و کتخدا یری و محضرا و جاقلرینك قانونی اوزره سلسله

[40b]

و تبدیل و حضور صدر عالیہ الباسر خلع فاخرہ ایلہ تجیل اولندی
 فی **ص** یوم مزبورده ارنودلق لونداتی اوزرینه تعین اولنان **بیم**
 سبقت ایدن خدیتی مقابله سند **سمنه** مناسب منصب اولغله **اخری**
 سنجانی احسان و اول بهارده کریم ادمیرله سفیر کلمک فرما
 اولندی **امدن حضرت سلطان شهر یاری بجانب رکاب هایون جہان**
 یمین توجہ اقبال پادشاه عالی نژاد و تاثیر دعای خیر ظل الله تحت
 معتاد ایلہ اشبوسال یمینت فالق سردار اکرم و وزیر اعظم **لتمام**
 حضرتلری ماورا ولان غزات خیر خواه پادشاه اسلام و نیک اندیش
 دین پاک محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام ایلہ محاصره اولنان طابور کفار
 لیامده هزار اقدام تام و اتمام اولندقدن سکین کثرت باران **قلت**
 اوان سببی ایلہ مترسلردن دامن کشیدن اولنوب طرف بلغرادہ اسالہ
 لجام و سلامت ایلہ وصولری خبری رکاب هایون شهر یاریہ اعلام **فمنذ**
 یوم مزبورده حضرت پادشاه کردون وقار و شهر یار عالی تبار
 حفظه الله **تشن** جمیع الاکدار حضرتلری طرف باهر الشرفلرندن
 سلطان ارغقان اغانک حصاری حق منزله تشریفلری صدر اعظم **حضرت**

مسموعی

[41a]

سمن علی ولد قدس بلغرادہ ایک ساعت مسافہ بر مکان فرج فزایہ
 خیام و مطبخ ارسال و اغایان سپاہ و سواران و کتدای حضرت
 صدر عالی مہتر خانہ و زمرہ چاوشان استقبال لرنہ استیصال
 ایدوب اوطاغ عالیہ و زبای عظام و میر میران کرام و ضابطان
 اوجاغ یکچریان و سایر اعیان و ارکان بالجمہ احضار و خطہایون
 شوکت مقرونک و رودینہ دیدن دوز انتظار اولوب اشرفترین
 اوان میمنت شمولہ سواراغانک و صولی صدر اعظم حضرتید
 منظور لری ولد قدس اوطاق قیوسدن خارج طوغرا و کند ہزار
 اعزاز و اکرام و فرط توقیر و احترام ایلمہ استقبال ایدوب **اولا**
 خطہایون دولتمقرونی لب ادب برلہ تلیم و وضع جین بیوروب
 کلہکوشہ فخر مباہاتری برابر خورشید تابناک بلکی رسیدن پایہ
 افلاک اولوب **ثانی** ایک ثوب سراسرہ قیلو سمر فایض السروی
 دوش استعداد لرنہ الباس و مظهر نوازش و التفات حضرت
 پادشاہ جم جاہی اجاس و خدمت علیہ لری مقبول ہایون اولدوغی
 معلوم ناس اولدی **ثالثا** شمشیر مرصع غلافی کردولت کچی میان لرنہ
 بند

[41b]

و غیرت قوشا غنی قلیج باغی مثل لاریکی یردن بند و دعای خیر ظل الله
ابد پیوند ایکه سکر زنجیات کربیان پسند اولدیلر **ربای** یا الهی
بحق فخر جهان • ایله عالم انی پائیدن • شهر یاران دهر پرتابا
ایله در کاهنه انک بند • بعد خط هایون واجب الامثال فتح
و قرات یوریلوب فحای عزت مطا و یلری حاوی لطف بی نهایت
واعطاف بی غایه پادشاهان مشهور چشم اعتبار و مسموع سمع
صغار و بکار اولندقدن رهباب درون اخلاص مشغول اولان نشاط
سرور کونا کون کنجایش پذیر صفحات جریئ امکان و مقدور ناطقه
بلغای زمان اولدوغی عیان اولدی بعد سلیدار اغایم سراسره قیلو
سمور کورک و معاکلان اغالره و اتباعلرینه باشقه باشقه الباس خلعت
و مخصوص قوریلان اویم و خیامه دعوت و نوازش و اکراملرین دقت
یورلدی بوندن صکن خدمت علیه ده بولنان روسای عسکن طرف
شهر یاریدن احسان یوریلان یوزاللی مقداری خلعت الباس اولوب
و طرف پادشاهیدن خان عالیشان حضرتلرینه احسان و اعطای یوریلان
سمور کورک و مرصع قلیج دخی سلیدار حضرت شهریار عالی تبار و سالت

ارسال

[42a]